

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

125505
Adem BELDAĞ

125505

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TBMM'NİN AÇILIŞI KONUSUNUN
ÖĞRENCİLERDEKİ DEMOKRATİK BİLİNCİN OLUŞMASINDAKİ
ETKİSİ (ERZURUM İLİ AŞKALE İLÇESİ ÖRNEK ÇALIŞMASI)

YÜKSEK LİSANS

TEZ YÖNETİCİSİ

Yrd. Doç. Dr. İhsan Sabri BALKAYA

ERZURUM – 2003

ERZURUM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
125505

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, İlköğretim Anabilim Dalının Sosyal Bilgiler Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

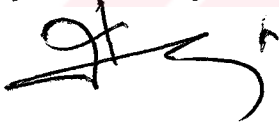
Danışman/Jüri

Yrd. Doç.Dr. İhsan Sabri BALKAYA

Jüri

Yrd.Doç.Dr. Kenan ÇETİN

Jüri

Yrd.Doç.Dr. A.Ali GAZEL

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir./....../2003

Enstitü Müdürü

TRC
T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
T.C. İZMİR İLİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
T.C. İZMİR İLİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
T.C. İZMİR İLİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VII
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Sosyal Bilimler	2
1.3. Sosyal Bilimlerle İlgili Disiplinler ve Çalışma Alanları.....	3
1.4. Sosyal Bilgiler.....	4
1.5. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler Arasındaki İlişki	5
1.6. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi.....	7
1.6.1. Sosyal Bilgilerin Cumhuriyet Dönemi Tarihsel Gelişimi.....	9
1.7. İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı.....	10
1.7.1. İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Yapısı	10
1.7.2. Programın Uygulanması ile İlgili Açıklamalar	11
1.7.3. Genel Amaçlar	13
1.7.4. Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Özel Amaçlar	16
1.7.5. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Konuları	16
1.8. TBMM'nin Açılışı Konusunun İşlenmesi	18
II. BÖLÜM	25
2.1. Demokrasi Nedir?	25
2.1.1. Demokrasinin Tarihçesi	26
2.1.2. Demokrasi ve Eğitim	28
2.1.3. Demokrasi, Eğitim ve Okul	31
2.1.4. Demokrasi, Eğitim, Öğretmen ve Öğrenci	32
2.1.5. Demokrasi, Eğitim ve Aile	34

2.2. Bilinç Nedir?.....	35
2.3. Demokratik Bilinç Oluşumuna Sosyal Bilgiler Dersinin Etkisi	39
III. BÖLÜM.....	43
3.1. Yöntem.....	43
3.1.1.Amaçlar.....	43
3.1.2. Önem.....	43
3.1.3. Varsayımlar.....	44
3.1.4. Sınırlılıklar	44
3.1.5. Yöntem.....	45
3.1.6. Evren	45
3.1.7. Örneklem	45
3.1.8. Veri Toplama Teknikleri	45
3.1.9. Verilerin Analizi	46
IV. BÖLÜM.....	47
4.1. Bulgular ve Yorumlar	49
V. BÖLÜM	97
5.1. Sonuçlar ve Öneriler	97
5.1.1. Sonuç	97
5.1.2. Öneriler	98
EKLER.....	100
KAYNAKLAR	104
ÖZGEÇMİŞ	107

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TBMM’NİN AÇILIŞI KONUSUNUN
ÖĞRENCİLERDEKİ DEMOKRATİK BİLİNCİN OLUŞMASINDAKİ ETKİSİ
(ERZURUM İLİ AŞKALE İLÇESİ ÖRNEK ÇALIŞMASI)**

Adem BELDAĞ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İhsan Sabri BALKAYA

2003 – Sayfa: XI + 112

Yrd. Doç. Dr. İhsan Sabri BALKAYA

Yrd. Doç. Dr. Kenan ÇETİN

Yrd. Doç. Dr. A. Ali GAZEL

Araştırmada ilköğretim Sosyal Bilgiler dersinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışı konusunun öğrencilerde ki demokratik bilincin oluşmasında ki etkisi ölçülmüştür.

Araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya Erzurum ili, Aşkale ilçesindeki ilköğretim okullarının dördüncü ve beşinci sınıflarında okuyan 425 öğrenci katılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, “SPSS 10,0 Windows” paket programında değerlendirilmiştir.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. I. bölümde Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgilerin anlamı, tarihsel gelişimi, aralarındaki ilişki ve Sosyal Bilgiler programı ile ilgili bilgiler verilmiştir. II. bölümde demokrasi, bilinç, demokratik bilinç ve demokrasi-eğitim hakkında bilgi verilmiştir. III. bölümde araştırmada kullanılan yöntem ve teknikler kullanılmıştır. IV. bölümde ise elde edilen verilerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırma ile ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri ile ve bu sınıflarda okuyan kız ile erkek öğrencilerin davranış, oluşumu ve demokratik bilinç oluşumu ölçmek amaçlanmıştır.

ABSTRACT

MASTER THESIS

THE EFFECT OF THE OPENING OF THE TURKISH GRAND NATIONAL ASSEMBLY IN SOCIAL SCIENCES LESSON ON THE FORMATION OF THE DEMOCRATIC CONSCIOUSNESS IN STUDENTS. (A SAMPLE STUDY LOCATED IN TOWN AŞKALE, ERZURUM)

Adem BELDAĞ

Supervisor. Assistant Prof. Dr. İhsan Sabri BALKAYA

2003 – PAGE : XI + 112

Jury

Assistant Prof. Dr. İhsan Sabri BALKAYA

Assistant Prof. Dr. Kenan ÇETİN

Assistant Prof. Dr. A. Ali GAZEL

In this study, the effect of the subject ‘The Effect Of The Opening Of The Turkish Grand National Assembly In Social Sciences Lesson On The Formation Of The Democratic Consciousness In Students (A Sample study located in town Aşkale, Erzurum)’

As for the method questionnaire was placed, and 425 students from 4th and 5th grade of primary school in Aşkale, Erzurum participated in the research in the data obtained were evaluated through “SPSS 10,0 Windows” pocket programme.

The study consists of five chapters, In the first chapter, the meaning of social sciences and social studies courses, their historical development, the interrelation between this concepts and finally some information about the programme of social knowledge were mentioned.

In the second chapter, democracy, conscious, democratic awareness and democracy education were scrutinized. In the third one, the methods and techniques in the research were displayed, in the fourth the data obtained were evaluated.

With this study, the behaviour and the emergence of democratic conscious of the fourth and fifth grade of primary school male and female students were aimed to measure.

ÖNSÖZ

Demokrasinin günümüzde yaşamın vazgeçilmez bir parçası ve toplum hayatını düzenleyen en önemli unsur olduğu şüphesizdir.

Demokrasinin bir yaşam tarzı olduğu modern dünyada öğrencilerin buna uyum sağlayabilmesi için demokratik bilinçlerinin oluşması gerekmektedir.

Toplumun her kesiminde yaşanan eski-yeni çatışması öğrencilerin okul sırasında karşılaştığı bir kavramdır. Bu kavramlar öğrencilerin karşısına; hilafet-cumhuriyet, padişah-cumhurbaşkanı, monarşi-demokrasi vb. şekilde çıkmaktadır. Öğrencilerin karşılaştıkları bu kavramlar, aile içi tutumlar ve okuldaki (ders içi-ders dışı) ortamın uygun olmasıyla demokratik bilinçlerinin oluşumuna olumlu yönde etki etmektedir.

İşte bu araştırmada, Sosyal Bilgiler dersinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin Açılışı konusunun işlenmesiyle öğrencilerdeki demokratik bilinçlerin oluşumuna etkisi araştırılmıştır.

Bu araştırma sırasında elde edilen bulgular geçer ve güvenilirliği ıspatlanmış ölçeklerle desteklenmiş ve kaynaklardan elde edilen bilgiler çalışmada kullanılmıştır.

Araştırma boyunca yardımlarını esirgemeyen başta danışman hocam Yrd. Doç. Dr. İhsan Sabri BALKAYA ve Arş. Gör. Çavuş ŞAHİN'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Üniv	: Üniversitesi.
Çev	: Çeviri
Yay	: Yayınları.
s	: Sayfa
a.g.e	: Adı geçen eser.

TABLOLAR LİSTESİ

SAYFA NO

Tablo 1: Kişisel Bilgilerle İlgili Bulgular Anket Sonuçlarının47

Anket Sorularının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

- Tablo 2: Benim gibi düşünmeyen öğrenci arkadaşlarımı suçlamaktan kaçınırım.
Sorusuna verilen cevapların dağılımı.49
- Tablo 3: Arkadaşlarımın ve öğretmenlerimin görüşlerini tarafsız bir gözle
bakarak anlamaya çalışırım Sorusuna verilen cevapların dağılımı50
- Tablo 4: Sınıf faaliyetleri (Ders içi-Ders dışı) ile ilgili konularda görüşlerimi
hiçbir etki altında kalmaksızın açıkça söylerim Sorusuna verilen
cevapların dağılımı.50
- Tablo 5: Söz alan arkadaşlarımı konuşması bitinceye kadar dinlerim. Sorusuna
verilen cevapların dağılımı51
- Tablo 6: Sınıf faaliyetleri ile ilgili konularda alınacak kararlarda kendi görüşlerimi
ortaya koyarım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı 52
- Tablo 7: Sınıf faaliyetleri ile ilgili olan ve anlaşma sağlanamayan bir konuda, sınıf
üyelerinin oylarına başvurulmasını isterim. Sorusuna verilen cevapların
dağılımı.52
- Tablo 8: Sınıf faaliyetleri ile ilgili olarak, sınıf üyelerinin çoğunluğunca
benimsenen kararlara uyarım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı..... 53
- Tablo 9: Bireysel ya da grupta çalışmalarda kendime ayrılan süreyi iyi
kullanırım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı..... 54
- Tablo 10: Olaylara eleştirel bir gözle bakarım Sorusuna verilen cevapların
dağılımı 54
- Tablo 11: Yeterli kanıt ve bilgi almadan bir konuda karar vermekten kaçınırım.
Sorusuna verilen cevapların dağılımı 55
- Tablo 12: Arkadaş ya da öğretmenlerimle ilgili özel sayılabilecek bilgileri
açıklamaktan ve onlar hakkında olumsuz konuşmaktan sakınırım
Sorusuna verilen cevapların dağılımı 56

Tablo 13: Grup çalışmalarında üzerime düşen görevleri yerine getiririm. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	56
Tablo 14: Arkadaşlarıma ve öğretmenlerime gerekli konularda isteyerek yardımcı olurum. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	57
Tablo 15: Herkes düşündüğünü serbestçe açıklayabilmelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	58
Tablo 16: Düşüncelerin örgütlenmesi toplumsal değerlere uygun olmalıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	59
Tablo 17: Herkese eşit oy hakkı verilmelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	59
Tablo 18: Toplumun zararına yol açacak düşüncelerin örgütlenmesine için vermemelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	60
Tablo 19: Aklın yanında deneyimlerden de yararlanılmalıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	61
Tablo 20: Hiçbir yerden izin almadan her düşünce örgütlenebilmelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	62
Tablo 21: Yaşamak hürriyeti ve kişi güvenliği her bireyin hakkıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	62
Tablo 22: Kadın ve erkek eşit oy hakkına sahip olmamalıdır	63
Tablo 23: Çoğunluk, yönetimi bir baskı aracı olarak kullanmamalıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	64
Tablo 24: Okuma-yazma bilmeyenlere oy hakkı verilmemelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	64
Tablo 25: İnsan aklına fazla güvenilmemelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	65
Tablo 26: Hiç kimse onur kırıcı davranışa tabi tutulmamalıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	66
Tablo 27: Sakatlara oy hakkı verilmemelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	66
Tablo 28: Bütün insanlar onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	67
Tablo 29: İnsan hak ve onuruna saygı toplum huzurunun ön şartıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	68

Tablo 30: Yaşlılara oy hakkı verilmemelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	69
Tablo 31: Eğitim seviyesi yüksek kişilere daha fazla oy hakkı verilmelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	69
Tablo 32: Anlayış ve işbirliği içinde çalışmak demokratik hayatın vazgeçilmez parçasıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	70
Tablo 33: Herkes kanun önünde eşit olup, aynı haklara sahiptir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	71
Tablo 34: Başarıda karşılıklı anlayış ve işbirliğinin önemi büyüktür. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	72

Anket Sorularının Sınıflara Göre Dağılımı

Tablo 35: Benim gibi düşünmeyen öğrenci arkadaşları suçlamaktan kaçınıyorum. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	73
Tablo 36: Arkadaşlarımın ve öğretmenlerimin görüşlerini tarafsız bir gözle bakarak anlamaya çalışırım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	74
Tablo 37: Sınıf faaliyetleri (ders içi-ders dışı) ile ilgili konularda görüşlerimi hiçbir etki altında kalmaksızın açıkça söylerim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	74
Tablo 38: Söz alan arkadaşlarımın konuşması bitinceye kadar dinlerim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	75
Tablo 39: Sınıf faaliyetleri ile ilgili konularda alınacak kendi görüşlerimi ortaya koyarım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	76
Tablo 40: Sınıf faaliyetleri ile ilgili olan ve anlaşma sağlanamayan bir konuda, sınıf üyelerinin oylarına başvurulmasını isterim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	76
Tablo 41: Sınıf faaliyetleri ile ilgili olarak, sınıf üyelerinin çoğunluğunca benimsenen kararlara uyarım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	77
Tablo 42: Bireysel ya da grupla çalışmalarda kendime ayrılan süreyi iyi kullanırım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	78

Tablo 43: Olaylara eleştirel bir gözle bakarım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	78
Tablo 44: Yeterli kanıt ve bilgi olmadan bir konuda karar vermekten kaçınırım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	79
Tablo 45: Arkadaş ya da öğretmenlerimle ilgili özel sayılabilecek bilgileri açıklamaktan ve onlar hakkında olumsuz konuşmaktan sakınırım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	80
Tablo 46: Grup çalışmalarında üzerime düşen görevleri yerine getiririm. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	81
Tablo 47: Arkadaşlarıma ve öğretmenlerime gerekli konularda isteyerek yardımcı olurum. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	81
Tablo 48: Herkes düşündüğünü serbestçe açıklayabilmelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	82
Tablo 49: Düşüncelerin örgütlenmesi toplumsal değerlere uygun olmalıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	83
Tablo 50: Herkese eşit oy hakkı verilmelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	84
Tablo 51: Toplumun zararına yol açacak düşüncelerin örgütlenmesine izin verilmemelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	84
Tablo 52: Aklın yanında deneyimlerden de yararlanılmalıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	85
Tablo 53: Hiçbir yerden izin almadan her düşünce örgütlenebilmelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	86
Tablo 54: Yaşamak hürriyeti ve kişi güvenliği her bireyin hakkıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	87
Tablo 55: Kadın ve erkek eşit oy hakkına sahip olmalıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	87
Tablo 56: Çoğunluk, yönetimi bir baskı aracı olarak kullanılmalıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	88
Tablo 57: Okuma-yazma bilmeyenlere oy hakkı verilmemelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	89

Tablo 58: İnsan aklına fazla güvenilmemelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	89
Tablo 59: Hiç kimse onur kırıcı davranışa tabi tutulmamalıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	90
Tablo 60: Sakatlara oy hakkı verilmemelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	91
Tablo 61: Bütün insanlar onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	92
Tablo 62: İnsan hak ve onuruna saygı toplum huzurunun ön şartıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	92
Tablo 63: Yaşlılara oy hakkı verilmemelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	93
Tablo 64: Eğitim seviyesi yüksek kişilere daha fazla oy hakkı verilmelidir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	94
Tablo 65: Anlayış ve işbirliği içinde çalışmak demokratik hayatın vazgeçilmez parçasıdır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	94
Tablo 66: Herkes kanun önünde eşit olup, aynı haklara sahiptir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	95
Tablo 67: Başarıda karşılıklı anlayış ve iş birliğinin önemi büyüktür. Sorusuna verilen cevapların dağılımı	96

GİRİŞ

I. BÖLÜM

1.1. Problem

Sosyal Bilgiler Dersi, öğrencilere sorumlu birer vatandaş olarak yetiştirmek için uğraşır. Bu ders, öğrencilere kültürel mirası aktararak, onların iyi bir vatandaş olmalarını sağlamaktadır. Kültürel miras aktarılırken öğrencilere geçmişteki bilgiler ve olgular; temel toplumsal kurumlar, değerler, inançlar, kazandırılmaya çalışılır. Bunun yanı sıra, öğrencilerin bireysel ve toplumsal problemleri tanımlama, analiz etme ve karar verme süreçleri gelişmekte. Öğrencilerin gelecekteki yaşantılarında topluma uyum sağlamalarını toplumun bireyleri ile işbirliği içinde olmalarını sağlayan bu ders, bireyi yaşama hazırlayan en önemli unsurlardandır.

Yapmış olduğumuz bu çalışmanın temel amacı, Sosyal Bilgiler dersinin amaçları doğrultusunda ilköğretim öğrencilerinin demokratik bilinçlerin oluşumuna Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılışı konusunun ne ölçüde etki ettiğini ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda İlköğretim Sosyal Bilgiler programında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılışı konusu İlköğretim 5. Sınıfta "Cumhuriyet'e Nasıl Kavuştuk?" ünitesi içinde işlenmektedir. Bu konunun işlenmesiyle öğrenciler, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra meclis, hükümet, demokrasi gibi kavramlarla karşılaşmaktadır. Öğretmenler bu konunun işlenişinde karşılaşılan bu yeni kavramları öğrencilerin demokratik bilinçlerinin oluşumunda önemli bir etkiye sahip olduğunu unutmamaları gerekir. Bunun için konunun işlenişinde dramatizasyon yapıp oyunlar oynanarak öğrencinin konuyu kavraması sağlanmalıdır.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin sosyal bir kişiliğe kavuşabilmesi amacıyla sosyal ve doğal çevresiyle etkileşimi, içinde yaşadığı topluma karşı sorumlu bir vatandaş olarak yetişmesi sağlanır. Bu ders öğrencilerin toplumsal sorunlarla karşı karşıya gelmesine toplumun örf, adet ve değerlerini kazanmasını sağlayarak toplum bilincinin oluşmasına etki eder.

Bu dersin amacı, çocuğa uygarlığı, kültür ve demokrasiyi tanıtır, sevdirmek, bireylerin demokratik bilinç kazanmalarını sağlamaktır.

Sosyal Bilgiler programı çocukları yaşadığı bölgenin önemini, tarihsel gelişimini, inanç ve değerlerini kazandırarak ülkelerine karşı duymaları gerektiği sorumluluk bilincini oluşturur. Böylece öğrenciler ülkelerinin gelişiminde sorumlu birer vatandaş olarak yetişirler. Toplumumuzun ihtiyacı olan bireyler değerlerine bağlı, olaylara objektif bakabilen, kişi hak ve özgürlüklerine saygılı ve sorumluluk sahibi kısaca; demokratik bilinçleri oluşmuş kişilerdir.

Bu tip yani demokratik bilinçleri gelişmiş bireylerin yetişebilmesi için Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması konusunun önemi büyüktür.

1.2. Sosyal Bilimler

“Sosyal bilimler, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan anlaşılacağı gibi sosyal bilimler insan tarafından oluşturulan gerçekle uğraşmaktır. İnsan tarafından oluşturulan gerçek, toplumsal olgular, kişinin diğer kişi ve kurumlarla etkileşimi sonucu oluşanlar olarak ele alınabilir.”¹

Geçmişten günümüze kadar süregelen zaman içinde insanın çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen, insanların yaşamını düzenleyen, bir çok bilim dalı bulunmaktadır. Bu disiplinler genel olarak Sosyal Bilimler adı altında toplanmaktadır.²

Sosyal Bilimler insanın insanla, toplumla olan ilişkisini inceleyen disiplinler topluluğudur. Sosyal Bilimler öğretimi ise; bireylerin toplumun ve çağın gerekleri doğrultusunda sosyal olgunluğa kavuşmalarını toplum kurallarına

¹ Veysel Sönmez , Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, Anı Yayıncılık, Ankara, 1997. s. 2

² Münire Erden , Sosyal Bilgiler Öğretimi, Alkım Yayınevi, İstanbul, s. 34

uyumu gerçekleştiren, kısacası insan ve insanın çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen disiplinlerden oluşan bilim dalıdır.³

Sosyal Bilimler, bilimsel bir tutumla toplumların incelediği disiplinlerdir. İlgilendiği esas konu gruplar içinde oluşan insan etkinliğidir, amaç, beşeri anlayışın gelişmesidir. Bu yüzden, sürekli bir değişim içinde olan, çeşitli ve karmaşık meselelerle karşı karşıya bulunan insanların ve toplumların hayatında sosyal bilimlerin önemli bir yeri vardır. İnsani veya beşeri bilimler veya davranış bilimleri olarak da sınıflandırılan bu disiplinler, tarih, coğrafya, hukuk, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, eğitim, siyasal bilimler, antropoloji, kent planlaması vs. olarak sayabiliriz.⁴

“Toplum ve sosyal ilişkilerini inceleyen araştırma dalları için kullanılan genel bir adlandırma. Sosyal Bilimlerin on dokuzuncu yüzyıl içindeki gelişmesi, doğa biliminin gelişmesinin ardından gerçekleşmişti. Bir araştırma alanının sosyal bilim şeklinde adlandırılması, genellikle, bu alanın önemli açılardan bir doğa bilimiyle karşılaştırılabileceği düşüncesini barındırır.”⁵

Sosyal Bilgiler öğretimini kavrayabilmek için öncelikle sosyal bilimler ile ilgili disiplinlerin tanınması ve bu disiplinlerin Sosyal Bilgiler ile ilgisini anlamak gerekir. Buna göre; bireyin toplumsallaşmasında önemli bir faktör olan Sosyal Bilgiler konularının seçiminde dikkate alınan disiplinlerin bazıları ders ile ilişkilendirilerek tanıtılmaktadır.⁶

1.3.Sosyal Bilimlerle İlgili Disiplinler ve Çalışma Alanları

a- Tarih: Geçmişteki olayları inceler, açıklar, yorumlar, bu olaylarla ilgili sorulara cevap arar ve kayıt eder.

b- Coğrafya: Dünya üzerinde görülen, fiziksel, biyolojik ve insanlarla ilgili olaylarla bu olayların dağılımını bilimsel yönden açıklamaya çalışır.

³ Gürhan Can, Şefik Yaşar, Ersan Sözer, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Anadolu Üniv. Yay.,Eskişehir, 1998. s. 3-4

⁴ Nuri Köstüklü , Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi, Güney Matbaacılık, Konya, 1999, s. 9.

⁵ Gordon Marshall , Sosyoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yay., Ankara, 1999, s. 673

⁶ Erden, a.g.e., s. 35-36

c- Sosyoloji: Toplumun yapısını, toplumsal kurumları, toplumdaki insan gruplarının işlevlerini, özelliklerini ve bunlar arasındaki ilişkileri inceler.

d- Ekonomi: İnsan toplumlarında malların, zenginliklerin üretimi, dağıtımı ve tüketimiyle ilgili olayları, işleyişlerinin denetlenmesini ve maddi gereksinimlerin en iyi biçimde karşılanma yollarını inceler.

e- Siyaset Bilim: İktidarın Toplumdaki niteliği, temelleri, işleyişi, amaçları ve etkinlikleri ile ilgilenir.

f- Antropoloji: İnsanı biyolojik bir varlık olarak ele alarak, insanın kültürünü oluşturarak çevreye uyumu inceler.⁷

1.4.Sosyal Bilgiler

Sosyal Bilgiler ilköğretim okullarında toplumun ihtiyacı olan iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek için sosyal bilimler içinden seçilen bilgiler temel alınarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili bilgi ve beceri kazandıran disiplinler bütünü olarak adlandırılabilir.⁸

Eğitim, fiziksel uyarımlar sonucu beyinde istendik biyo-kimyasal değişiklikler oluşturma süreci olarak tanımlanabilir.⁹

Sosyal Bilgiler kavramı, ilk kez 1916 yılında ABD’de Milli Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlanma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Komite bu kavramı “İnsan cemiyetinin ve sosyal birliklerin bir parçası olması dolayısıyla insana ait bilgiler, Sosyal Bilgilerdir” diye tanımlanmıştır.¹⁰

Sosyal Bilgiler, her şeyden önce, insanın özellikle toplumsal yaşama etkin bir biçimde uyumunu sağlayan bir derstir. Bu bakımdan bu ders, çocuğa verilen “eğitim” kavramının içinde, adeta, “öz niteliğinde” önemli bir yer tutar. Çocuğun, çevresindeki doğayı, insanları, kuruluşları bilinçli olarak tanıması, bunların birbiri

⁷ Erden, a.g.e., s. 37

⁸ Erden a.g.e., s. 8

⁹ Sönmez, a.g.e., s. 6

¹⁰ Nevzat Köken, İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1995, s. 2

ile olan ilişkisine dikkat etmesi ve kendi davranışlarını da bunları dikkate alarak düzenlenmesi, Sosyal Bilgiler dersinin gereği gibi öğretilmesi ile gerçekleşebilir. Bu “insanlık bağlarına önem veren birleşmiş konular” birliği olarak tanımlanabilir.¹¹

Sosyal Bilgiler dersi sosyal bilimler disiplinlerinde elde edilen bilgilerin öğrencilere öğretilmesi için yapılan öğretim etkinliklerinin yer aldığı dersin adıdır. Sosyal Bilgiler dersi, insan davranışlarını içeren ve bu davranışları toplumun yapısına uygun olarak oluşmasını sağlayan disipline verilen addır.¹²

“Çocuğun toplumsallaşması ve iyi bir vatandaş olmasını, toplumsal olayları bir bütün olarak kavramasını sağlamak amacıyla; ilköğretim okullarında Tarih, Coğrafya, Politika, Ekonomi, Hukuk, Antropoloji gibi disiplinlerden seçilmiş, basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konulardan oluşan Sosyal Bilgiler dersine yer vermiştir.¹³

Sosyal Bilgiler, insan ilişkilerini göz önünde tutarak, insanların toplumsal ve fiziksel çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyen bir bilim olarak tanımlanır. Türkiye’deki Sosyal Bilgilerin tanımı şöyle yapılabilir:

Hayat bilgisi/sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimi programı, Türk demokratik toplumundaki sorumluluk sahibi vatandaşların görevlerine uygun amaçlar üreten, içeriğini tarih, coğrafya vatandaşlık becerileri sunan bir eğitim alanıdır.¹⁴

1.5.Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler Arasındaki İlişki

Sosyal Bilgiler öğretiminde kapsam Sosyal Bilimlerle ilgili disiplinlerden seçilir. Bu nedenle Sosyal Bilimler ile Sosyal Bilgiler arasında yakın ilişki vardır.¹⁵

Sosyal Bilgiler dersi Sosyal Bilimlerle ilgili disiplinleri birleştirerek öğrencilerin toplumsal olaylara bütüncül yaklaşımını sağlayabilir. Ancak bu

¹¹ Moffat D.P.H. Maurice, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Maarif Basımevi, (Çev: Nesrin ORAN) İstanbul, 1957, s. 19.

¹²Şevket Türkyılmaz , Özel Eğitim Metotları I, Ankara, 1972. s: 90

¹³ Erden, a.g.e., s. 35

¹⁴ James L. Barth , Abdullah Demirtaş, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi Kaynak Üniteler, YÖK / Danya Bankası, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1997, s.1-6

¹⁵ Erden, a.g.e., s. 34

işlevini yerine getirebilmesi için Sosyal Bilgilerin belli olay, tarih yer ve kurumların isimlerinin ezberlendiği bir ders olmaktan çıkartılarak, öğrencilerin sosyal olay ve sorunların nedenlerini çeşitli yönleri ile görebildikleri ve bu sorunlara Sosyal Bilimlerin bazı temel kavramları ile düzeylerine uygun çözüm yolları önerebildikleri bir ders haline getirilmesi gerekir.¹⁶

Sosyal bilimler ile Sosyal Bilgiler arasında kesin bir çizgi çizmek mümkün değilse de eğitim ve öğretim açısından her iki kavram farklı özelliklere sahiptirler. Okullarda yer alan eğitim kavramı ve bir ders olarak algıladığımızda bu iki alanın farklılıklarını şu ana noktalarda toplamak mümkündür:

1- Sosyal Bilgiler dersinin en önemli hedefi iyi vatandaşların yetiştirilmesidir. Bunun için konular sosyal bilimlerden alınacağı gibi, din, ahlak, arkeoloji ve doğal bilimlerden de alınabilir. Sosyal bilimlerle uğraşan sosyal bilimcilerin esas işi toplumlarla ilgili yeni bilgi ve fikirler üretmektedir. Sosyal bilimciler, aynı zamanda iyi vatandaşların yetişmesi konusuyla ve ilköğretim II. kademe (ortaokul) ve liselerde okuyan öğrencilere verilecek, yaşadıkları toplumda yararlı olabilecek bir dizi önemli bilgiyle de ilgilenirler.

2. Sosyal Bilgiler, konu ve temalarının öğretilmesinde, sosyal bilimlerden daha çok kullanılır; sosyal bilimler daha çok ayrı ayrı disiplinler olarak öğretilir.

3. Sosyal Bilgiler daha çok ilköğretimde verilir. Sosyal bilimler ise ortaöğretimde ve üniversitelerde öğretilir.¹⁷

Hem bir sosyal bilim dalı, hem de sosyal bilimlerin uygulama alanı olarak eğitimin gelişmesi ile sosyal bilimler ya da sosyal bilgiler öğretimi alanı ortaya çıkmıştır. gerçekte sosyal bilgiler eğitim alanının yarattığı bir kavramdır. Bu disiplinler arası olan, sosyal bilimler alanındaki kurumsal ve bilimsel gelişmelerin eğitim süreci içinde ele alınarak bireyin toplum içinde gelişmesini, yetiştirilmesini amaçlar.¹⁸

Sosyal bilimler, insan tarafından üretilen gerçekte kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir. Bunlar, tarih,

¹⁶ Erden, a.g.e., s. 35

¹⁷ Köstüklü, a.g.e., s. 10

¹⁸ Fersun Poykaç , Tarih Öğretimi, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1991, s. 3.

coğrafya, hukuk, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, eğitim, ekonomi olarak belirlenebilir. İşte ilköğretimdeki Sosyal Bilgiler tüm bu derslerin kesiştiği bir alandır: çünkü Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir. İlkokullarda bu ders önceleri tarih, coğrafya, yurt bilgisi olarak ayrı ayrı okutulmuş, daha sonra sosyal bilgiler adını almıştır. Türk Eğitim sisteminde sosyal bilgiler ilköğretimin 4. ve 5. sınıflarında okutulmaktadır.¹⁹

Sosyal Bilimler konu alanlarıdır ve bunlar arasında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi yer almaktadır. Sosyal Bilimler, insan davranışlarını çeşitli yönlerden, nesnel bir yaklaşımla inceleyen alanlardan oluşmaktadır. Buna bağlı olarak da Sosyal bilimlerin içeriği, kendi aralarında bağlantılı ve karmaşık birçok sosyal insan yaşantısından türetilmiştir. Sosyal ilişkileri zaman ve mekan içinde inceleyen kişilere sosyal bilimci adı verilir.²⁰

Kısaca ifade etmek gerekirse Sosyal Bilgiler, öğretim amacıyla Sosyal bilimlerden seçilmiş, basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konulardır, bilgiler bütünüdür.²¹

1.6.Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Sosyal Bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmiyor. Yalnız insanoğlu varolduğu andan itibaren hem fen, hem de Sosyal Bilgiler eğitimi başlamıştır denebilir; çünkü, insan doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür. Bu süreç içinde ona en azından yiyecek bulmak, yemek, içmek, giyinmek, korunmak vb. etkinliklerle ilgili bilgiyi, beceri ve duygular kazandırılır. Durum böyle ele alınınca fen ve Sosyal Bilimler insanoğlunun yaşamı kadar eskidir savı ileri sürülebilir.²²

Tarihte ilk kez, İsrail Devleti çocuklarına Ulusal Tarih ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri okutturmuş, Antik Roma'da ise Triviav okullarında okuma-yazma, hesap ve hukuk; grammer okullarında mitoloji, tarih, coğrafya, hukuk, aritmetik,

¹⁹ Sönmez, a.g.e., s. 9,

²⁰ Barth, a.g.e., s. 1-5,1-6

²¹ Köken, a.g.e., s. 3

²² Sönmez, a.g.e., s. 7.

geometri ve felsefe dersleri verilmiştir. Eski Çağ'daki eğitim sisteminde okutulan tarih (Çin, İsrail, Roma) coğrafya (Roma) yurttaşlık (İsrail) hukuk (Roma) derslerinin doğrudan sosyal bilimlerle ilgili olduğu söylenebilir. Ortaçağda ise, yetişekte (Program) din dersleri baskın hale gelmiş Fen ve Sosyal Bilimlerle ilgili yukarıda belirtilen dersler dini içerikli donatılmıştır. Sosyal Bilimlerle ilgili tarih, coğrafya, hukuk gibi dersler, Rönesans ve Reform döneminde, yeni ve yakınçağlarda değişmemiş; fakat içerik açısından dinin etkisinden kurtarılmaya çalışılmıştır. İlk kez "Sosyal Bilgiler" adı altında ilk ve orta okullarda bir dersin okutulmasının Can Dercet savunmuştur.²³

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1899 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, ülkede "ulusal toplum" anlayışını oluşturmak üzere Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi konularından oluşan bir tür Sosyal Bilgiler dersi içeriğinin okutulması kararlaştırılmış ve böyle bir dersin öğretimi başlatılmıştır. Bununla birlikte, Sosyal Bilimler terimi Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk kez 1916 yılında kullanılmaya başlanmıştır.²⁴

1940'lı ve 50'li yıllarda Sosyal Bilgiler programları büyük ölçüde tarih ve coğrafya ağırlıklı olarak uygulanmıştır.²⁵

1960'lı yılların başında 1970'li yılların ortasına kadar Sosyal Bilgiler dersine ağır eleştiriler gelmiş ve Yeni Sosyal Bilgiler adı altında reform hareketi başlatılmıştır. Bu hareketin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde Bruner'in buluş yoluyla öğrenme kuramının çok önem katkısı olmuştur.

Yeni Sosyal Bilgiler programına uygun birçok eğitim materyalinin geliştirilmesi ve yaklaşımı tanıtan birçok kitap yazılmasına karşın, bu yaklaşım 1970'li yılların sonlarına doğru çekiciliğini yitirmiştir. ABD Ulusal Bilim Vakfı tarafından yapılan araştırmalar Yeni Sosyal Bilgiler uygulamasının başarısız olduğunu göstermiştir. Bunun üzerine 1980'li yıllarda Temele dönme hareketiyle birlikte Sosyal Bilgiler öğretiminde yine geleneksel yaklaşım benimsenmeye başlanmıştır.²⁶

²³ Sönmez, a.g.e., s. 8.

²⁴ Can, a.g.e., s. 3

²⁵ Erden, a.g.e., s. 6

²⁶ Erden, a.g.e., s. 6

1.6.1. Sosyal Bilgilerin Cumhuriyet Dönemi Tarihsel Gelişimi

“Cumhuriyet döneminde ilkokullarla ilgili 1926, 1930, 1932,1936, 1948, 1962, 1968, 1989 ve 1993 yıllarında yetişeklerde düzenlemeye gidilmiştir. 1926 programında, İlk Mekteb’in başlıca maksadı genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek sureti ile iyi vatandaşlar yetiştirmektir. ilkesi temele alınmış; tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine her biri ikişer saatten haftada altı saat olmak üzere 4. ve 5. sınıflarında yer verilmiştir. (MEB 1926) 1930, 1932 ve 1936 programlarında, 1926 programındaki amaç: bedence ve ruhça en iyi alışkanlıklara sahip olmak, Türk toplumuna ve Cumhuriyet idaresine intibak etmek, faydalı olmak, milli, medeni ve insani fikir ve hislere sahip bir hale getirmek”²⁷ gibi ilkelere eklenmiştir. Dersler bu programlarda da aynı adlarla okutulmuş; yalnız yurt bilgisi 5. sınıfta 1 saate indirilmiştir. (MEB 1930, 1932) Bu amaçla 1948 programında İlkokul çocuklarına milli kültürü aşlamak mecburiyetindedir; içinde yetişen bütün vatandaşlara aynı milli ülküleri aynı milli amaçları vermek için gerekli bütün bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri, hizmet arzusunu verimli bir şekilde kazandırmak ilkesi de eklenmiş, 4. ve 5. sınıflarla 1936 programındaki ad ve saatleriyle aynen korunmuştur. 1962 program taslağında ilkokulun amacı Kişisel, insanlık münasebeti, ekonomik ve toplumsal hayat bakımından belirlenmiş, tarih, coğrafya, yurt bilgisi derslerinin yerine Toplum ve Ülke İncelemeleri dersi konulmuş, ders saatleri 4. sınıfta 6, 5. sınıfta 5. saat olarak saptanmıştır. (MEB 1962) 1968 programında ise dersin adı Sosyal Bilgiler olarak tekrar değiştirilmiş, 4. ve 5. sınıflarda 5 saat olarak okutulmuştur. (MEB 1968).²⁸

Ortaöğretimin birinci kademesinde (ortaokul) 1924, 1927, 1930, 1931, 1938, 1949, 1967 programlarında tarih, coğrafya dersleri aynı adla yer almış; tarih 1. ve 2. sınıflarda 1938 programına kadar haftada iki saat, 3. sınıflarda üç saat; 1938 ve 1949 programlarında ise tüm sınıflarda iki saat, coğrafya dersi ise 1924 programlarında 1. ve 2. sınıflarda ikişer, 3. sınıfta birer saat, 1938 programında tüm sınıflarda ikişer saat, Malumat-ı Vataniye, Vatan-ı Malumat, Yurt Bilgisi, Yurttaşlık Bilgisi (adları değiştirilmiş, aynı derslerdir) 1924, 1927, 1930

²⁷ Sönmez, a.g.e., s. 8

²⁸ Sönmez, a.g.e., s. 8-9

programlarında 2. ve 3. sınıflarda birer saat 1931 ve 1949 programında her sınıfla birer saat, 1938 programında ise 2. ve 3. sınıflar ikişer saat; 1967 programında ise, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi dersleri Sosyal Bilgiler adı altında toplanmış 1. ve 2. sınıflarda haftada beş, 3. sınıfta ise 4 saat okutulmuştur.²⁹

1.7. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı

1.7.1 İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Yapısı

Türkiye’de sosyal bilgiler programı, temelde etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. Bu amaçları gerçekleştirmede, şu anda Türkiye’deki sosyal bilgiler vatandaşlık eğitiminde hakim olan üç ayrı yaklaşım tarzı bulunmaktadır: Hayat Bilgisi 1-3. sınıflar, sosyal bilgiler 4-5. sınıflar, milli bilgiler 6-7. sınıflar, vatandaşlık ve insan hakları, Türkiye Cumhuriyeti tarihi ile devrimler ve Atatürk ilkeleri 8. sınıfta okutulan derslerdir. Bu üç yaklaşımdan birini öğretmek zorundaysanız, bunu başarabilmeniz için gereken genel amaç ve hedefleriniz belirli mi? Evet, ilköğretim programında yazılı olan bazı kesin hedef ve amaçlar bulunmaktadır. İlkokul bir milli eğitim kurumudur. Okulun amacı bütün öğrencileri etkin vatandaşlar olarak yetiştirmektir. Bunun için şu anlayışlar gözetilmelidir:

a. Temel amaç, öğrencilere milli kültüre ilişkin amaç, görev, sorumluluk ve davranışlar kazandırmaktır.

b. Her dersin yaşamla bağlantısı kurulmalı ve cumhuriyetin önemi üzerinde yoğunlaşması gerekir. Hayat bilgisi ve diğer derslerde Atatürk, cumhuriyet ve bağımsızlığın ilanı gibi konuların üzerinde önemle durulmalıdır.

c. Her derste milli amaçları hedefleyip, Türk milleti üzerine yoğunlaşmak, sosyal bilgiler derslerinde, öğrencilerin milli kurumların yapısı ve işlevlerini öğrenmelerini sağlamak.³⁰

Milli Eğitim Bakanlığı’nın vatandaşlık eğitim programındaki sosyal bilgiler öğretiminin amaç ve hedefleri hakkında, özetle şunlar söylenebilir: Eğitim gören etkin bir vatandaş, ilgi alanlarını ve gereksinimlerini belirleyen, kendi inanç

²⁹ Sönmez, a.g.e., s. 9.

³⁰ Barth, a.g.e., s. 1-1, 1-2

ve değerlerini kullanarak kişisel ve sosyal soruları problem çözüme yöntemiyle çözebilen kişidir. Vatandaş günlük yaşamdaki güncel sorunları çözebilmeye itecek ve demokratik bir atmosfer içinde bulunacak bir eğitim tarzına sahip olmalıdır.³¹

Sosyal Bilgiler programı incelendiğinde, bu program geniş alanla desenine uygun hazırlandığı görülmektedir. Bu desende iki yada daha fazla birbiriyle ilişkili konular tek bir geniş çalışma alanı içinde ele alınabilir. Sosyal bilgiler programında da Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Antropoloji, Siyaset, Sosyoloji gibi disiplinlerden seçilmiş birbirleriyle ilişkili konular, Sosyal Bilgiler adı altında toplanarak çalışılmaktadır.³²

Günümüzde de halen önemini koruyan bu yaklaşım, ülkemizde 1968 yılından itibaren Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi programlarının hazırlanmasında kullanılmaktadır.³³

Sosyal bilgiler eğitim programı, özellikle vatandaşlık eğitimine ağırlık verir. İlk öğretim programı, genel olarak vatandaşlık eğitimine katkıda bulunacak şekilde tasarlanmışken, eğitim programlarının yapısına bağlı olarak sosyal bilgiler dersi, demokratik bir sistem içinde etkin vatandaşlık eğitimini resmi bir yaklaşımla gerçekleştirmek amacıyla yönelik olarak hazırlanmıştır. Sosyal bilgiler kapsamında ağırlık, disiplinler arası ve bütünleştirilmiş bir eğitim programı yoluyla vatandaşlık kavramının geliştirilmesine verilmiştir. Bu eğitim programı, başlıca kavramlar ve konular göz önünde bulundurularak geliştirilmiştir.³⁴

1.7.2. Programın Uygulanmasıyla İlgili Açıklamalar

Bu dersin eğitim ve öğretimde;

1) Öğrencilerin Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, laik, demokratik ve çağdaş değerleri benimseyen ve koruyan bireyler olarak yetişmeleri sağlanır.

2) Öğrencilere, Atatürk'ün "Milli Kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" idealini gerçekleştirmek gerektiği bilinci kazandırılır.

³¹ Barth, a.g.e., s. 1-5

³² Erden, a.g.e., s. 14

³³ Erden, a.g.e., s. 14

³⁴ Barth, a.g.e., s. 1-6

3) Öğrencilere, demokrasinin çağımızın en güzel yaşam tarzı olduğu kavratılır, demokrasimizin korunması ve geliştirilmesi gerektiği bilinci kazandırılır.

4) Öğrencilere, çoğulcu demokratik rejimin, başka rejimlerden üstünlüğü, tarihten örnekler verilerek kavratılır. Demokratik bir toplum hayatının gerektirdiği duyuş, düşünüş ve davranışları kazanabilmelerini sağlamak için okul içi eğitici faaliyetlerden yararlanılır. Özellikle, sınıf ve eğitici kol temsilciliklerine aday olmada, çeşitli iş ve grup çalışmalarında öğrenciler cesaretlendirilir.

5) Milli bilince sahip, bilimsel düşünmeye açık, sorumluluk almaya istekli bireylerin yetiştirilmesi esas alınır.³⁵

6) Öğretmen, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma; Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşı'ndaki bir zaferi veya Türk İnkılapları ile ilgili herhangi önemli bir olayı yıldönümü, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması, geçit töreni gibi fırsatlardan yararlanarak Sosyal Bilgiler konularına karşı öğrencilerin ilgisini uyandırır ve bu konuların canlandırılmasına çalışır. Ayrıca gazetelerde, dergilerde çıkan seviyeye uygun yazı ve resimlerle öğrencinin dikkatini çeker.

7) Öğretmen, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında ülkenin nasıl geri kaldığını parçalanıp yok olma durumuna geldiğini ve bu şartlarda Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin nasıl kurulduğunu, geliştiğini öğrencilere anlatır; bu maksatla Atatürk ilke ve inkılapları üzerinde önemle durur.

8) Konularda olayların geçtiği yer, zaman, devlet ya da ilgili kişi (padişah, sadrazam, devlet adamı, bilim adamı v.b.) adları belirtilir.³⁶

9) Öğretmen, ders kitabında yer alan milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdirci, okuma

³⁵ MEB, Tebliğler Dergisi, Milli Eğitim Basımevi, Sayı: 2487, Cilt 61, İstanbul, 1998, s. 533

³⁶ MEB, Tebliğler Dergisi, Sayı: 2487., s. 534

parçalarından (her ünite de en çok iki okuma parçası) derslerin işlenişi sırasında yararlanır.³⁷

1.7.3. Genel Amaçlar

Öğrenciler bu derste:

A. Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden;

1. Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci iyi insan, iyi vatandaş, olarak yetişirler.

2. Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişin ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlatları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.

3. Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir, cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.

4. Topluluk hâlinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.

5. Türk milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış hâline getirirler.

6. Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke hâline getirirler.

7. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihî olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar.

³⁷ MEB, Tebliğler Dergisi, Sayı: 2487, s. 536

8. Toplumu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece millî değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimize de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.

9. Türk İnkılâbının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk İnkılâbının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakâr birer Türk evlâdı olarak yetiştirirler.

10. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "millî kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda her fedakârlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.

11. Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasî olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.

12. Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hâle gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.

13. Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.

14. Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi millî değerlerimizi tanır; onları korumak gerektiğini öğrenirler.

B. Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden;

1. İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını onlar; grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hâle gelirler.

2. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılamaları gerektiğini benimserler.

3. Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.

4. Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.
5. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar.
6. Trafik kurallarına uymayı alışkanlık hâline getirirler.

C. Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden;

1. Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.
2. Türkiye'nin, yakın ve uzak komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.
3. Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.
4. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.
5. Plân, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hâle gelirler.
6. Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.
7. Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.

C. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirme yönünden;

1. Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile millî kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar.
2. Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.
3. Tutumlu olma ve plânlı çalışma alışkanlığını elde ederler.
4. Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğrenirler.
5. İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.

6. Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar.
7. Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar.³⁸

1.7.4. Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Özel Amaçlar

ÜNİTE 2

CUMHURİYETE NASIL KAVUŞTUK?

- 1) “Cumhuriyet’e Nasıl Kavuştuk?” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi.
- 2) Mondros Ateşkes Anlaşması ile ilgili temel olgular bilgisi.
- 3) Mondros Ateşkes Anlaşması ile ilgili temel olguları açıklayabilme.
- 4) Kurtuluş Savaşı döneminde geçen temel olgular bilgisi.
- 5) Kurtuluş Savaşı döneminde geçen temel olguları açıklayabilme
- 6) Barış döneminde geçen temel olgular bilgisi.
- 7) Barış döneminde geçen temel olguları açıklayabilme.
- 8) “Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk?” ünitesi ile ilgili haritaları okuyabilme.
- 9) Türk inkılabıyla ilgili sınıflanmalar bilgisi
- 10) Türk inkılabı ile ilgili olgular bilgisi
- 11) Türk inkılabının önemini kavrayabilme.
- 12) İnkılapların korunmasındaki sorumluluğumuzun farkında oluş.³⁹

1.7.5. Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Konuları

ÜNİTE 2

CUMHURİYETE NASIL KAVUŞTUK?

A- Mondros Ateşkes Anlaşması (Osmanlı Devleti’nin yıkılışına kadar kısa bir açıklama yapılacaktır)

- 1) Mondros Ateşkes Anlaşmasından sonra Osmanlı Devleti’nin durumu.
- 2) Mondros Ateşkes Anlaşmasından sonra yurdumuzun durumu.

B- Kurtuluş Savaşı

- 1) Mustafa Kemal’in Samsun’a çıkışı.

³⁸ MEB, Tebliğler Dergisi, Sayı: 2487, s. 537-538

³⁹ MEB, Tebliğler Dergisi, Sayı: 2487, s. 544

- 2) Milli bilincin güçlendirilmesi
 - a) Genelgeler (Amasya Genelgesi)
 - b) Kongreler (Erzurum ve Sivas Kongreleri)
 - c) Misak-ı Milli (Ulusal Ant) ve önemi
 - ç) Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışı

C- Savaş Dönemi

- 1) Doğu cephesi
- 2) Güney cephesi
- 3) Batı cephesi

Ç- Barış Dönemi

- 1) Mudanya Ateşkes Anlaşması
- 2) Lozan Barış Antlaşması

D- Türk İnkılabı ve Önemi

- 1) Çağdaşlaşma
- 2) Siyasal alanda inkılap (Saltanatın kaldırılması, cumhuriyetin ilânı, halifeliğin kaldırılması)
- 3) Hukuk alanında inkılap (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (Anayasa), Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu)
- 4) Eğitim ve Kültür alanında inkılap
 - a) Milli Eğitim (öğretim birliğinin sağlanması, öğretimin yaygınlaştırılması, Milli Eğitim sisteminin gözeteceği esaslar ve yeni Türk harflerinin kabulü)
 - b) Milli kültür (medeniyet-kültür ilişkileri, taklitçilikten kaçınma)
- 5) Toplumsal alanda inkılap (Kıyafette değişiklik , takvim, saat ve ölçülerde değişiklik, soyadı kanunu, Türk kadın hakları)
- 6) Ekonomik alanda inkılap (Milli ekonominin kurulması, tarım, ticaret, sanayi ve bayındırlık alanında gelişmeler)
- 7) Türk inkılabının önemi, bize kazandırdıkları ve bu konudaki sorumluluklarımız.

E- Atatürkçü Düşünce Sistemi

- 1) Atatürk'ün kendi düşünce sistemini oluşturmasına neden olan etkenler

- 2) Atatürkçülüğün tanımı ve önemi
- 3) Atatürkçülüğün nitelikleri
- 4) Atatürkçü düşüncede milli güç unsurları
- 5) Atatürk ilke ve inkılaplarının dayandığı esaslar
- 6) Atatürk ilkeleri
 - a) Cumhuriyetçilik ilkesi
 - b) Milliyetçilik ilkesi
 - c) Halkçılık ilkesi
 - ç) Devletçilik ilkesi
 - d) Lâiklik ilkesi
 - e) İnkılâpçılık ilkesi
- 7) Atatürk ilkelerine sahip çıkmak ve devamlılığını sağlamak.

F- Cumhuriyetimizin Kurucusu: Atatürk

- 1) Atatürk'ün hayatı
- 2) Atatürk'ün kişiliği ve özellikleri
- 3) Atatürk'ün son günleri ve ölümü
- 4) Atatürk'le ilgili anılar⁴⁰

1.8. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılış Konusunun İşlenişi

16 Mart'ta İstanbul'un işgal edildiği haberini Manastırlı Hamdi Bey telgrafla Ankara'ya bildirdi. İstanbul'un işgali ile ortaya çıkan bu yeni durum karşısında Mustafa Kemal Paşa İstanbul'u tamamen saf dışı etmek, Heyet-i Temsiliye'yi geçici bir hükümet gibi çalıştırarak Ankara'da ulusal iradeyi gerçekleştirecek bir meclis toplamak üzere harekete geçti. Aynı gün Kolordulara çektiği telgraflarla işgal haberini ve Heyet-i Temsiliye'nin Anadolu'da tek idari merci olduğunu bildirdi. 16 ve 17 Mart tarihlerinde peş peşe çektiği telgraflarla da Kolordulara ve Valilere alınacak önlemleri bildirdi. Bu emirleri şu esaslar içinde toplanmaktadır.⁴¹

⁴⁰ MEB, Tebliğler Dergisi, Sayı: 2487, s. 545-546

⁴¹ Ergün Aybars, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Ercan Kitabevi, İzmir, 2000, s. 187.

“1. İstanbul’un işgali itilaf devletlerinin mümessilleri, bütün tarafsız devletlerin dış işleri ve meclisleri nezdinde telgrafla protesto edilecek ve mitingler yapılacaktır.

2. İstanbul ve yabancı resmi yerlerle geçici olarak görüşme kesilecek.

3. Hıristiyan halka dokunulmayacak.

4. Memleketin asayiş ve huzurunu bozanlar,. Hangi dine ve millete mensup olurlarsa olsunlar. Haklarında aynı şiddette ve eşitlikte kanuni işlem yapılacaktır.

5. İçinde bulunulan olağanüstü durum, birliği gerektirmektedir. Millet in birliğini sağlamak ve girışilen mücadelenin kutsiyetinden ve meşruluğundan herkesi haberdar etmek için gayret sarf edilecektir.

6. Olumsuz propagandalar önlenecektir.

7. Askeri ve sivil makamlar, işbirliği yaparak çalışacaklardır.

8. Önemli telgraf merkezleri kontrol edilecektir.

9. Deniz veya karayoluyla gelenler sıkı bir şekilde kontrol edilecektir.

10. Önemli mektuplar kontrol edilecektir.

11. Heyet-i Temsiliye’nin bilgisi ve izni olmadıkça hiçbir memur İstanbul ile muhabere etmeyecektir.

12. Telgraf memurları, İstanbul’dan çekilen düşman tebliğlerini alıp yaymayacaklar ve Anadolu’da yapılan muhaberatı İstanbul’a vermeyeceklerdir. Aksi taktirde bu gibi memurlar casus sayılarak haklarında kanuni işlem yapılacaktır.

13. İşgali protesto için yazılan telgraflardan ücret alınmayacaktır.

14. Rehin olarak İngiliz kontrol subayları tutuklanacaktır.”⁴²

Mustafa Kemal telgrafla görüşmelerden sonra olağanüstü yetkilerle donanmış bir meclis toplanmasını isteyen bir genelge yayınladı. (19 Mart 1920).

Bu genelgeye göre;

“İllere, Bağımsız Sancaklara, Kolordu Komutanlıklarına

⁴² Aybars, a.g.e., s. 187-188.

MECLİSİNİN BAĞIMSIZ SANCAKLARA
KOLORDU KOMUTANLIKLARINA
MÜHÜRÜ

Devlet merkezinin de dūřmanlarca resmen iřgali yasama, yargı ve yūritme gūcūnden oluřan ulusal devlet gūclerini bozmuř ve mebuslar meclisi bu durum karřısında gōrev yapamayacađını bildirerek resmen dađılmıřtır. Bu duruma gōre devletin merkezinin korunmasını, ulusun bađımsızlıđını ve devletin kurtarılmasını sađlayacak ōnlemleri dūřūntūp uygulamak ūzere ulusça olađanūstū yetkiyle donatılmıř bir meclisin Ankara'da toplanmaya çağrılması zorunlu gōrūlmūřtır.

Bunun için:

1. Ankara'da olađanūstū yetkileri olan bir meclis, ulusun iřlerini yūritmek ve denetlemek ūzere toplanacaktır.

2. Bu meclisin ūyeliđine her parti, topluluk ve dernek tarafından aday gōsterilebileceđi gibi her bireyin de bu kutsal mūcadeleye edimli olarak katılmak için bađımsız olarak istediđi yerden adaylıđını koymaya hakkı vardır.

3. Seçim gizli oyla ve salt çoğunluk ilkesine gōre yapılacak. Oyların sayımı o yerin seçim kurulu ōnūnde olacaktır.

4. Seçimler, en az 15 gūn içinde Ankara'da çođunlukla toplanmayı sađlamak ūzere bitirilecek ūyeler yola çıkarılacak ve sonuç ūyelerin adlarıyla birlikte hemen bildirilecektir."⁴³

Mustafa Kemal Paşa, mali konularda da ōnlemler almakta gecikmedi. Osmanlı Bankası, Duyun-u Umumiye, Reji İdareleri, Ziraat Bankasına da haber gōndererek İstanbul'a para gōndermemelerini istedi.⁴⁴

Sonunda būtūn seçim bōlgelerine gelebilen milletvekilleri ile yetinmiřlerdir. 23 Nisan 1920 gūnū yani Mebuslar Meclisinin dađılmasından bir ay sonra, tūm ulusun ve yurdun temsilcileri Tūrkiye Būyūk Millet Meclisi'nde toplandı.⁴⁵

⁴³ Őzer Ozankaya, Cumhuriyet ınarı Mustafa Kemal'i "Atatūrk" Yapan Uygarlık Tasarımı, Cem Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 249.

⁴⁴ Aybars, a.g.e., s. 189.

⁴⁵ Ozankaya, a.g.e, s. 250.

Mustafa Kemal, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açıldığı ertesi günü meclis başkanlığına seçildi. Aynı gün mecliste yaptığı konuşmada ülkenin içinde bulunduğu durumu, yapılması gereken çalışmaları ve izlenecek yolu anlattı. Konuşmasını tamamlayan Mustafa Kemal Paşa hükümet kurulması için bir önerge sundu ve kabul edildi.

“1. Hükümet Kurmak zorunludur.

2. Geçici kaydıyla bir hükümet başkanı tanımak ya da padişah vekili atamak uygun değildir.

3. Mecliste beliren ulusal iradenin yurt kaderine doğrudan doğruya el koymasını kabul etmek temel ilkedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üstünde güç yoktur.

4. Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama ve yürütme yetkilerini kendinde toplamıştır.

Meclisten seçilecek vekil olarak görevlendirecek bir kurul hükümet işlerine bakar meclis başkanı bu kurulun da başkanıdır. Not : Padişah ve halife baskı ve zordan kurtulduğu zaman meclisin düzenleyeceği yasaya uygun durumunu alır.”⁴⁶

Kurulan yeni meclis, milletin tek temsilcisi olarak kuvvetler birliği esasını benimsemiştir. Meclis başkanı aynı zamanda hükümet başkanıdır. Hükümeti oluşturan üyeler vekil diye adlandırılarak, meclis tarafından kendi üyelerinden seçiliyordu.⁴⁷

İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışı konusunun işlenmesinden önce “Cumhuriyete nasıl kavuştuk?” ünitesinin diğer konularında Osmanlı İmparatorluğu ile ilgili padişah, saltanat, halife, hilafet gibi kavramlar öğrencilerin karşısına çıkmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması konusunun işlenmesiyle de öğrenciler için yeni sayılan meclis, seçim, seçmen, demokrasi, milletvekili ve millet iradesi gibi kavramlarla karşılaşmaktadır. Bu kavramların öğretmen tarafından öğrencilere iyi özümsetilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin demokratik

⁴⁶ Aybars, a.g.e, s. 191-192.

⁴⁷ Hamza Eroğlu, Türk İnkılap Tarihi, Savaş Yay. , Ankara, 1990, s. 141.

bilinçlerinin gelişmesinde yeni öğrenilen bu kavramların padişah, saltanat, halife, hilafet gibi kavramlarla mukayesesi yaptırılması gerekmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışı konusu işlenirken Mustafa Kemal'in yayımlamış olduğu genelgede geçen kavramlara bakıldığında kurulacak olan meclisin ulusun işlerinden sorumlu olacağını, meclis üyelerinin seçimle göreve gelebileceğinden bahsedilmekte olup, öğrencilerin demokratik bilinçlerinin oluşumunda önemli yer tutmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasından sonra meclis başkanlığına seçilen Mustafa Kemal'in verdiği önergede geçen kavramlarda ise hükümet kurmanın zorunlu olduğundan bahsedilip mecliste oluşan ulusal iradenin üstünde bir güç olmadığı görüşü benimsenmiştir.

Yukarda bahsedilen kavramlar şüphesiz çocuğun demokratik bilincinin oluşumunda çok önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin bu kavramları algılayabilmeleri için öğretmenin çocuklardaki bazı gelişim özelliklerini ve soyut kavramları algılama becerilerini dikkate alması gerekmektedir.

Çocuk gelişiminde olgunlaşma ve öğrenme, öğrenmeye hazır oluş ve öğrenmenin en uygun zamanı oldukça önemlidir. Gelişme hızı her çağda aynı değildir. Çocuk yetenek ve becerilerinin gelişiminde belli bir düzen vardır. Gelişme belli yönler izler. Büyüme baştan ayaklara doğru bir sıra izler. Ayrıca gelişmede bir de içten dışa doğru giden bir yön dikkat çeker.⁴⁸

Bu yaşlarda çocuklar normal olarak ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıflarda bulunurlar. Bu yaşlara aynı zamanda çocukluğun son yılları da denir. Bu dönemdeki çocuklar bir önceki ve bir sonraki dönemlere göre daha istikrarlı ve dengeli bir durumdadırlar ve genel olarak önemli bir eğitim ve yönetim güçlüğü ortaya çıkarmazlar.⁴⁹

Çocuklar bu aşamada objeleri ve olayları anlamak için mantıklarını kullanmaya, olay ve olgulara farklı açıdan bakmaya başlarlar. Örneğin başkalarının fikirlerini anlamaya çalışırlar. Çocuklar, daha ileri seviyelerde düşünebilirler. Soyut olarak tecrübelerini özetleyerek yani olayları zihinlerinde

⁴⁸ Fatma Kocaoluk, Mehmet Ş. Kocaoluk, İlköğretim Okul Programı, İstanbul, 1998, s. 2634

⁴⁹ Kocaoluk, a.g.e., s. 2647

şekillendirebilir ve ideolojik olarak da zihinde mükemmellik kavramını oluşturabilirler. Beşinci sınıfın sonunda çocukların milli hisleri yoğunlaşır, milli kimliklerini, bayrağı ve Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranları benimseyip onlara sahip çıkarlar. Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışıyla ilgili kavramları algırlar. Dünya görüşlerine yurtseverlik duygusunu da eklerler.⁵⁰

Beşinci sınıftaki çocuklar büyüme ve gelişmenin üçüncü aşaması olduğundan soyut düşünebilir. Bu yaşta (10) veri toplayıp, düzenleme yetenekleri de geliştiği için Türkiye'nin fiziksel ve kültürel özelliklerini araştırabilirler.⁵¹

Bireyin zihinsel gelişimi onun hem doğuştan getirdiği zihin gücüne, hemde çevresiyle etkileşimi sonucunda edindiği yaşantılarına dayanmaktadır. Zihinsel ve zihin işlevlerine ilişkin kavramların büyük bölümünü şu başlıklar altında toplayabiliriz.

- Gizli güç
- Yetenek
- Dil gelişimi
- Algısal gelişim
- Kavram geliştirme
- Sorun çözme yeteneğinin gelişimi
- Yaratıcılığın gelişimi
- Zekanın niteliği⁵²

Piaget, zihin gelişimini gelişme ve bilgi edinme süreçlerine bağlar.⁵³ Bir psikolog olarak Piaget, insan zekasının incelenmesinde atılacak ilk adımın, kişinin, çevre (dış dünya) konusunda bilgi edinme sürecini, dış gerçeği anlama çabasını incelemek olduğuna karar vermiştir.⁵⁴ Piaget'e göre çocuk, 0-2 yaşları arasında duyuşal-devinim dönemi ve 2-7 yaşları arasında işlem öncesi sembolik fonksiyonlar dönemini yaşar. Daha sonra 7-11 yaşları arasında ise somut işlemler

⁵⁰ Barth, a.g.e., s. 2-2

⁵¹ Barth, a.g.e., s. 2-14

⁵² İbrahim Ethem Başaran, Eğitim Psikolojisi Modern Eğitim Psikolojik Temelleri, Emel Matbaası, Ankara, 1982, s. 80

⁵³ Gülseren Günce, Çocukta Zihin Gelişimi, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973 s. 138

⁵⁴ Günce, a.g.e., s. 5

dönemindedir.⁵⁵ Bu dönemde çocuk demokrasi, millet iradesi gibi kavramları kolaylıkla algılayabilir.

Son çocukluk döneminin sonlarına doğru çocukta problemleri kendi kişisel girişimleri ile çözme yeteneği yüksek düzeyde görülür.⁵⁶ Bu dönemde zihin gücü en az beden gücü kadar hızla gelişmektedir. Çocuğun beyin ve sinir sistemi hemen hemen yetişkinlerinkine yakın bir olgunluk seviyesine varır. Mantıklı ve soyut düşünme yeteneğinde kuvvetli bir ilerleme görülür. Mekanik ve soyut düşünme yeteneğinde kuvvetli bir ilerleme görülür. Mekanik belleği ve sesleri ayırt etme gücü büyüklerin ki kadardır. Tecrübesiz oldukları için bu yetilerinden yetişkinler kadar iyi yararlanamaz. Bu dönemde dikkat süresi gelişmeye devam eder. ilgilendiği konularda saatlerce çalışabilirler. 10-11 yaşlarındaki bir çocukta zaman, yer kavramları, birtakım tarih ve coğrafya olaylarına kavrayabilecek kadar gelişmiştir. Çocuklar bu dönemde öğrendikleri kavramları karşıtlarıyla muhakeme edebilirler. Geleceği düşünme gücü ilerlemeye başlar. Bu dönemde kendi kendine çalışma, öğrenme ve araştırma yapma gücünü kazanabilir.⁵⁷

7-10-11 yaşları arasında başlangıç halindeki işbirliği dönemi yer alır. Oyun toplumsal niteliklidir ve çocuk kuralları daha iyi kavramıştır. 10-12 yaşlarında gerçek işbirliği, töresel tutum ve davranışlarda gerçekten karşılıklı anlayış ve yardımlaşma görülmektedir.⁵⁸

⁵⁵ Günce, a.g.e., s. 86

⁵⁶ Haluk Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1984, s. 125

⁵⁷ Kocaoluk, a.g.e., s. 2649

⁵⁸ Günce, a.g.e., s. 94

II. BÖLÜM

2.1. Demokrasi Nedir?

Sözlük anlamı olarak demokrasi, egemenlik haklarının halka ait olduğu siyasi sistem ve yönetim şekilleridir. Bireylerin yaşayacağı ortam açısından ise demokrasi; insanların sadece vicdanlarının sesini dinledikleri, yönetimin kişilerin rızası ile oluştuğu ve zorlanmanın ortadan kalktığı bir ideal ortamdır. Diğer yandan bir yaşam tarzı olarak demokrasi, herkesin kendi hayatını yaşamakla birlikte ortak bir hareket tarzı da geliştirebileceği varsayımına dayanan bir sistemdir.⁵⁹

Demokrasi halkın direkt olarak (Pürdemokrasi) yada temsilciler yoluyla (Cumhuriyetçilik) kendini yönetmesidir.⁶⁰

Bir başka tanıma göre demokrasi iktidarın halkçı kökenli olduğunu savunan ve iktidarı halka dayandıran teoridir.⁶¹

Demokrasi “Halk iktidarı” iktidarın halka ait olmasıdır. Demokrasinin bu yönünden hareketle milli egemenlik ve bu egemenliğin kullanılması gündeme gelmektedir. Bu egemenlik demokratik bir düzende uygulanır.⁶²

Birçok demokrasi tanımı bulunabilmesine karşın, sıklıkla terimin demokrasinin bir parçasını tanımlamaması sorunuyla karşılaşır.

1- Yaygın bir görüş demokrasiyi bir formal politika yöntemi olarak ele alır oy verme, seçimler, siyasi partiler vb. Bu eğilim, demokrasinin bir piyasa tercihi olarak görüldüğü günümüzde özellikle güçlüdür. Buna göre: “Demokrasinin amacı insanların isteklerini, oldukları gibi kayıt altına almaktır. Ne olabileceklerine ya da ne olmak isteyebileceklerine katkıda bulunmak değil. Demokrasi bir piyasa mekanizmasıdır: seçmenler tüketici, politikacılar girişimcidir.”

⁵⁹ Türk Demokrasi Vakfı, TC.’nin 75. Yılında Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Bilgi Bankası, Türk Demokrasi Vakfı Yay., s. 1

⁶⁰ Joseph Dunnur, Siyaset ilmi Sözlüğü, New York, 1964, s. 140

⁶¹ Esat Çam, Siyaset Bilimine Giriş, Genişletilmiş 5. Baskı, Der. Yayınları, İstanbul, 1998, s. 387

⁶² Türk Demokrasi Vakfı, a.g.e., s. 2

2- Eğitim alanında daha yoğun olan görüş bir başka görüş, demokrasiyi eylem düzeyinde katılımcı bir süreç, olarak ele alır. Buradaki temel düşünce, insanların kendilerini etkileyen kararların alınmasına yakından ve yaygın bir biçimde katılmalarının gerekliliğidir. “Demokratik bir toplum, ya da katılımcı bir demokrasi, üyelerinin kendileriyle ve toplumla ilgili kararları ve politikaları oluşturacak şekilde güçlendirildiği, ancak bu kararların ayrımcılık ve baskıcılık karşıtlığı ilkeleriyle sınırlandırıldığı bir toplumdur.”

3- Diğer bir yaklaşım, demokrasiyi bir karar alma süreci olarak tanımlar. Bu süreçte her bir bireyin istekleri adil biçimde ele alınır ve her bir bireyin yapılan tercih üzerinde adil bir etkisi vardır.⁶³

Çağdaş demokrasilerin hepsi antik Yunan demokrasısından çok büyük farklılıklar sergilemektedir. İngiltere’de on yedinci yüzyılda ortaya çıkıp yavaş yavaş bütün dünyanın benimsediği model haline demokrasi bir temsili demokrasi türüdür. Bu sistemde yuttaşlar, bir parlamento yada kongre gibi ulusal çaplı merkezi bir forumda, alması gereken kararları ile yapılan çeşitli tartışmalarda kendilerinin çıkarlarını temsil edeceklerini vaat eden politikacıları seçerler. Demek ki parlamento, ideal olarak minyatür bir demos’tur.⁶⁴

Günümüzde demokrasi kavramı çok konuşulmaktadır. Oldukça çok kullandığımız bu kavram üzerinde çeşitli tarifler yapılmıştır. Demokrasi kelimesinin eski Yunanca’da (demos-hak ve Kratus-kuvvet, hürriyet, otorite) anlamlarında iki ayrı kelimedenden oluşarak halk hükümeti manasına geldiği söylenebilir. Bu gün demokrasi denilince aklımıza hakimiyetin halka ait olduğu halkın bu hakkı doğrudan doğruya kullanabileceği, kendi içinden seçeceği kimselerle kullanabileceği fikri gelir.⁶⁵

2.1.1. Demokrasinin Tarihçesi

⁶³ <http://yunus.hacettepe.edu.tr/ergen/edusas/demokrasiegitim.htm>

⁶⁴ Marshall, a.g.e., s. 140

⁶⁵ Savaş Büyükkaragöz, Demokrasi Eğitimi, Türk Demorkasi Vakfı Yayınları, Ankara, 1990, s.

Bir fikir ve bir pratik olarak demokrasinin kökenleri M.Ö. beşinci yüzyılda Yunanistan'da görülen şehir devletlerine kadar uzanır.⁶⁶

İnsan düşüncesinin, önemsendiği bu dönemler için demokrasi geçmişinin Atina ve Roma'ya dayandırılması yanlış değildir. Her ne kadar eski Yunan demokrasinin beşiği sayılsa da günümüz demokrasi anlayışı ve uygulanışı hiç benzetilmemektedir. Angora'da toplanan Atinalılar burada hükümet ve yönetim işlerini tartışmaktaydı. Yunan siyasi düşüncesine demokratik niteliği veren husus Atina demokrasinin uygulanması olmuştur.⁶⁷

İlkçağ Eski Yunan döneminde ortaya çıkan ve Atina şehir devletlerinde kısmen uygulamaya geçirilen demokrasi, Ortaçağ boyunca etkisini yitirmiştir. Demokrasinin yeniden canlanması için ise Yeniçağ'ın ve Aydınlanma Dönemi düşüncesinin sonuç vermesinin beklenmesi gerekmiştir. Ortaçağ'ın içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal şartlar, demokrasi bakımından uygulanabilecek çok iyi fikirleri gündeme getirmiştir. Ortaçağ'da siyasi düşünce genelde dinin etkisi altındadır. Bu dönemde diğer bir önemli gelişme ise, feodal beylerin aşırı baskısı karşısında, halk arasında tepkileri dile getirecek grupların öncülüğü ile temsili hükümetin kabul edilmesidir. Böylece demokrasinin fonksiyonlarında genişleme olmuştur. Bu da; "kararların alınmasına katılma hakkı verilmiş olanlar, kararlara uymak zorunda değildirler" gibi bir düşüncenin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu durum, sosyal şartların bireyleri mevcut ortama göre tavır almaya gerekiyorsa tepkide bulunmaya veya protesto etmeye yönlendirdiğini ortaya koymaktadır. Modern demokrasinin tohumu da, Ortaçağ'da tartışılan bu görüşün içinde saklıdır.⁶⁸

Yeniçağda demokrasi büyük atılımlar yaptı. Siyasi yapılanış hemen hemen demokrasi için idi. özellikle eşitlik, özgürlük gibi düşünceler kapsamlı olarak demokrasiye Fransız İhtilali ile girmiştir. Bilhassa yeniçağda insan hakları

⁶⁶ Marshall, a.g.e., s. 140.

⁶⁷ Toktamış Ateş, Demokrasi (Kavram-Tarihi Süreç-İlkeler), 2. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1991, s. 24

⁶⁸ Rüştü Yeşil, İlköğretim Düzeyinde Okul ve Ailenin Demokratik Davranışlar Kazandırmadaki Etkisi, Doktora Tezi (Yayımlanmamış) Erzurum 2001 s. 24-25.

konusunda kapsamlı çalışmalar yapılmıştır. İnsan ve Yurttaşlar Hakları Beyannamesi bazı insan haklarına değinmiş olmakla birlikte uluslar arası alanda insan hakları konusunda en ciddi teşebbüs Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 10 Aralık 1948’de kabul ettiği “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”dir. Değişik değer sistemlerinin bir sentezi olan bu beyannamede belirtilen haklar; kişinin temel hakları ile kültürel haklar şeklinde özetlenebilir. İnsan hakları ile diğer uluslararası sözleşme 4 Kasım 1950’de Avrupa Konseyinden gelmiştir. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi dışında 1 Ağustos 1975 tarihli Helsinki Nihai Senedi de insan hakları ile ilgili bazı bölümleri içermektedir.⁶⁹

Genel olarak bakıldığında dünya tarihinde üç devrimin, demokrasi açısından ayrı bir öneme sahip olduğu görülür. Bunlar; 1640’dan 1688’e kadar devam eden İngiltere’deki devrim, 1776’dan 1791’e kadar devam eden ABD’deki devrim ve 1789’dan günümüze kadar devam eden Fransa’daki devrimdir. Üç büyük devrimin en büyük ortak yanı, yönetilenler tarafından denetlenemeyen iktidarları devirmeyi amaçlamış olmalarıdır.⁷⁰

2.1.2. Demokrasi ve Eğitim

Demokrasiyi kolektif bir karar alma süreci olarak tanımlar. Bu süreçte, her bir bireyin istekleri adil biçimde ele alınır ve her bireyin yapılan tercih üzerinde adil bir etkisi olduğu şeklinde tanımlanabilir.⁷¹

Eğitim insanın kalıtsal güçlerinin geliştirilip istenen özelliklerde yoğunlaşmış bir kişiliğe kavuşması için kullanılacak önemli bir araçtır. İnsanlara bilgi ve beceri kazandırmanın ötesinde eğitim; toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirebilecek ölçüde ve nitelikte değer üretmek, mevcut değerlerin dağılmasını önlemek, yeni ve eski değerleri bağdaştırmak sorumluluğu taşır; bu değerler, öğrencilerin davranışlarını ve dilek düzeylerini yine eğitim yolu ile etkilerler. Görülüyor ki eğitimin farklı tanımları yapılabilmektedir. Burada asıl

⁶⁹ Mustafa Armağan ve Dergileri, Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, Vahdet Yayınları, İstanbul, 1990, s. 249-250

⁷⁰ Yeşil, a.g.e., s. 25

⁷¹ <http://yunus.hacettepe.edu.tr/ergen/edusas/demokrasiegitim.htm>

olan eğitimin, davranış değiştirme, davranış oluşturma amaçlı etkinlikler bütünü olmasıdır.⁷²

Eğitim alanında daha yaygın olan bir başka görüş, demokrasiyi eylem düzeyinde katılımcı bir süreç olarak ele alır. Buradaki temel düşünce, insanların kendilerini etkileyen kararların alınmasına yakından ve yaygın bir biçimde katılmalarının gerekliliğidir. “Demokratik bir toplum, ya da katılımcı bir demokrasi, üyelerinin kendileriyle ve toplumla ilgili kararları ve politikaları oluşturacak şekilde güçlendirildiği, ancak bu kararların ayrımcılık ve baskıcılık karşıtlığı ilkeleriyle sınırlandırıldığı bir toplumdur.”⁷³

Eğitimsiz hürriyet olmaz, ancak eğitim hürriyeti zaruri sayılan hürriyetlerin en önemlilerindedir. Eğitilecek olan eğitim hürriyetinden faydalanacak olan insan, eğitimin temel unsurudur. Demokrasiyi bir yaşama biçimi olarak benimseyen fertleri barındıran bir demokratik sistem, elbette çok daha sağlam temellere sahip olacaktır.⁷⁴

Eğitimsizliğin hürriyeti olamaz, ancak eğitim hürriyeti zaruri sayılan hürriyetlerin en önemlilerindedir. Eğitilecek olan ve eğitim hürriyetlerinden faydalanacak olan insan, eğitimin temel unsurudur. Demokrasiyi bir yaşama biçimi olarak benimseyen fertleri barındıran bir demokratik sistem, elbette çok daha sağlam temellere sahip olacaktır. Eğitim demokrasinin yaşamasında en önemli faktörlerden biri olduğu kadar, demokratik düşünce ve uygulamalar da, eğitimin gelişmesinde önem taşımaktadır. “Eğitim, düşünce bilgi ve davranışa; demokrasi ise eylem, uygulama ve başarıya dönüktür. Demokrasinin temelinde var olan insan haklarını, sağlamak, demokrasinin başlıca görevlerinden biri olduğu gibi, eğitimin temel ilkesi olan fırsat eşitliğini sağlamak da demokratik yönetimin başlıca sorumluluklarındandır.”⁷⁵

⁷² <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/145/ok-gode-alkan.htm>

⁷³ <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~ergen/edusos/demokrasiegitim.htm>

⁷⁴ Savaş Büyükkaragöz, Türkiye’de Demokrasi Eğitimi ve Eğitim Programları, Konya, 1989, s. 153

⁷⁵ Türk Demokrasi Vakfı, Demokrasi Nedir?, Türk Demokrasi Vakfı Yay., Ankara 1992, s. 51

Eğitimin hedeflerine bakıldığında da, eğitim ile demokrasi arasındaki sıkı ilişkiyi görmek mümkündür. Zira, çağdaş toplumlarda eğitim politikalarının süreklilik arz eden hedeflerinden biri, eğitimin nicel ve nitel olarak demokratikleştirilmesidir. Eğitimin toplumsal hedefi de, aslında kelimenin tam anlamıyla demokratlaştırılmış bir toplum düzeni kurarak ülkenin ve bireylerin refah düzeylerini yükseltmekten başka bir şey değildir. Aynı şekilde eğitimin siyasal amacının da vatandaşlarının mevcut devlet düzenine bağlılığını sağlama ve onları kendi kapasiteleri ölçüsünde lider olarak yetiştirme olduğu dikkate alınır, eğitim ile demokrasi arasındaki sıkı bağ yine rahatlıkla görülebilir.⁷⁶

Eğitimin amaçları esasen ahlakidir. Çünkü insanlar hakkında belirli ideallerin gerçekleştirilmesi çabalarına dayalıdır. Eğitimin mekanı okullar olduğuna göre, okulların insanların ne bilmeleri, ne yapmaları ve ne olmaları ile ilgilenmeleri gerektiği söylenebilir. Tabi ki okuma gibi becerilerin kazandırılması da eğitimin önemli bir parçasıdır. Ancak bütün teknik değerlendirmeler bir bakıma, sistemin bütün parçalarını etkileyen ahlaki bir bakış açısı içinde yer alır. Öğrencilerin sadece iyi okur-yazarlar olmalarını ve yeteri kadar hesap yapabilmelerini istemeyiz. Bizim bundan daha önemli olarak istediğimiz onların bu becerilere insan hayatının daha iyiye götürülmesine katkıda bulunmak için sahip olmalarıdır. Bir çok öğretmen bu gerçeği sezgi yoluyla anlar. Öğrencileri değerlendirirken çaba ve davranışa, sınav sorularından da fazla ağırlık vererek.⁷⁷

Eğitimin demokratikleşmesi sürecinin en önemlilerinden bir başkası, eğitimin kalitesinin artırılmasıdır. Toplumda okuma-yazma bilmezlik, çevrenin bozulması gibi kitlelerin özlemleri, teknolojik gelişmelere açık olan ekonomik durumlar, ahlaki değerlerin korunması ve dinamizm kazandırılması azınlıkların durumları eğitim ve toplumun demokratikleşmesinde önemli unsurlardandır.⁷⁸

Eğitimin işlevlerinden biri çocuğu kişiliğini oluşturma ve gelişmesidir. Bu işlevin son amacı çocuğa öncelikle demokrasinin gereksinim duyduğu “ergin ve özgür” yurttaş kimliği kazandırmaktadır. Bu da, bir yandan eğitimin demokrasi

⁷⁶ Yeşil, a.g.e., s. 39-40

⁷⁷ <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~ergen/edusos/demokrasiegitim.htm>

⁷⁸ Türk Demokrasi Vakfı, a.g.e., s. 53

için öte yandan da demokrasinin insan hakları ve demokrasi eğitimi için taşıdığı önemi ortaya koymaktadır.⁷⁹

Eğitim programları demokratik eğitim bakımından bazı temel ilkelere sahip olmalıdır. Bunların başlıcaları şunlar olabilir.

- Demokratik eğitimin merkezinde öğrenci vardır.
- Demokratik eğitimde herkes eşit haklara sahiptir.
- Demokratik eğitimde yasalara ve kurallara uyulur.
- Demokratik eğitimin temelinde ahlaki değerler vardır.
- Demokratik eğitim, bireyin yeteneklerini geliştirmede etkilidir.

Demokratik eğitimi, demokratik tutum ve davranışları benimseyen birey, “Bağımsız düşünebilen, problem çözmeye bilimsel yöntemlerden yararlanabilen, kendisine ve çevresine karşı dürüst davranabilen,- açık fikirli, karşı fikrin ve karşısındaki insanın saygıdeğer olduğunu içtenlikle kabul edebilen, eleştirebilen, bilimsel gerçekleri kabul edebilen, alçak gönüllü olabilen, kendisine açıklanan bilgiler için ispatlar isteyebilen bir kişiliğe sahiptir.”⁸⁰

2.1.3. Demokrasi, Eğitim ve Okul

Okul, demokratik yaşayış biçiminde model olmak zorundadır. Okul programlarında yer alan kurumsal ve uygulamalı derslerin içeriği ve bu derslerde kullanılan yöntemler, demokratikleşmede büyük önem taşır. Derslerin tartışma ve katılmaya ağırlık verici biçimde düzenlenmesi, insanın insan olma sıfatıyla taşıdığı değer ve saygınlığın unutulmaması, konusu ve içeriği ne olursa olsun, bütün derslerde demokratik eğitime önemli bir katkı sağlar. Özellikle derslerin işlenmesinde bireysel ve grup etkinliklerine yer verme, demokratik değerlerin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde çok önemlidir.⁸¹

Okulda demokrasinin kendisi de eğitsel olmalıdır, daha çok öğrenmeyle ve kanıt elde etmeyle ilgili olmalıdır, bir şeyin doğru olduğuna inanırken iyi nedenler

⁷⁹ Mesut Gülmez, Türkiye’de İnsan Hakları Eğitimi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış, TODAİE, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi, Cilt 17-18, İnsan Hakları Yıllığı, Ankara; 1995-1996, s.11

⁸⁰ Muhittin Otluca, Türkiye Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslararası Eğitim Sempozyumu, Fırat Üniv. Yay. Elazığ, 1997, s.55

⁸¹ Otluca, a.g.e., s. 55

oluşturacak şekilde çalışmalıdır, diğerlerinin neden farklı görüşlere sahip olduğunun anlaşılmasını ve bu görüşlere saygı duyulmasını sağlamalıdır – kısaca eğitilmiş bir insandan haklı bir şekilde beklenecek şeylerle ilgili olmalıdır.⁸²

Eğitim kurumlarında insanı kültürleyerek ona kazandırılan her türlü değerler manzumesi içinde, imkan ve fırsat eşitliğinin sağlanmasının eğitimin demokratikleşmesindeki önemi büyüktür.⁸³ Eğitimin demokratikleşmesi süreci devamlılık arz eden bir olgudur. Okul binalarının yapımı, okul kademelerinin düzenli ve sağlıklı bir şekilde işlemesi, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin geniş kitlelere mal edilmesi gibi konular eğitimin demokratikleşmesinde önemli şartlardandır.⁸⁴

2.1.4. Demokrasi, Eğitim, Öğretmen ve Öğrenci

Demokrasinin beklediği nitelikte yurttaşların yetiştirilebilmesi için sistemin progresivist (ilerlemesi) eğitim anlayışına uygun bir biçimde yapılandırılmış olması ve öğretmenin de gerçekten bu eğitim anlayışına uygun davranabilen demokrat bir kişiliğe sahip olması gerekir. Öğretmen birey olarak her gencin değerine, gençlerin kendi problemlerini çözme yeteneklerinin var olduğuna, demokratik işleyişin görünüşteki yavaşlığı karşısında sabırlı olmanın önemine inanmalıdır. Bu inanca bağlı olarak öğretmenin dersin hazırlanması ve yürütülmesinde önemli rolleri öğrencilere vermesi, kendi istekleri karşısında onları cesaretlendirecek olumlu bir tutum içerisinde olması gerekir.⁸⁵

Bunlara eğitsel ilişkiye de eklemek gerekir, hatta öncelik eğitsel ilişkiye verilmelidir. Bu, öğretimin en çok gerensinim duyduğumuz yeni bir tanımıdır, çünkü günümüzde, Francois Dubet'nin Fransa'daki incelemelerinde açıkça gördüğümüz gibi öğretmenlerin dünyasıyla öğrencilerin dünyası arasında giderek açılan bir uçurum bulunmaktadır, en kötü durumdaki öğrenciler arasında

⁸² <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~ergen/edusos/demokrasiegitim.htm>

⁸³ Türk Demokrasi Vakfı, a.g.e., s. 52

⁸⁴ Türk Demokrasi Vakfı, a.g.e., s. 52

⁸⁵ Ayşe Ottekin Demirbolat, Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslararası Eğitim Sempozyumu, Fırat Üniv. Yay. Elazığ, 1997, s. 47.

gözlemlenen şiddet davranışları bunun yalnızca uç noktalardaki bir göstergesidir. Öğretmen usun bir temsilcisidir; aynı zamanda da çocuğa ya da gence kendi kimliğini oluşturmakta babası ve annesi gibi yardım eden bir örnektir; kısacası bir araçtır, birine ötekini tanımayı öğreten bir araçtır.⁸⁶

Okulda demokrasi, özellikle de öğrencilerle ilgili olarak, eğitsel nedenler için neyin gerekli olduğu açısından yaklaşılmalıdır. Eğitim kuruluşları olmaları nedeniyle okulların gereklilikleri ve zorunlulukları diğer kurumların üzerindedir.⁸⁷

Eğitim, çoğulcu demokrasinin ilkelerine uygun bir özgürlük ortamında, öğrenci merkeze alınarak gerçekleştirilmelidir. Ezbere dayalı yöntemlerden kesinlikle kaçınarak, irdelemeli, sorgulamalı, tartışmalı, yöntemler izlenmelidir. Öğrenci, eğitim sürecinde bilgiden çok, bilgi edinme yöntem ve tekniklerini edinerek yaşam boyu gereksinim duyacağı bilgi ve becerileri edinerek, kendini sürekli geliştirip, değiştirmelidir. Demokrasi ancak böyle bireylerle güçlenerek varlığını sürdürebilir.⁸⁸

En önemli adım öğrencileri topluluğun birer üyesi olarak görmek ve buna göre davranmak olacaktır. Okul içinde tartışma teşvik edilmelidir. Bu tartışmalar program içeriğiyle, okulun örgütlenmesiyle, not verme ve öğrenci değerlendirme uygulamalarıyla, eleştirel düşünmenin yeri ve önemiyle, politik eğitimin rolüyle, karmaşık sorunlara nasıl müdahale edilmesi gerektiğiyle vb. ilgili tümü eğitsel konularda olabilir.⁸⁹

Önemli konularda okul çapında forumlar, seçilmiş temsilciler sistemi ya da tartışmaları izleyen referandumlar tartışma yaratmanın araçlarıdır. Toplumdaki genel politik araçlar hangileriye, bunlara bakılarak okul mikro-toplumunda nasıl kullanılacağı düşünülmesi gerekir. Bu konuda bazı okullarda görülen istisnai uygulamalar yaygınlaşabilir. Bu tür uygulamaları normal uygulamalar haline

⁸⁶ Alain Touraine, *Demokrasi Nedir?*, (Çev. Olcay Kunal), Yapı Kredi Yay., İstanbul, 2000, s. 213

⁸⁷ <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~ergen/edusos/demokrasiegitim.htm>

⁸⁸ Mehmet Mobaçoğlu, *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Cilt II, Konya, 1998, s. 358

⁸⁹ <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~ergen/edusos/demokrasiegitim.htm>

getirmenin yolu öğrencilerin okul kararlarında sorgulayıcı, bilgilendirilmiş, saygı duyulan seslerinin çıkmasıdır.⁹⁰

Birlikte yaşama kurallarının en yoğun olarak yaşandığı yer olan okul; demokrasi, hak ve özgürlük, saygı ve hoşgörü gibi değerlerin sınanması ve yerleşmesi için eşi bulunmaz bir ortamdır. Bu ortamda öğretmenlerin en temel görevlerinden biri öğrencilerini, düşünen ve düşünceye saygılı bireyler olarak yetiştirmelerine yardımcı olmaktadır.⁹¹

İlkokuldan itibaren doğru düşünme, problem çözme, soru sorma, tartışma başkalarının söz hakkına saygı duyma, hoşgörülü davranma alışkanlıklarını kazandırıcı bir eğitim uygulaması, toplumun demokratikleşmesi yolunda atılmış önemli bir adımdır. Zira okul ve sınıf içinde yapılan demokrasi eğitimine dönük faaliyetler, ileriki dönemlerde okul merkezli olmaktan çıkıp, global anlamda daha geniş çevrelere doğru yayılacak ve bireyler buralarda kazandıkları davranışları dış dünyada da sergileyeceklerdir.⁹²

2.1.5. Demokrasi, Eğitim ve Aile

Demokrasi bir yaşam biçimidir. “Demokrasi ulusal ya da daha küçük bir topluluğun tüm yaşamını ve işleyişini kaplayan bir niteliktir; demokratik bir toplum, ulusu ya da diğer bir topluluğu oluşturan insanların bütün karşılıklı ilişkilerinin kümesidir.”⁹³

Aileye dönük geleneksel yorumlarda, ailenin toplumun temel birimi olduğu, aile olmaksızın toplumun da kendi fonksiyonlarını yürütemeyeceği, ailenin yapı ve fonksiyon yönüyle değişebileceği, ancak bu durumun ailenin evrenselliğini ortadan kaldıramayacağı, ailenin var olmasının birey, toplum ve devlet açısından vazgeçilmez bir öneminin olduğu düşünceleri sık sık dile getirilmekte ve yaygın bir destek görmektedir.⁹⁴

⁹⁰ <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~ergen/edusos/demokrasiegitim.htm>

⁹¹ Yeşil, a.g.e., s. 55.

⁹² Yeşil, a.g.e., s. 56

⁹³ <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~ergen/edusos/demokrasiegitim.htm>

⁹⁴ Yeşil, a.g.e., s. 59

Ailenin hiç şüphesiz en dikkate değer önem kaynağı, onun işlevleridir. Ailenin çocuğa ilişkin görevleri, besleme, koruma, yetiştirme ve eğitim olarak dört başlıkta ifade edilse de bunlardan eğitim işlevi, sürekli ön planda tutulmaktadır. Ailenin bu işlevi ise daha çok, bireyi toplumsallaştırmak şeklinde ortaya çıkmaktadır.⁹⁵ Bu nedenle demokratik anlayışın oluşmasında ailenin temel bir rolü olduğunu kabul etmek gerekir.⁹⁶

Bugün, ana, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile toplumun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu aile toplumun büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu ailede çocuk sosyal hayatla ilgili ilk ilişkileri aile içerisinde öğrenir. Aile üyeleri arasında çocuğun ne yapması, ne yapmaması öğretilmeye çalışılır. Çocuk toplumun sosyal değerlerini de aile içinde öğrenir. Aile içi ilişkilerde karşılıklı sevgi ve saygı, birbirinin hakkına riayet etmek, hoşgörü ve demokrasi terbiyesinin çocuğa kazandırılmasını da sağlamaktadır.⁹⁷

2.2. Bilinç Nedir?

Bir felsefe kavramı olarak bilinç, felsefe tarihi boyunca, içeriği bakımından en tartışmalı kavramlardan birisi olmuştur. Bilinç hakkında en az tartışmalı tanımlardan birisi şudur: Bilinç zihnin, düşünmenin, duygunun, duyunun, duyumun, algının, iradenin, arzulamanın, onların farkında olunmasını sağlayan yetidir.⁹⁸

“Etimoloji: Osmanlıca şuur anlamını veren Türkçe bilinç terimi bilmek mastarından, Osmanlıca vicdan anlamını veren Türkçe bulunç terimi bulmak mastarından türetilmiştir. Bu türetimde Osmanlıca terimlerin Arapça anlamları göz önünde tutulmuştur. Her iki anlam da Hind-Avrupa dil grubuna bağlı Fransızca, İngilizce ve İtalyanca’da aynı terimle dile getirilir. Terim, Hind-Avrupa dil grubunun kesmek ve yarmak anlamlarını veren Skel kökünden türetilmiştir. Latince aynı bilgilere sahip olduklarından ötürü kişiler arasında kurulan dayanışma anlamını veren conscientia sözcüğü aracılığıyla bu dillere geçmiştir.

⁹⁵ Yeşil, a.g.e., s. 59

⁹⁶ Touraine, a.g.e., s. 214

⁹⁷ Türk Demokrasi Vakfı, a.g.e., s. 62

⁹⁸ Doğan Özlem, Siyaset, Bilim ve Tarih Bilinci İnkılap Kitapevi, İstanbul,1999, s. 169-170

Terimin bu dillerdeki ilk anlamı bulunç (Fr. Conscience morale)'tu, sonradan bilinç (Fr. Conscience psychologique) anlamına kaymıştır."⁹⁹

Bilinç kendini ve nesnelere – buldukları ilişkiler içinde – farkındalığıdır.¹⁰⁰

Bilinç: Zihin, duyumsama, duygulanım, arzulama, irade ve vicdanın, tarihsel/toplumsal koşulların değişmesiyle hep değişen farkındalığı olarak tanımlanabilir.¹⁰¹

Bilinç, zihnin kendi gözüyle kendisine bakmasını sağlayan ve ama yine zihne ait kalan bir yetidir.¹⁰²

Bir insanın belli bir anda farkında olduğu duygu ve düşünceleri ifade etmek için kullanıyoruz.¹⁰³

Bilinç, insanın dış dünyadan gelen dürtü ve uyarıların hangilerini nasıl yorumlayarak kaydedeceğini ve bunlar karşısında psikolojik enerjisini nasıl yönlendireceğini ve dolayısıyla ne tür eylemlere gireceğini belirleyen bir mekanizma görmektedir.¹⁰⁴

Feud'un iki ayrı türdeki modelinin öğeleri şöyle ilişkilendirilebilir. İd tamamıyla bilinç ötesi alandadır. Ego ve süper egoda insan deneyinin bilinç, bilinç öncesi ve bilinç ötesinden gelen öğeleri bulunmaktadır. Bilinç ve bilinç öncesinin her biri ego ve süper ego tarafından birlikte oluşturulmuştur.¹⁰⁵

Psikolojik bilinç, içimizde olup bitenin gözlemlenmesinden ibarettir. Ahlaki bilinç ise, duygular ve eylemler üzerine değer yargıları verir.¹⁰⁶

"Metafizikte bilinç insandan bağımsız bir güçtür ve insana verilmiştir, evrensel ya da Tanrısaldır. Metafizik düşünme dizgesi içinde yer alan idealizme göre de, maddeden ayrı ve bağımsız bir güçtür."¹⁰⁷

⁹⁹ <http://kurtuluscephesi.com/sozluk/felsefesoz.html>

¹⁰⁰ M. Bilgin Saydam, Deli Dumrul'un Bilinci, Metis Yayınları, İstanbul, 1997, s. 33

¹⁰¹ Özlem, a.g.e., s. 174

¹⁰² Özlem, a.g.e., s. 170

¹⁰³ İlhan Tekeli, Tarih Bilinci ve Gençlik, Tarih Vakfı Yurt Yay. İstanbul, 1998, s. 21

¹⁰⁴ Tekeli, a.g.e., s. 21

¹⁰⁵ Tekeli, a.g.e., s. 22

¹⁰⁶ Meydan Larousse, Cilt 3, s. 196

¹⁰⁷ <http://kurtuluscephesi.com/sozluk/felsefesoz.html>

Varlık bilinçte ayrı ayrı görüntüler, onlar bilinç düzeyine hep birlikte çıkmazlar, ama varlık bilinçte kendini bir bütünsellikle ortaya koyar. Bilinç nesnelliğe varlık da ulaşır, varlık bilinçte nesneliliğin temel dayanağı olarak açıklanır. Bilincin dışında doğrudan doğruya nesne yoktur, ancak bize izlenimler şey'ler vardır, bu izlenimler bir varlık temeli üzerinde sürekli oluşmakta olan bilince katkı sağlarlar, onun gelişimine katılırlar. Bilincin nesneliliği bireyin kişisel tarih içinde bu izlenimlerle kurulmuştur, varlık da baştan beri bu izlenimlerin oluşturduğu öğelerle örülmüştür.¹⁰⁸

Bilinç her zaman dışımızda oluşup duran somut dünyanın ve bu dünya karşısında durmadan kendini kuran nesneliliğimizin ve özneliliğimizin bilincidir. O ne salt dünyadır ne salt bendir, bendeki dünyadır ya da dünyadaki bendir. Varlık dünyayla ben'in bütünleştiği en genel fikirdir, bilinçse varlık temelinde kendini kuran canlı bir etkinliktir. Varlık tüm olanın ve olası alanın yurduyken bilinç bu yurdun ussal görünümüdür. Bilincin birinci niteliği ussallık ikinci niteliği duygusallıktır. Böylece bilinç sürekli oluşan bir etkinlik olur, sürekli dönüşen bir yapı ortaya koyar. Varlık gerçekliğin zihindeki şemasıdır, bilincin tasarımsal dayanağıdır. Varlık dünyanın genel anlamıysa bilinç dünyanın bu anlamı belirleyen tutarlı bilgisidir ve her şeyden önce bu bilgiyi oluşturan kurucu güçtür.¹⁰⁹

“Bilinç işlevselliği, yalnızca kendiliğin ve nesnelerin üzerine ışık tutmayı onları görmeyi, bilmeyi değil, iç/dış nesnelere ve imgelerini kullanmayı, onlarla oynamayı da içerir. İşlevi üzerinden tanımı, bilincin bir “şey” değil, bir “eylemlilik” olduğunu gösterir.”¹¹⁰

Ruhbiliminde bilinç terimi, öznenin kendini sezisi ya da kendinin farkına varışı anlamında kullanılır algı ve bilgilerin anlıkta izlenmesi süreci olarak tanımlanır. Geniş anlamda bilinç, usun kullanılmasıdır. Ruhbilimsel açıdan insan, kendi varlığını ancak bilinciyle aşabilir.¹¹¹

¹⁰⁸ Afşar Timucin, Özgür Prometheus, Bulut Yayınları, İstanbul, 2000 s. 109

¹⁰⁹ Timucin, a.g.e., s. 124

¹¹⁰ Saydam, a.g.e.e., s. 33

¹¹¹ <http://kurtuluscepheesi.com/sozluk/felsefesoz.html>

İnsan üç zaman boyutunda birden yaşıyor. Eylemesiyle şimdide, anmasıyla geçmişte, umut etmesiyle gelecekte. Canlı duyumlamaların ve duygulanmaların şimdiden geleceğe doğru yönelmesiyle birlikte, bilincin zamanı, gerçek zamanın tersine, şimdiden geçmişe doğru akabiliyor; geçmişi şimdiye getirebiliyor ve gerçek zamana yerleştirebiliyor. Hatta geçmişi şimdiden daha canlı yaşayabiliyor.¹¹²

Diyalektik materyalist felsefeye göre bilinç; insanın düşüncesi, duygusu, iradesi, karakteri, heyecanı, anlağı, kanısı, sezgisi vb. gibi bütün anlksal süreçlerinin toplamıdır. Nesnel gerçekliğin insandaki yansıtıcısıdır. Maddesel olan insan beyninin bir özelliğidir. Önce maddesel doğa vardır. Doğasal evrim insana ve bilince kadar gelişti. Bilinç elbette doğasal eşdeyişte maddi bir üründür ama maddeyle ayrılaştırılmayacağı kadar aynılaştırılmamazda. Nitekim çocuktan annesinin ürünüdür ama annesinin aynı değildir. Bilinç toplumsal bir üründür ve dille sımsıkı bağımlıdır. Dil olmaksızın bilinç de olamaz. Çünkü dil, başkaları için gerçekleşen pratik bilinçtir. Hayvanın ön ayaklarının elleşmesi ve ellerinin emekte kullanılmasıyla başlayan insanlaşma, zorunlu toplumsallaşma olgusundan geçerek, dil-bilinç olgusunu meydana getirmiştir.¹¹³ Sorun oluşturan bir diğer nokta, dillerin ayrılığıdır. Bilinç dışı kendini resimlerle ifade eder; bilin sözle konuşur. Resmin çok anlamlılığı, bütünsel algılamaya imkan vermesi, sözü, resmin anlatılmasında ulaşılması güç bir amaçla karşı karşıya bırakır. Bu çok anlamlılığı bilince yabancı gelen, karşıtların birlikteliğini (bazen aynılığını), sözün resimle aynı yoğunlukta ifade edebilmesi çok zordur.¹¹⁴ Bilinç olgusu, insanların yaşama biçimlerinin ürünüdür. Öyleyse pek açıktır ki bilinç, insanların yaşama biçimlerini yansıtır. Ama bilinç sadece yansıtmakla yetiren basit bir ayna değil, belirlemesiyle birlikte diyalektiğe girmiş etken bir güçtür.¹¹⁵

Bilinç ne kadar eskiyse dilde o kadar eskidir. Dil, başkaları için varolan ve ancak bundan ötürüdür ki benim için de gerçekten varolan pratik bilinç'in ta kendisidir. Dil, tıpkı bilinç gibi başkalarıyla ilişki kurma zorunluluğundan

¹¹² Nutku, Uluğ, İnsan Felsefesi Çalışmalar, Bulut Yay., İstanbul, 1998, s. 45

¹¹³ <http://kurtuluscephesi.com/sozluk/felsefesoz.html>

¹¹⁴ Saydam, a.g.e., s. 11

¹¹⁵ <http://kurtuluscephesi.com/sozluk/felsefesoz.html>

doğmuştur. Nerede bir ilişki varsa orada insansal bir şey vardır. Hayvanın hiçbir ilişkisi yoktur, hayvanın başkalarıyla ilişkisi onun için bir ilişki değildir. Demek ki bilinç, başlangıcından beri bir toplumsal üründür, insanlar var oldukları sürece de böyle kalacaktır. Demek ki insan topluluğunun dışında insan bilinci olamaz. Bilincin ürünü olan düşüncede, kendisinin maddi iskeleti olan dilin dışında varolamaz. Bundan ötürü bilinç, ilk anından beri dil temeli üstünde biçimlenir.¹¹⁶

“Bilincin tanımı genel olarak, insanda farkındalığın duygunun, algının ve bilginin merkezi olarak kabul edilen yeti, zihin kendi içeriklerini farkında olduğu bölümü, öznenin kendi üzerine dönüp kendisini kendi düşüncesi ile kavraması, kendine bir nesne olarak dışardan bakması durumu, kendi içimizde ya da kendi dışımızda geçen bir şeye ilişkin sezgi, bilme faaliyeti bilinen arasında var olan ilişki, insanın kavram, imge, acı ve kıskançlık türünden aktüel zihinsel halleri ve insanın kendi beni ile ilgili tüm yaşantıları olarak ifade edilebilir.¹¹⁷

2.3. Demokratik Bilinç Oluşumuna Sosyal Bilgiler Dersinin Etkisi

Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de demokratik bilincin kazanılmaya başladığı ilk yer ailedir. Ailede başlayan bu eğitimin ikinci durağı ise okuldur. Demokratik davranışların kazandırılmasında aileden sonra ikinci ve en önemli görev okullara düşmektedir. Aile ve okul içerisinde kazandırılan demokrasi bilinci toplumsal hayatta da sürdürülür ve kişinin ileri yaşamındaki demokratik tutum ve davranışlarının temelini oluşturur.¹¹⁸

Demokratik tutum, kısmen bireyin davranış kalıpları içinde bulunsa da fırsat ve imkan eşitliği, özgürlük, düzen ve yasalar çerçevesinde genel bir hayat tarzı olarak yaşantıya geçirilemez ise toplumun ya da tek tek bireylerin adalet duyguları zedelenebilir. İyi işleyen bir düzende bireylerin adalet duygusu, özgürlük ve fırsat eşitliği öncelikle temel kültürleme kurumu olan eğitim sayesinde yaşantıya dönüştürülüp kazandırılabilir.¹¹⁹

¹¹⁶ <http://kurtuluscephesi.com/sozluk/felsefesoz.html>

¹¹⁷ Ahmet Cevizci, Felsefe Sözlüğü, Ekin Yay. Ankara, 1996, s. 119

¹¹⁸ <http://ari-tr.org/BULTEN/bulten20-2.htm>

¹¹⁹ Savaş Büyükkaragöz, Arkadaşları, İlkokul Öğretmenlerinin İnsan Hakları ve Demokrasi ile İlgili Tutumları, M.Ü. II Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri, 1996, s. 138

Türk eğitiminin en önemli amaçlarından biri öğrencileri etkili, üretken ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Türk eğitim sisteminin bu amaca ulaşabilmesi esasında sistemi işleyip, uygulayacak olan öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin niteliklerine bağlıdır. Bu nedenle öğretmen, demokratik yönetimin yaşama biçiminin temelini oluşturan anlayış, tutum ve idealleri geliştirmede en uygun unsur, Sosyal Bilgiler de en uygun derstir.¹²⁰

Sosyal Bilgiler 5. Sınıf konusu olan TBMM'nin açılışı işlenirken öğrencilerin demokratik bilinçlerinin oluşumuna etkisi bulunmaktadır. Bu amaçla, öğretmenin konu işlenirken demokratik toplumun gereği olan, bilgiye ulaşmak için araştırma yetilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Elde edilen bilginin yorumlanması, karar vermede kullanılması, politik ve toplumsal konularda değerlendirmeler yapılması, öğrencilerin düzeylerine uygun olarak katılımcı bir yapıya kavuşmaları demokratik bilinçlerinin gelişmesine önemli oranda etki etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılması konusu işlenirken öğrenciler, halife, hilafet, padişah, saltanat..... vb kavramlara karşılık olarak meclis, seçim, milletvekili, başbakan, kongre....vb kavramlarla karşılaşılırlar ve bu kavramların öğrencilerin demokratik bilinçlerinin oluşumuna olumlu yönde etki ettiği görülmektedir. Bu aşamada öğretmen, konu ve kavramların öğrencilerce algılanması için konuyu dramatize eden oyunların oynanmasını, çevrede bulunan tarihi eserlerin ziyaret edilmesini sınıf içi seçilmelerin eğitsel kol faaliyetlerinin ve alınacak kararlarda oylamaya gidilmesini sağlayarak öğrencilerdeki demokratik bilinç oluşumuna etkileri daha olumlu olacaktır.

Öğretmen için demokratik beceriler ne anlama gelir? 1-8. sınıflar için geçerli, sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmek amacı taşıyan hayat bilgisi ve sosyal bilgiler programı anlamına gelir. Bu nedenle program, öğrencilere, aşağıda belirtilecek olan becerilerin kazandırılmasında yardımcı olmalıdır.

Bilgi Kazanma (Bilişsel Gelişim)

¹²⁰ <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/146/saglam.htm>

Demokratik bir toplumun gereği olarak, vatandaşın sadece bir yerden bilgi edinmeyle yetinmeyip, bu bilgiyi nereden bulacağını, bunun en uygun biçimde nasıl kaydedeceğini ve kullanacağını bilmesi istenir. (Araştırma ve çalışma becerileri) Bilgi edinebilme yeteneği olan öğrenciler etkili olurlar. Çeşitli yerlerde sürekli veri toplarlar. Bu verilerin ışığında hüküm verirler.

1- Düşünebilmek için Bilgiyi Analitik Olarak Kullanmayı Öğrenme (Bilişsel Gelişme)

Demokratik bir toplumda yaşayanlar bilgiyi yorumlayıp, uygulayabilmeli ve çeşitli şekillerde fikir ve verilerle iletişime girebilmelidir. Etkenler arasındaki ilişkiyi açıklayabilmeli ve sorunlara çözüm bulmak için eldeki verilerden yararlanabilmelidir.¹²¹

2- Uygun Tutum, Değer ve Duygulara Sahip Olma (Duyuşsal Gelişim)

Demokratik bir toplumda, vatandaşlar bilgiyi karar vermede kullanıp, bu kararları diğer bireyleri ve toplum refahını etkileyebilecek şekilde eyleme dönebilmelidir. Sorumluluk sahibi bir vatandaştan beklenen davranışlar, bilgi edinme, eleştirel düşünme ve toplumsal ve politik konuları da göz önünde bulundurarak değerlendirme yapmaktadır.

3- Vatandaş Olarak Harekete Geçme (Psiko-motor Gelişim)

Demokratik bir toplumda, vatandaşlara yaş gelişim düzeylerine göre, uygulamaya ve katılıma yönelik fırsatlar tanınması esastır. Böylelikle, bu tür bir katılım sayesinde, öğrenciler vatandaşlık becerilerini kazanıp Türkiye'nin politik, sosyal ve iktisadi kuruluşlarının geliştirilmesinde dolaylı bir sorumluluk üstleneceklerdir.¹²²

Sosyal Bilgiler, sorumluluk kavramıyla bağlantılı olarak bilgi, tutum ve becerilerin edinilmesi ile ilişkilidir. Bu dersin, demokrasinin, insan haklarının gelişmesi ve yaygınlaşmasında ülke ve dünya ailesinin bir ferdi olan bireyin, sorumluluğunu yerine getirmesinde önemli yararlar sağlaması amaçlanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, karar verme becerisini geliştirecek türde yaşantılarla

¹²¹ Barth, a.g.e., s. 1-7

¹²² Barth, a.g.e., s. 1-7, 1-8

öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, demokrasinin ilkelerini uygulama ve demokratik tutum kazanmalarına olanak sağlamalıdır. Bu anlamda demokrasi eğitiminin ortamda yapılması halinde etkili ve anlamlı olabilir. Demokrasinin ilkeleri uygun koşullar sağlandığında benimsenip gelişebilir. Vatandaşlık eğitimi ve demokrasinin uygulama alanı olarak kabul edilebilecek olan Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin geliştirdiği tutum, demokrasinin geleceği ile ilgili ipuçları verebilir. sağlıklı işleyen bir demokrasi, bireyin tam olarak gelişmesine olanak sağlayabilir. Demokrasinin gelişmesine engel teşkil edebilecek tutum ve davranışların önüne geçilerek öğrencilerin iyi birer birey, ülke, bölge ve dünya vatandaşı olmaları sağlanabilir. Demokratik tutum kazandırma yolundaki en önemli kilometre taşlarından biri olan Sosyal Bilgiler dersinde mevcut durumun tesbit edilmesi, sorunların çözümüne katkıda bulunması amaçlanmaktadır.¹²³

¹²³ <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/146/saglam.htm>

III. BÖLÜM

3.1. Yöntem

3.1.1. Amaçlar

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun öğrencilerdeki demokratik bilincin oluşmasına etkisini tespit edebilmektir.

1- Öğrencilerin cinsiyetlerine göre:

a) Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun işlenmesiyle öğrencilerin davranışlarının cinsiyetlerine göre aralarında bir ilişki var mıdır?

b) Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun işlenmesiyle öğrencilerdeki demokratik bilinç oluşumunun cinsiyetlerine göre aralarında bir ilişki var mıdır?

2- Öğrencilerin sınıflarına göre:

a) Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun işlenmesi ile öğrencilerin davranışlarının sınıflarına göre aralarında bir ilişki var mıdır?

b) Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun işlenmesi ile öğrencilerdeki demokratik bilinç oluşumunun sınıflarına göre aralarında bir ilişki var mıdır?

3.1.2. Önem

Demokrasi içinde bulunduğumuz yüzyılda toplum yaşamının vazgeçilmez bir parçasıdır. Toplumun demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak kullanabilmesi için yeni yetişen nesillerin demokratik bilinçlerinin oluşması gerekmektedir.

Çocuklardaki demokratik bilinç oluşumu ilk önce ailede başlamakta daha sonra okulda devam etmektedir.

Çocukların sorumlu birer vatandaş olarak yetişmelerini, toplumun kültürünü kazanmalarını, kişilik ve karakterlerinin oluşmasını, millet hayatı ve geleceği için gerekli olan bütün değerleri ve ülküleri aşilayarak değerlerine sahip çıkan bireyler yetiştirmek Sosyal Bilgiler dersinin görevlerindendir.

Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin Açılması konusu işlenirken öğrenciler daha önce karşılaştıkları padişah, saltanat, halife, hilafet gibi terimlerin yerine ilk

kez meclis, başbakan, seçim, seçmen, milletvekili, demokrasi ve millet iradesi gibi terimlerle karşılaşmaktadır. Karşılaştıkları bu kavramların öğrencilerin oluşmakta olan demokratik bilinçlerine ne ölçüde etki ettiği ortaya koyması açısından araştırma önem arz etmektedir.

3.1.3. Varsayımlar

Araştırmanın planlanıp yürütülmesinde, bulguların yorumlanmasında varsayımlardan hareket edilmiştir.

1. Araştırmada Savaş Büyükkaragöz' ün Thurstone tipi ölçek geliştirme yöntemiyle hazırlanan demokratik bilinç ölçeğiyle, Liekert tipi ölçek hazırlama tekniğinden yararlanılarak hazırlanan davranış ölçeği kullanılmış ve uzman görüşlere başvurulmuştur.

2. Dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin demokratik bilinçlerinin oluşumunda aralarında bir fark olup olmadığının ortaya çıkacağı düşünülmüştür.

3. Kız ve erkek öğrencilerin demokratik bilinçlerinin arasında fark olup olmadığının ortaya çıkacağı düşünülmüştür.

4. TBMM'nin açılması konusunun öğrencilerin demokratik bilinçlerinin oluşumuna etkisinin olup olmadığının anlaşılacağı varsayılmıştır.

3.1.4. Sınırlılıklar

1. TBMM' nin açılması konusu sosyal bilgiler dersi beşinci sınıf konusu olduğu için araştırma ilköğretim okullarında okuyan öğrencilerle sınırlı tutulmuştur.

2. Anketin uygulanması 2002-2003 öğretim yılında Erzurum ili Aşkale ilçe merkezindeki ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarındaki öğrencilerle sınırlandırılmıştır.

3. Örnekleme oluşturan öğrencilerin okul içi ve okul dışı demokratik bilinç ve davranış oluşumu ile sınırlıdır.

3.1.5. Yöntem

Araştırmada, Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun öğrencilerdeki demokratik bilincin oluşmasındaki etkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın konusu ile ilgili alt problemler geliştirilmiştir. Bu alt problemler doğrultusunda evren içinden belirlenen örneklem üzerinde "Savaş Büyükkaragöz'ün Öğrenci Davranış ve Demokratik Bilinç Ölçeği" uygulanmıştır.

Uygulanan anket sonuçları SPSS 10,0 Windows paket programında değerlendirilmiştir. Değerlendirme ile elde edilen bulgular cinsiyete ve sınıf farklılıklarına göre yorumlanarak sonuçlar yüzde olarak verilmiştir. Bu bilgiler ışığında öneriler sunulmuştur.

3.1.6. Evren

Araştırmanın evrenini Erzurum ili Aşkale ilçe merkezinde bulunan ilköğretim okulları oluşturmaktadır.

3.1.7. Örneklem

Araştırmanın örneklemine Aşkale ilçe merkezinde bulunan altı (6) ilköğretim okulu ile okulların 4. ve 5. sınıflarında okuyan 425 öğrenci oluşturmaktadır.

3.1.8. Veri Toplama Teknikleri

Verilerin toplanmasında şu aşamalar izlenmiştir.

1. Konu ile literatür taranıp kuramsal kısım oluşturularak elde edilen bulguların yorumlanmasında ve önerilerin sunulmasında temel oluşturmuştur.
2. Kullanılacak olan anket formu ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerine Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılması konusunun öğrencilerin demokratik bilinçlerinin oluşumuna ne ölçüde etki ettiğini öğrenmek amacıyla uygulanmıştır.
3. Elde edilen verilere uygun olarak önerilerde bulunulmuştur.

3.1.9. Verilerin Analizi

Uygulanan anket formu ile elde edilen veriler SPSS 10,0 Windows paket programından yararlanılarak % (yüzde), f (frekans) ve χ^2 (Chi Square) ortaya koyan tablo hazırlanmıştır.

IV. BÖLÜM

4.1. Bulgular ve Yorumlar

Tablo: 1 Kişisel Bilgiler İlgili Bulgular ve Yorumlar

Okul Adı	Öğrencilerin Sayısı	Öğrencilerin Yüzdesi	Toplam	
	N	%	N	%
İnkılap İ.Ö.O.	127	29,9	425	100
3 Mart İ.Ö.O.	72	16,9		
Atatürk P.İ.O.	48	11,3		
Koçak İ.Ö.O.	30	7,1		
İbrahim Polat İ.Ö.O.	91	21,4		
Cumhuriyet İ.Ö.O.	57	13,4		
Baba Mesleği			425	100
Memur	73	17,2		
İşçi	149	35,1		
Esnaf	61	14,4		
Serbest	142	33,4		
Anne Mesleği			425	100
Memur	8	1,9		
Ev Hanımı	417	98,1		
Cinsiyet			425	100
Kız	219	51,5		
Erkek	206	48,5		
Sınıf			425	100
4. Sınıf	193	45,4		
5. Sınıf	232	54,6		

Tablo 1'de görüldüğü gibi uygulanan ankete toplam 425 öğrenci katılmıştır. Anket Erzurum ili Aşkale ilçesindeki altı ilköğretim okulunda yapılmıştır.

İnkılap İlköğretim Okulu öğrencilerinin oranı %29,9, Üç Mart İlköğretim Okulu öğrencilerinin oranı %16,9 , Atatürk Pansiyonlu İlköğretim Okulu öğrencilerinin oranı %11,3 , Koçak İlköğretim Okulu öğrencilerinin oranı %7,1 , İbrahim Polat İlköğretim Okulu öğrencilerinin oranı %21,4 ve Cumhuriyet İlköğretim Okulu öğrencilerinin oranı %13,4'tür.

Anket uygulanan öğrencilerden babası memur olanların oranı %17,2, işçi olanların oranı % 35,1 , esnaf olanların oranı %14,4 ve serbest çalışanların oranı %3,4'tür.

Örnekleme oluşturan öğrencilerden annesi memur olanların oranı %1,9 ve ev hanımı olanların oranı ise %98,1'dir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sayıları ise; %51,5'i kız öğrenci iken, %48,5'ine erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Anketin örnekleminin %45,4' ü 4. sınıf, %54,6' sı 5. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

I. Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorumlar

a) Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun işlenmesiyle öğrencilerin davranışlarının cinsiyetlerine göre aralarında bir ilişkinin olup olmadığına dair bulgular.

Tablo 2: “Benim gibi düşünmeyen öğrenci arkadaşları suçlamaktan kaçınıyorum.”

Cinsiyet	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	167	39,3	30	7,1	22	5,2	219	51,5
Erkek	139	32,7	32	7,5	35	8,2	206	48,5
Toplam	306	72,0	62	14,6	57	13,4	425	100

$$\chi^2 = 5,199$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,240$$

$$P > 0,005$$

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun işlenmesiyle öğrenci davranışlarının cinsiyetlere göre aralarında bir ilişki olup olmadığı sunulmuştur. Buna göre; “Benim gibi düşünmeyen öğrenci arkadaşları suçlamaktan kaçınıyorum” sorusuna kızların %39,3’ü evet, %7,1’i kısmen, %5,2’si hayır cevabını verirken erkeklerin ise, %32,7’si evet, 7,5’i kısmen, %8,2’si hayır cevabını vermiştir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre bu soruya göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bu sonuca göre öğrencilerin bu konu hakkında benzer düşündükleri söylenebilir. Buna göre; kız ve erkek öğrencilerin konu hakkında benzer düşündükleri söylenebilir. Yani kendilerine göre düşünmeyen öğrenci arkadaşlarını suçlamaktan kaçındıkları söylenebilir.

Tablo 3: “Arkadaşlarımın ve öğretmenlerimin görüşlerini tarafsız bir gözle bakarak anlamaya çalışırım.”

Cinsiyet	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	146	34,4	38	8,9	35	8,2	219	51,5
Erkek	146	34,4	29	6,8	31	7,3	206	48,5
Toplam	292	68,7	67	15,8	66	15,5	425	100

$$x^2 = 1,055$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,479$$

$$P > 0,005$$

Tablo 3’te örnekleme katılan kız ve erkek öğrencilerin “Arkadaşlarımın ve öğretmenlerimin görüşlerini tarafsız bir gözle bakarak anlamaya çalışırım.” sorusuna verdikleri cevaplara göre kızların %34,4’ü evet, %8,9’u kısmen, ve %8,2’si hayır cevabını verirken erkeklerin %34,4’ü evet, %6,8’i kısmen, ve %7,3’ü hayır cevabını vermişlerdir.

Buna göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bu sonuca göre; öğrencilerin bu konuda benzer düşündükleri görülmüş. Öğrencilerin %68,7’si arkadaşlarını ve öğretmenlerini tarafsız bir şekilde dinleyip anlamaya çalıştıkları anlaşılmıştır. Yani öğrencilerin başkalarının görüşlerini tarafsız bir gözle bakarak değerlendirebildikleri söylenebilir.

Tablo 4: “Sınıf faaliyetleri (ders içi-ders dışı) ile ilgili konularda görüşlerini hiçbir etki altında kalmaksızın açıkça söylerim.”

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%
Kız	103	24,2	73	17,2	43	10,1	219	51,5
Erkek	103	24,2	63	14,8	40	9,4	206	48,5
Toplam	206	48,5	136	32,0	83	19,5	425	100

$$X^2 = 0,446$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,671$$

$$p > 0,005$$

Tablo 4'te örnekleme katılan kız ve erkek öğrencilerin "Sınıf faaliyetleri (ders içi-ders dışı) ile ilgili konularda görüşlerini hiçbir etki altında kalmaksızın açıkça söylerim." sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %24,2 si evet, %17,2 si kısmen, %10,1 i hayır cevabını verirken erkeklerin %24,2 si evet, %14,8 i kısmen, %9,4'ü hayır cevabını vermişlerdir.

Bu verilere göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuca göre kız ve erkek öğrencilerin bu konuda benzer düşündükleri söylenebilir. Yani öğrencilerin görüşlerini okulda ve okul dışında rahatça söyleyebildikleri söylenebilir.

Tablo 5 : "Söz alan arkadaşlarımın konuşması bitinceye kadar dinlerim."

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	F	%
Kız	154	36,2	61	14,4	4	0,9	219	51,5
Erkek	145	34,1	49	11,5	12	2,8	206	48,5
Toplam	299	70,4	110	25,9	16	3,8	425	100

$$X^2 = 5,187 \quad sd = 2 \quad p = 0,459 \quad p > 0,005$$

Tablo 5'te örnekleme katılan kız ve erkek öğrencilerin "Söz alan arkadaşlarımın konuşması bitinceye kadar dinlerim." sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %36,2 si evet, %14,4ü kısmen, % 0,9 u hayır cevabını verirken erkeklerin %34,1 i evet, 11,5 i kısmen, 2,8 i hayır cevabını vermişlerdir.

Bu verilere göre kız ve erkek öğrencilerin davranış değişikliği kazanmalarıyla ilgili aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Buna göre kız ve erkek öğrencilerin arkadaşlarına saygı gösterme konusunda benzer davranışlar sergiledikleri, kısacası arkadaşlarına saygılı oldukları söylenebilir.

Tablo 6 : “Sınıf faaliyetleri ile ilgili konularda alınacak kararlarda kendi görüşlerimi ortaya koyarım.”

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	F	%	f	%	f	%	f	%
Kız	146	34,4	46	10,8	27	6,4	219	51,5
Erkek	108	25,4	61	14,4	37	8,7	206	48,5
Toplam	254	59,8	107	25,2	64	15,1	425	100

$$X^2 = 8,961 \quad sd = 2 \quad p = 0,006 \quad p > 0,005$$

Tablo 6’da görüldüğü gibi örnekleme katılan kız ve erkek öğrencilerin “Sınıf faaliyetleri ile ilgili konularda alınacak kararlarda kendi görüşlerimi ortaya koyarım.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %34,4’ü evet, %10,8 i kısmen, %6,4’ü hayır cevabını verirken, erkeklerin %25,4 ü evet, %14,4 ü kısmen %8,7 si hayır cevabını vermiştir.

Buna göre aralarında 0,005 önem düzeyine göre anlamlı bir ilişki bulunamamış, sınıf içi faaliyetlerde alınacak kararlarda kendi görüşlerini ortaya koydukları, yani kendilerini ifade etmede zorlanmadıkları düşünülebilir.

Tablo 7 : “Sınıf faaliyetleri ile ilgili olan ve anlaşma sağlanamayan bir konuda, sınıf üyelerinin oylarına baş vurulmasını isterim.”

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%
Kız	154	36,2	41	9,6	24	5,6	219	51,5
Erkek	136	32,0	56	13,2	14	3,3	206	48,5
Toplam	290	68,2	97	22,8	38	8,9	425	100

$$X^2 = 5,676 \quad sd = 2 \quad p = 0,983 \quad p > 0,005$$

Tablo 7’de örnekleme katılan öğrencilerin “Sınıf faaliyetleri ile ilgili olan ve anlaşma sağlanamayan bir konuda, sınıf üyelerinin oylarına baş vurulmasını isterim.” sorusuna verilen cevaplar şöyledir:

Kız öğrencilerin %36,2 sine evet, %9,6 kısmen, %5,6 sına hayır cevabını verirken, erkeklerin %32,0 ı evet, %13,2 si kısmen, %3,3 ü hayır cevabını vermiştir.

Soru analizinde 0,005 önem düzeyine göre aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu konuda kız ve erkek öğrencilerin %68,2 si evet şikkını işaretleyerek benzer düşündükleri görülmüştür. Yani öğrencilerin arkadaşlarının fikirlerine başvurdukları anlaşılabilir.

Tablo 8 : “Sınıf faaliyetleriyle ilgili olarak sınıf üyelerinin çoğunluğunca benimsenen kararlara uyarım.”

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	169	39,8	42	9,9	8	1,9	219	51,5
Erkek	146	34,4	51	12,0	9	2,1	206	48,5
Toplam	315	74,1	93	21,9	17	4,0	425	100

$$X^2 = 2,214 \quad sd = 2 \quad p = 0,180 \quad p > 0,005$$

Tablo 8’de örneklemi oluşturan kız ve erkek öğrencilerin “Sınıf faaliyetleriyle ilgili olarak sınıf üyelerinin çoğunluğunca benimsenen kararlara uyarım.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %39,8 i evet, %9,9 u kısmen, %1,9 u hayır cevabını verirken, erkeklerin %34,4 ü evet, %12,0 ı kısmen %2,1 i hayır cevabını vermiştir.

Buna göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamış, öğrencilerin bu konuda benzer düşündükleri görülmüştür. Yani öğrencilerin çoğunlukça alınan kararlara uydukları söylenebilir.

Tablo 9 : “Bireysel ya da grupla çalışmalarda kendime ayrılan süreyi iyi kullanırım.”

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	152	35,8	62	14,6	5	1,2	219	51,5
Erkek	151	35,5	48	11,3	7	1,6	206	48,5
Toplam	303	71,3	110	25,9	12	2,8	425	100

$$X^2 = 1,722$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,584$$

$$p > 0,005$$

Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin “Bireysel ya da grupla çalışmalarda kendime ayrılan süreyi iyi kullanırım.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir: kız öğrencilerin %35,8 i evet %14,6 sı kısmen, %1,2 si hayır cevabının verirken erkeklerin ise %35,5 i evet, %11,3 kısmen, %1,6 sı hayır cevabını vererek bu soruda öğrenci davranışları arasında cinsiyete bağlı olarak bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Buna göre kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin bu konuda benzer düşündükleri görülmüştür. Yani öğrencilerin grup çalışmalarına katıldıkları ve zamanı iyi kullanma bilinçlerinin geliştiği düşünülebilir.

Tablo 10 : “Olaylara eleştirel bir gözle bakarım”

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	91	21,4	60	14,1	68	16,0	219	51,5
Erkek	84	19,8	72	16,9	50	11,8	206	48,5
Toplam	175	41,2	132	31,1	118	27,8	425	100

$$X^2 = 3,723$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,451$$

$$p > 0,005$$

Tabloda öğrencilerin “Olaylara eleştirel bir gözle bakarım” sorusuna verdikleri cevaplar da kız öğrencilerin %21,4 evet %14,1 i kısmen, %16,0 ı hayır

cevabını verirken; erkek öğrencilerin 19,8 i evet, 16,9 kısmen, %11,8'i ise hayır cevabını vermişlerdir.

Buna göre; oraların 0,005 önem düzeyine göre bir farklılık bulunmamış. Kız ve erkek öğrencilerin eleştirel düşünme bakımından benzer düşündükleri görülmüştür. Yani öğrencilerin karşılaştıkları olayları tarafsız olarak anlamaya çalıştıkları söylenebilir.

Tablo 11 : “Yeterli kanıt ve bilgi olmadan bir konuda karar vermekten kaçınıyorum.”

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	135	31,8	43	10,1	41	9,6	219	51,5
Erkek	123	28,9	46	10,8	37	8,7	206	48,5
Toplam	258	60,7	89	20,9	78	18,4	425	100

$$X^2 = 0,467$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,877$$

$$p > 0,005$$

Tabloda örnekleme katılan kız ve erkek öğrencilerin “Yeterli kanıt ve bilgi olmadan bir konuda karar vermektan kaçınıyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %31,8 i evet, %10,1 i kısmen, %9,6 sı hayır cevabını verirken, erkeklerin %28,9 evet, %10,8 i kısmen ve %8,7 si hayır cevabını vermişlerdir.

Bu soru da kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyine göre farklılık bulunamayarak benzer cevaplar verdikleri görülmüştür. Soruya verilen cevapların %60,7 sine öğrenciler evet diyerek kararlarını bilgi ve kanıtla dayandırdıkları görülmüştür. Yani öğrencilerin kararlarını kanıtlara ve bilgilere dayandırdıkları düşünülebilir.

Tablo 12 : “Arkadaş ya da öğretmenlerimle ilgili özel sayılabilecek bilgileri açıklamaktan ve onlar hakkında olumsuz konuşmaktan kaçınırım.”

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	F	%	f	%	f	%
Kız	165	38,5	30	7,1	24	5,6	219	51,5
Erkek	137	32,2	38	8,9	31	7,3	206	48,5
Toplam	302	71,1	68	16,0	55	12,9	425	100

$$X^2 = 4,034 \quad sd = 2 \quad p = 0,060 \quad p > 0,005$$

Tabloda örnekleme katılan kız ve erkek öğrencilerin “Arkadaş ya da öğretmenlerimle ilgili özel sayılabilecek bilgileri açıklamaktan ve onlar hakkında olumsuz konuşmaktan kaçınırım.” Sorusuna verdikleri cevapların dağılımı şöyledir:

Kız öğrencilerin %38,5 i evet, %7,1 i kısmen, %5,6 sı hayır cevabını verirken; erkek öğrencilerin %32,2 si evet, %8,9 u kısmen ve %7,3 ü hayır cevabını vermişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin %71,1 i sorusunda evet şikkını işaretlerken arkadaşları ve öğretmenlerine saygı gösterdikleri görülmektedir.

Buna göre; aralarında 0,005 önem düzeyine göre bir ilişki görülmediği kız ve erkek öğrencilerin benzer davranışlar gösterdiği görülmüştür. Yani öğretmenlerine ve arkadaşlarına ait özel bilgileri açıklamaktan ve onlar hakkında olumsuz ifadeler kullanmaktan kaçındıkları düşünülebilir.

Tablo 13 : “Grup çalışmalarında üzerime düşen görevleri yerine getiririm.”

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	F	%	f	%	f	%	f	%
Kız	188	44,2	28	6,6	3	0,7	219	51,5
Erkek	173	40,7	27	6,4	6	1,4	206	48,5
Toplam	361	84,9	55	12,9	9	2,1	425	100

$$X^2 = 1,245 \quad sd = 2 \quad p = 0,415 \quad p > 0,005$$

Tabloya göre örnekleme oluşturan öğrencilerin “Grup çalışmalarında üzerime düşen görevleri yerine getiririm.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %44,2 evet, %6,6 sı kısmen %0,7 si hayır cevabını verirken, erkeklerin %40,7 evet %6,4 ü kısmen ve %1,4 ü hayır cevabını vermişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin tamamı ise grup çalışmalarında üzerime düşen görevi yerine getiririm sorusuna %84,9 u evet şikkını işaretleyerek benzer düşündüklerini yüksek bir oranla ortaya koymuşlardır.

Bu sonuçlara göre kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyine göre bir ilişki olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin benzer davranışlar sergiledikleri söylenebilir. Buna göre; öğrencilerin grup içi çalışmalarda görev alarak sorumluluk bilinçlerinin oluştuğu söylenebilir.

Tablo 14 : “Arkadaşlarıma ve öğretmenlerime gerekli konularda isteyerek yardımcı olurum.”

Cinsiyet	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%
Kız	179	42,1	33	7,8	7	1,6	219	51,5
Erkek	166	39,1	34	8,0	6	1,4	206	48,5
Toplam	345	81,2	67	15,8	13	3,1	425	100

$$X^2 = 0,184$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,853$$

$$p > 0,005$$

Tablo 14’te örnekleme oluşturan öğrencilerin “Arkadaşlarıma ve öğretmenlerime gerekli konularda isteyerek yardımcı olurum.” sorusuna kızların %42,1 i evet, 7,8 i kısmen, 1,6 sı hayır cevabını verirken erkek öğrencilerin %39,1 i evet %8,0 kısmen ve %1,4 ü ise hayır cevabını vermişlerdir. Toplamda ise; öğrencilerin %81,2 evet cevabını vererek, yardımlaşma kavramını davranış olarak gösterdikleri görülmektedir.

Kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyine göre bir ilişki bulunmadığı anlaşılmıştır. Öğrenciler yardımlaşma konusunda benzer davranışlar

sergiledikleri ve arkadaşlarıyla öğretmenlerine isteyerek yardımcı oldukları söylenebilir.

b) Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun işlenmesiyle öğrencilerdeki demokratik bilinç oluşumunun cinsiyetlerine göre aralarında bir ilişki olup olmadığına dair bulgular.

Tablo 15 : “Herkes düşündüğünü serbestçe açıklayabilmelidir.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	F	%	f	%	f	%	F	%
Kız	187	44,0	24	5,4	8	1,9	219	51,5
Erkek	160	37,6	34	8,0	12	2,8	206	48,5
Toplam	347	81,6	58	13,6	20	4,7	425	100

$$X^2 = 4,231$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,051$$

$$p > 0,005$$

Tablo 15'te görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun işlenmesiyle öğrencilerdeki demokratik bilinç oluşumunun cinsiyete göre aralarında bir ilişki olup olmadığı sunulmuştur. Buna göre, örnekleme katılan kız ve erkek öğrencilerin “Herkes düşündüğünü serbestçe açıklayabilmelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %44,0 katılımı, %5,4 ü kısmen katılımı, %1,9 u ise katılmamı cevabını vermişlerdir.

Erkeklerin ise %37,6 katılımı, %8,0 ı kısmen katılımı ve %2,8 i ise katılmamı cevabını vermişlerdir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine aralarında 0,005 önem düzeyine göre bir ilişki bulunmamıştır. Öğrencilerin toplamda %81,6 sı katılımı cevabını vererek benzer düşündükleri görülmüştür.

Buna göre öğrencilerin herkesin düşüncesini serbestçe açıklayabilmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 16 : “Düşüncelerin örgütlenmesi, toplumsal değerlere uygun olmalıdır.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	155	30,0	47	11,1	19	4,5	219	51,5
Erkek	120	28,2	56	13,2	30	7,1	206	48,5
Toplam	273	64,2	103	24,2	49	11,5	425	100

$$X^2 = 6,854$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,009$$

$$p > 0,005$$

Tabloda görüldüğü gibi örnekleme katılan öğrencilerin “Düşüncelerin örgütlenmesi, toplumsal değerlere uygun olmalıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %36,0 ı katılım, %11,1 i kısmen katılım, %4,5 i katılmam cevabını verirken, erkeklerin %28,2 katılım, %13,2 si kısmen katılım ve %7,1 i katılmam cevabını vermiştir.

Verilen bu cevaplara göre kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kız ve erkek öğrencilerin bu konu hakkında benzer düşündükleri söylenebilir. Yani ilköğretim öğrencilerinin toplumsal değerleri benimseyerek düşüncelerin bu değerlere uygun olması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 17 : “Herkes eşit oy hakkı verilmelidir.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	F	%	f	%	f	%
Kız	166	39,1	22	5,2	31	7,3	219	51,5
Erkek	146	34,4	27	6,4	33	7,8	206	48,5
Toplam	312	73,4	49	11,5	64	15,1	425	100

$$X^2 = 1,458$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,344$$

$$p > 0,005$$

Tablo 17’de Örnekleme katılan öğrencilerin “Herkes eşit oy hakkı verilmelidir.” sorusuna kızların %39,1 i katılım, %5,2 si kısmen katılım, %7,3 ü katılmam cevaplarını verirken, erkek öğrencilerin %34,4 ü katılım, %6,4’ü kısmen katılım, %7,8 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bu sonuca göre öğrencilerin %73,4’ü evet cevabını vererek herkese eşit oy hakkı verilmesi konusunda benzer düşündükleri söylenebilir. Yani toplumun parçası olan her bireyin yönetimde söz sahibi olmaları için oy hakkına sahip olmaları gerektiği düşünülebilir.

Tablo 18 : “Toplumun zararına yol açacak düşüncelerin örgütlenmesine izin verilmemelidir.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	166	39,1	16	3,8	37	8,7	219	51,5
Erkek	126	29,6	30	7,1	50	11,8	206	48,5
Toplam	292	68,7	46	10,8	87	20,5	425	100

$X^2 = 11,296$ $sd = 2$ $p = 0,005$ $p \geq 0,005$

Tabloda örnekleme oluşturan öğrencilerin “Toplumun zararına yol açacak düşüncelerin örgütlenmesine izin verilmemelidir.” sorusuna cinsiyetlerine göre demokratik bilinçlerinin oluşumuna dair veriler şöyledir:

Kızların %39,1 i katılım, %3,8 i kısmen katılım, %8,7 si katılmam cevaplarını verirken erkeklerin %29,6 sı katılım, %7,1 i kısmen katılım, %11,8 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin verdikleri cevaplara göre aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre toplumun zararına yol açacak düşüncelerin

örgütlenmesine izin verilmemelidir, sorusuna kızların %39,1 i katılımı cevabını vermiş, erkeklerin %29,6 sı katılımı cevabını vermişlerdir.

Buna göre bu soruda kızların demokratik bilinçlerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 19 : “Aklın yanında deneyimlerden de yararlanılmalıdır.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	F	%
Kız	159	37,4	49	11,5	11	2,6	219	51,5
Erkek	153	36,0	40	9,4	13	3,1	206	48,5
Toplam	312	73,4	89	20,9	24	5,6	425	100

$$X^2 = 0,795$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,946$$

$$p > 0,005$$

Tabloda görüldüğü gibi örnekleme katılan öğrencilerin “Aklın yanında deneyimlerden de yararlanılmalıdır.” sorusuna kızların %37,4’ü katılımı %11,5 i kısmen katılımı %2,6 sı katılmamı cevaplarını verirken erkeklerin %36,0 ı katılımı, %9,4 kısmen katılımı %3,1 katılmamı cevabını vermişlerdir.

Buna göre kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kız ve erkek öğrencilerin toplamda %73,4 ü katılımı diyerek benzer düşündükleri anlaşılmıştır. Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin bilgiye ulaşmada aklın yanında deneyimlere de önem verdikleri düşünülebilir.

Tablo 20 : “Hiçbir yerden izin almadan her düşünce örgütlenebilmelidir.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	F	%	f	%	f	%	f	%
Kız	64	15,1	34	8,0	121	28,5	219	51,5
Erkek	43	10,1	44	10,4	119	28,0	206	48,0
Toplam	107	25,2	78	18,4	240	56,5	425	100

$X^2 = 5,027$

$sd = 2$

$p = 0,187$

$p > 0,005$

Tabloda örnekleme katılan öğrencilerin “Hiçbir yerden izin almadan her düşünce örgütlenebilmelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir.

Kızların %15,1 i katılım, %8,0 ı kısmen katılım, %28,5 i katılmam cevaplarını verirken, erkeklerin %10,1i katılım, %10,4ü kısmen katılım, %28,0 ı katılmam cevabını vermişlerdir.

Bunlara göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yani öğrencilerin düşüncelerin örgütlenmesinde bir kontrol mekanizmasının olması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 21 : “Yaşamak hürriyeti ve kişi güvenliği her bireyin hakkıdır.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	192	45,2	19	4,5	8	1,9	219	51,5
Erkek	154	36,2	35	8,2	17	4,0	206	48,5
Toplam	346	81,4	54	12,7	25	5,9	425	100

$X^2 = 11,768$

$sd = 2$

$p = 0,001$

$p < 0,005$

Tablo 21’de örnekleme katılan öğrencilerin “Yaşamak hürriyeti ve kişi güvenliği her bireyin hakkıdır.” sorusuna kızların %45,2 si katılım, %4,5’i

kısmen katılırim, %1,9'u katılmam cevabını verirken, erkek öğrencilerin %36,2'si katılırim, %8,2 si kısmen katılırim, %4,0 ı katılmam cevabını vermişlerdir.

Buna göre kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuş, soru ile ilgili kız öğrencilerin demokratik bilinçlerinin erkek öğrencilerle oranla daha fazla geliştiği söylenebilir.

Yani toplum bireylerinin her birinin yaşama hürriyeti ve kişi güvenliği haklarına sahip olmaları gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 22 : “Kadın ve erkek eşit oy hakkına sahip olmalıdır.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	F	%
Kız	99	23,3	20	4,7	100	23,5	219	51,5
Erkek	105	24,7	30	7,1	71	16,7	206	48,5
Toplam	204	48,0	50	11,8	171	40,2	425	100

$$X^2 = 6,703$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,062$$

$$p > 0,005$$

Tabloda örnekleme oluşturan öğrencilerin “Kadın ve erkek eşit oy hakkına sahip olmalıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %23,3 ü katılırim, %4,7'si kısmen katılırim, %23,5 katılmam cevabını verirken, erkeklerin %24,7 si katılırim, %7,1 i kısmen katılırim, %16,7 si katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuca göre öğrencilerin bu konu hakkında benzer düşündükleri söylenebilir. Yani öğrencilerin kadın ve erkeklerin eşit oy hakkına sahip olmaları gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 23 : “Çoğunluk, yönetimi bir baskı aracı olarak kullanmamalıdır.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%
Kız	116	27,3	46	10,8	57	13,4	219	51,5
Erkek	101	23,8	55	12,9	50	11,8	206	48,5
Toplam	217	51,1	101	23,8	107	25,2	425	100

$$X^2 = 1,901 \quad sd = 2 \quad p = 0,788 \quad p > 0,005$$

Tablo 23'te örnekleme oluşturan öğrencilerin “Çoğunluk, yönetimi bir baskı aracı olarak kullanmamalıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir. Kızların %27,3 ü katılım, %10,8 i kısmen katılım, %13,4 ü katılmam cevabını verirken, erkeklerin %23,8 i katılım, %12,9 u kısmen katılım, %11,8 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu verilere göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış, kız ve erkek öğrencilerin bu konuda benzer düşündükleri , yani çoğunluk yönetimde olsa bile farklı görüşlere sahip bireylerinde olduğunu unutmamaları gerektiği düşünülebilir.

Tablo 24 : “Okuma-yazma bilmeyenlere oy hakkı verilmemelidir.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	63	14,8	26	6,1	130	30,6	219	51,5
Erkek	57	13,4	23	5,4	126	29,6	206	48,5
Toplam	120	28,2	49	11,5	256	60,2	425	100

$$X^2 = 0,149 \quad sd = 2 \quad p = 0,736 \quad p > 0,005$$

Tablo 24'te örnekleme oluşturan öğrencilerin “Çoğunluk, yönetimi bir baskı aracı olarak kullanmamalıdır.” sorusuna kız %14,8 i katılım, %6,1'i

kısmen katılırim, %30,6 sı katılmam cevabını verirken, erkek öğrencilerin, %13,4 ü katılırim, %5,4 ü kısmen katılırim, %29,6 sı katılmam cevabını vermişlerdir. Buna göre kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış kız ve erkek öğrencilerin toplamda %60'ı katılmam cevabını vererek, bireylerin okuma-yazma oranlarına bakmaksızın eşit oy hakkına sahip olmaları konusunda benzer düşündükleri söylenebilir.

Buna göre toplumda yaşayan her bireyin vasıflarına bakmaksızın eşit oy hakkına sahip olmaları gerektiği düşünülebilir.

Tablo 25 : “İnsan aklına fazla güvenilmemelidir.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	F	%
Kız	67	15,8	68	16,0	84	19,8	219	51,5
Erkek	56	13,2	54	12,7	96	22,6	206	48,5
Toplam	123	28,9	122	28,7	180	42,4	425	100

$$X^2 = 2,995$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,150$$

$$p > 0,005$$

Tabloda örnekleme oluşturan kız ve erkek öğrencilerin “İnsan aklına fazla güvenilmemelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %15,8'i katılırim, %16,0 ı kısmen katılırim, %19,8 i katılmam cevabını verirken, erkeklerin %13,2 si katılırim, %12,7 si kısmen katılırim, %22,6 sı katılmam cevabını vermişlerdir. Bu verilere göre kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış, bu konuda kız ve erkek öğrencilerin benzer düşündükleri görülmüştür.

Buna göre öğrencilerin insan aklına güvenilmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 26 : “Hiç kimse onur kırıcı davranışa tabi tutulmamalıdır.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	159	37,4	30	7,1	30	7,1	219	51,5
Erkek	135	31,8	38	8,9	33	7,8	206	48,5
Toplam	294	69,2	68	16,0	63	14,8	425	100

$$X^2 = 2,648$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,190$$

$$p > 0,005$$

Örnekleme oluşturan kız ve erkek öğrencilerin “Hiç kimse onur kırıcı davranışa tabi tutulmamalıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %37,4’ü katılım, %7,1 i kısmen katılım, %7,1 i katılmam cevabını verirken, erkeklerin %31,8 i katılım, %8,9 u kısmen katılım, %7,8 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Buna göre kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin toplamda %69,2 si katılım cevabını vererek hiç kimsenin onur kırıcı davranışa tabi tutulmaması konusunda benzer düşündükleri söylenebilir.

Yani hiç kimsenin hangi şartlarda olursa olsun onur kırıcı davranışa tabi tutulmaması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 27 : “Sakatlara oy hakkı verilmemelidir.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%
Kız	55	12,9	17	4,0	147	34,6	219	51,5
Erkek	51	12,0	23	5,4	132	31,1	206	48,5
Toplam	106	24,9	40	9,4	279	65,6	425	100

$$X^2 = 1,461$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,748$$

$$p > 0,005$$

Tabloya göre örnekleme oluşturan öğrencilerin “Sakatlara oy hakkı verilmemelidir.” sorusuna kızların %12,9’u katılırim, %4,9 u kısmen katılırim, %34,6 sı katılmam cevabını verirken, erkek öğrencilerin %12,0 ı katılırim, %5,4 ü kısmen katılırim, %31,1 i katılmam cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kız ve erkek öğrencilerin sakatlara oy hakkı verilmemelidir, sorusuna toplamda %65,6 katılmam cevabını vererek benzer düşündükleri söylenebilir.

Buna göre özürliülerinde toplumun bir parçası olduğu kabul edilmiş onlarında oy hakkına sahip olmaları gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 28 : “Bütün insanlar onur ve hakları bakımından eşit doğarlar.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	F	%
Kız	143	33,6	37	8,7	39	9,2	219	51,5
Erkek	139	32,7	36	8,5	31	7,3	206	48,5
Toplam	282	66,4	73	17,2	70	16,5	425	100

$$X^2 = 0,588$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,504$$

$$p > 0,005$$

Tablo 28’de görüldüğü gibi örnekleme oluşturan kız ve erkek öğrencilerin “Bütün insanlar onur ve hakları bakımından eşit doğarlar.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kızların %33,6 sı katılırim, %8,7 si kısmen katılırim, %9,2 si katılmam cevabını verirken, erkeklerin %32,7 si katılırim, %8,5 i kısmen katılırim, %7,3 ü katılmam cevabını vermişlerdir.

Buna göre öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencileri, “Bütün insanların onur ve hakları bakımından eşit

doğdukları” sorusuna toplamda %66,4 katılımı cevabını vererek benzer düşündükleri anlaşılmaktadır.

Yani bütün insanların yaşadığı toplumun bir parçası ve her bireyin onur ve haklar bakımından eşit oldukları düşünülebilir.

Tablo 29 : “İnsan hak ve onuruna saygı toplum huzurunun ön şartıdır.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	F	%	f	%	f	%	F	%
Kız	167	39,3	41	9,6	11	2,6	219	51,5
Erkek	155	36,5	40	9,4	11	2,6	206	48,5
Toplam	322	75,8	81	19,1	22	5,2	425	100

$$X^2 = 0,062$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,806$$

$$p > 0,005$$

Örnekleme oluşturan kız ve erkek öğrencilerin “İnsan hak ve onuruna saygı toplum huzurunun ön şartıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

Kız öğrencilerin %39,3’ü katılımı, %9,6 sını kısmen katılımı, %2,6 sını katılmama cevabını verirken, erkek öğrencilerin %36,5 i katılımı, %9,4 ü kısmen katılımı, %2,6 sını katılmama cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda kız ve erkek öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış öğrencilerin tamamının “insan hak ve onuruna saygı toplum huzurunun ön şartıdır” sorusuna toplamda %75,8 i katılımı cevabını vererek benzer düşündükleri görülmüştür.

Tablo 30 : “Yaşlılara oy hakkı verilmemelidir.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	F	%	f	%	F	%	f	%
Kız	49	11,5	18	4,2	152	35,8	219	51,5
Erkek	41	9,6	31	7,3	134	31,5	206	48,5
Toplam	90	21,2	49	11,5	286	67,3	425	100

$X^2 = 4,900$

$sd = 2$

$p = 0,813$

$p > 0,005$

Tabloya göre örnekleme oluşturan öğrencilerin “Yaşlılara oy hakkı verilmemelidir.” sorusuna kız öğrencilerin %11,5’i katılım, %4,2 si kısmen katılım, %35,8 i katılmam cevabını verirken, erkek öğrencilerin %9,6 sı katılım, %7,3 ü kısmen katılım, %31,5 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu cevaplar doğrultusunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin “Yaşlılara oy hakkı verilmemelidir” sorusuna toplamda %67,3 katılmam cevabını vererek herkesin eşit oy hakkına sahip olması konusunda benzer düşündükleri söylenebilir.

Tablo 31 : “Eğitim seviyesi yüksek kişilere daha fazla oy hakkı verilmelidir.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	50	11,8	33	7,8	136	32,0	219	51,5
Erkek	43	10,1	50	11,8	113	26,6	206	48,5
Toplam	93	21,9	83	19,5	249	58,6	425	100

$X^2 = 5,741$

$sd = 2$

$p = 0,506$

$p > 0,005$

Tablo 31’de görüldüğü gibi örnekleme oluşturan öğrencilerin “Eğitim seviyesi yüksek kişilere daha fazla oy hakkı verilmelidir.” sorusuna kızların %11,8 i katılım %7,8 i kısmen katılım, %32,0 ı katılmam cevabını verirken, erkek öğrencilerin %10,1 i katılım, %11,8 i kısmen katılım, %26,6 sı katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Öğrencilerin “Eğitim seviyesi yüksek kişilere daha fazla oy hakkı verilmemelidir” sorusuna toplumda toplumda %58,6 katılmam cevabını verip herkesin eşit oy hakkına sahip olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Tablo 32 : “Anlayış ve işbirliği içinde çalışmak demokratik hayatın vazgeçilmez parçasıdır.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	169	39,9	37	8,7	12	2,8	219	51,5
Erkek	153	36,1	39	9,2	14	3,3	206	48,5
Toplam	322	75,9	76	17,9	26	6,1	425	100

$$X^2 = 0,662$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,419$$

$$p > 0,005$$

Tablodaki veriler doğrultusunda örnekleme oluşturan öğrencilerin “Anlayış ve işbirliği içinde çalışmak demokratik hayatın vazgeçilmez parçasıdır.” sorusuna kız öğrencilerin %39,9 u katılım, %8,7 si kısmen katılım, %2,8 i katılmam cevabını vererek erkek öğrencilerin %36,1 i katılım, %9,2 si kısmen katılım, %3,3 ü katılmam cevabını vermişlerdir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin konu ile ilgili soruya toplamda %75,9 u katılım cevabını vererek benzer düşündükleri anlaşılmıştır.

Yani toplumda demokratik kurallara göre yaşayabilmek için anlayış ve işbirliği içinde çalışmanın gerekli olduğu düşünülebilir.

Tablo 33 : “Herkes kanun önünde eşit olup aynı haklara sahiptir.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	175	41,2	33	7,8	11	2,6	219	51,5
Erkek	158	37,2	34	8,0	14	3,3	206	48,5
Toplam	333	78,4	67	15,8	25	5,9	425	100

$$X^2 = 0,846$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,363$$

$$p > 0,005$$

Örnekleme oluşturan kız ve erkek öğrencilerin “Herkes kanun önünde eşit olup aynı haklara sahiptir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir. Kız öğrencilerin %41,2 si katılım, %7,8 i kısmen katılım, %2,6 sı katılmam cevabını verirken, erkek öğrencilerin, %37,2 si katılım, %8,0 ı kısmen katılım, %3,3 ü katılmam cevabını vermişlerdir.

Buna göre öğrencilerin aralarında, 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kız ve erkek öğrencilerin konu ile ilgili soruya verdikleri cevaplar birbirine oldukça yakındır. Öğrencilerin toplamda %78,4 ü katılım diyerek bu konu hakkında benzer düşündükleri söylenebilir.

Yani toplumu oluşturan bireylerin hepsinin kanun önünde eşit olup aynı haklara sahip olmaları gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 34 : “Başarıda karşılıklı anlayış ve iş birliğinin önemi büyüktür.”

Cinsiyet	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	177	41,6	30	7,1	12	2,8	219	51,5
Erkek	152	35,8	41	9,6	13	3,1	206	48,5
Toplam	329	77,4	71	16,7	25	5,9	425	100

$$X^2 = 3,249$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,153$$

$$p > 0,005$$

Tablo 34’de görüldüğü gibi örnekleme katılan kız ve erkek öğrencilerin “Başarıda karşılıklı anlayış ve iş birliğinin önemi büyüktür.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir. Kız öğrencilerin %41,6 sı katılırim, %7,1 i kısmen katılırim, %2,8 i katılmam cevabını verirken, erkek öğrencilerin %35,8 i katılırim, %9,6 sı kısmen katılırim, %3,1 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Öğrencilerin “Başarıda karşılıklı anlayış ve iş birliğinin önemi büyüktür” sorusuna toplamda %77,4 katılırim cevabını vererek konu ile ilgili benzer düşündükleri anlaşılmaktadır.

Buna göre başarılı olabilmek için anlayış ve işbirliğinin önemli bir unsur olduğu konusunda kız ve erkek öğrencilerin benzer düşündükleri söylenebilir.

TC. YATILIM VE İÇİŞİLERİ BAKANLIĞI
DOKÜMAN İŞLERİ MERKEZİ

II. Alt Probleme İlgili Bulgular ve Yorumlar

a) Sosyal Bilgiler Dersinde TBMM'nin Açılışı Konusunun İşlenmesiyle Öğrencilerin Davranışlarının 4 Ve 5 Sınıflara Göre Aralarında Bir İlişki Olup Olmadığına Göre Bulgular.

Tablo 35 : “Benim gibi düşünmeyen öğrenci arkadaşları suçlamaktan kaçınıyorum.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. Sınıf	146	34,4	21	4,9	26	6,1	193	45,4
5. Sınıf	160	37,6	41	9,6	31	7,3	232	54,6
Toplam	306	72,0	62	14,6	57	13,4	425	100

$$X^2 = 3,985$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,346$$

$$p > 0,005$$

Tablo 35’de görüldüğü gibi öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde TBMM’nin açılışı konusunun işlenmesiyle davranışlarında sınıflara göre bir ilişki olup olmadığı sunulmuştur. Buna göre örnekleme katılan 4 ve 5 sınıf öğrencilerinin “Benim gibi düşünmeyen öğrenci arkadaşları suçlamaktan kaçınıyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %34,4 ü evet, %4,9 u kısmen, %6,1 i hayır cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %37,6 sı evet, %9,6 sı kısmen, %7,3 ü hayır cevabını vermişlerdir.

Öğrencilerin sınıf farklılıklarına göre Sosyal Bilgiler dersinde TBMM’nin açılışı konusunun işlenmesiyle öğrencilerin davranışlarının aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bu veriler doğrultusunda 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin bu konu hakkında benzer düşündükleri söylenebilir.

Yani 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kendileri gibi düşünmeyen öğrenci arkadaşlarını suçlamaktan kaçındıkları düşünülebilir.

Tablo 36 : “Arkadaşlarımın ve öğretmenlerimin görüşlerini tarafsız bir gözle bakarak anlamaya çalışırım.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	F	%	F	%	F	%	f	%
4. sınıf	143	33,6	23	5,4	27	6,4	193	45,4
5. sınıf	149	35,1	44	10,4	39	9,2	232	54,6
Toplam	292	68,7	67	15,8	66	15,5	425	100

$$X^2 = 5,353$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,082$$

$$p > 0,005$$

Tablodaki veriler doğrultusunda örnekleme katılan öğrencilerinin “Arkadaşlarımın ve öğretmenlerimin görüşlerini tarafsız bir gözle bakarak anlamaya çalışırım.” sorusuna verilen cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %33,6 sı evet, %5,4 ü kısmen, %6,4 ü hayır cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %35,1 i evet, %10,4 ü kısmen, %9,2 si hayır cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin sınıf farklılıklarına göre aralarında 0,005 önem düzeyinde aralarında anlamlı bir ilişki kurulmamış, öğrencilerin sınıf farklılıklarına rağmen benzer düşündükleri ve arkadaş ve öğretmenlerinin görüşlerini objektif olarak anlayabildikleri söylenebilir.

Tablo 37 : “Sınıf Faaliyetleri (Ders içi-Ders dışı) ile ilgili konularda görüşlerimi hiçbir etki altında kalmaksızın açıkça söylerim.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	113	26,6	50	11,8	30	7,1	193	45,4
5. sınıf	93	21,9	86	20,2	53	12,5	232	54,6
Toplam	206	48,5	136	32,0	83	19,5	425	100

$$X^2 = 14,387$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,001$$

$$p < 0,005$$

Tabloda görüldüğü gibi örnekleme katılan öğrencilerin “Sınıf faaliyetleri (Ders içi-Ders dışı) ile ilgili konularda görüşlerimi hiçbir etki altında kalmaksızın açıkça söylerim” ilgili soruda 4. Sınıf öğrencilerinin %26,6 sı evet cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %21,9 u evet cevabını vermiştir. 4. Sınıf öğrencilerinin %11,8 i kısmen cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %20,2 si kısmen cevabını vermişler. 4. Sınıf öğrencilerinin %7,1 i hayır cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %12,5 i hayır cevabını vermişlerdir.

Konu ile ilgili soruda öğrencilerin sınıf farklılıklarına göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin konu ile ilgili farklı düşündükleri söylenebilir.

Tablo 38 : “Söz alan arkadaşlarımın konuşması bitinceye kadar dinlerim.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	F	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	157	36,9	30	7,1	6	1,4	193	45,4
5. sınıf	142	33,4	80	18,8	10	2,4	232	54,6
Toplam	299	70,4	110	25,9	16	3,8	425	100

$$X^2 = 21,078$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,000$$

$$p < 0,005$$

Tablo 38’de örnekleme oluşturan öğrencilerinin “Söz alan arkadaşlarımın konuşması bitinceye kadar dinlerim.” sorusuna 4. Sınıf öğrencilerinin verdikleri cevaplar şöyledir. %36,9 u evet, %7,1 i kısmen, %1,4 ü hayır cevabını verirken , 5. Sınıf öğrencilerinin %33,4 ü evet, %18,8 i kısmen, %2,4 ü hayır cevabını vermişlerdir.

Buna göre 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre “söz alan arkadaşlarımın, konuşması bitinceye kadar dinlerim” sorusuna öğrencilerin farklı düşündükleri 5. Sınıf öğrencilerinin %18,8 i kısmen cevabını vererek kararsız oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 39 : “Sınıf faaliyetleri ile ilgili konularda alınacak kararlarda kendi görüşlerimi ortaya koyarım.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	115	27,1	45	10,6	33	7,8	193	45,4
5. sınıf	139	32,7	62	14,6	31	7,3	232	54,6
Toplam	254	59,8	107	25,2	64	15,1	425	100

$$X^2 = 1,465$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,574$$

$$p > 0,005$$

Veriler doğrultusunda örnekleme oluşturan öğrencilerinin “Sınıf faaliyetleri ile ilgili konularda alınacak kararlarda kendi görüşlerimi ortaya koyarım.” sorusuna 4. Sınıf öğrencilerinin %27,1 i evet, %10,6 sı kısmen, %7,8 i hayır cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %32,7 si evet, %14,6 sı kısmen, %7,3 ü hayır cevabını vermişlerdir.

Buna göre ,öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Buna göre, 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin “sınıf faaliyetleri ile ilgili konularda alınacak kararlarda kendi görüşlerimi ortaya koyarım” sorusu hakkında benzer düşündükleri söylenebilir.

Yani, sınıf içi kararların alınmasında 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin aynı düzeyde kendi görüşlerini ortaya koydukları düşünülebilir.

Tablo 40 : “Sınıf faaliyetleri ile ilgili olan anlaşma sağlanamayan bir konuda sınıf üyelerinin oylarına başvurulmasını isterim.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	136	32,0	39	3,2	18	4,2	193	45,4
5. sınıf	154	36,2	58	13,6	20	4,7	232	54,6
Toplam	290	68,2	97	22,8	38	8,9	425	100

$$X^2 = 1,377$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,593$$

$$p > 0,005$$

Örnekleme oluşturan öğrencilerin “Sınıf faaliyetleri ile ilgili olan anlaşma sağlanamayan bir konuda sınıf üyelerinin oylarına başvurulmasını isterim.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir: 4. Sınıf öğrencilerinin %32,0 ı evet, %9,2 si kısmen %4,2 si hayır cevaplarını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %36,2 si evet, %13,6 si kısmen, %4,7 si hayır cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda sınıf farklılıklarına göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin konusu ile ilgili soru hakkında benzer düşündükleri söylenebilir.

Yani öğrencilerin sınıf farklılıklarına rağmen demokratik toplumun gereği olan seçim olgusunu kavradıkları söylenebilir.

Tablo 41 : “Sınıf faaliyetleri ile ilgili olarak, sınıf üyelerinin çoğunluğunca benimsenen kararlara uyarım.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	149	35,1	37	8,7	7	1,6	193	45,4
5. sınıf	166	39,1	56	13,2	10	2,4	232	54,6
Toplam	315	74,1	93	21,9	17	4,0	425	100

$$X^2 = 1,765$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,128$$

$$p > 0,005$$

Tablodaki veriler doğrultusunda öğrencilerin “Sınıf faaliyetleri ile ilgili olarak, sınıf üyelerinin çoğunluğunca benimsenen kararlara uyarım.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. sınıf öğrencilerinin %35,1 i evet, %8,7 si kısmen, %1,6 si hayır cevaplarını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %39,1 i evet, %13,2 si kısmen, %2,4 ü hayır cevabını vermişlerdir.

Bu verilere göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin toplamda %74,1 i evet cevabını vererek soru hakkında benzer düşündükleri söylenebilir.

Tablo 42 : “Bireysel ya da grup çalışmalarında kendime ayrılan süreyi iyi kullanırım.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	144	33,9	44	10,4	5	1,2	193	45,4
5. sınıf	159	37,4	66	15,5	7	1,6	232	54,6
Toplam	303	71,3	110	25,9	12	2,8	425	100

$$X^2 = 1,913$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,201$$

$$p > 0,005$$

Tabloda verilere göre öğrencilerin “Bireysel ya da grup çalışmalarında kendime ayrılan süreyi iyi kullanırım.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %33,9 u evet, %10,4 ü kısmen, %1,2 si hayır cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %37,4 ü evet, %15,5 i kısmen, %1,6 sı hayır cevabını vermişlerdir.

Buna göre 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Öğrencilerin “Bireysel ya da grupla çalışmalarında kendime ayrılan süreyi iyi kullanırım” sorusuna toplamda %71,3 evet %25,9 u kısmen, %2,8 i hayır cevabını vererek, konu hakkında benzer düşündükleri anlaşılmıştır. Yani öğrencilerin grupla çalışma yetilerinin geliştiği ve çalışmalarda sorumluluk aldıkları düşünülebilir.

Tablo 43 : “Olaylara eleştirci bir gözle bakarım.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	94	22,1	36	8,5	63	14,8	193	45,4
5. sınıf	81	19,1	96	22,6	55	12,9	232	54,6
Toplam	175	41,2	132	31,1	118	27,8	425	100

$$X^2 = 25,416$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,544$$

$$p > 0,005$$

Örnekleme oluşturan 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin “Olaylara eleştirici bir gözle bakarım.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir: 4. Sınıf öğrencilerinin %22,1 i evet, %8,5 i kısmen, %14,8 i hayır cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %19,1 i evet, %22,6 sı kısmen, %12,9 u hayır cevabını vermişlerdir..

Veriler doğrultusunda 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki kurulmamış, ancak “olaylara eleştirici bir gözle bakarım.” Sorusuna 4. Sınıf öğrencilerinin %8,5 i kısmen, 5. Sınıf öğrencilerinin ise %22,6 sı kısmen cevabını vermişler. 4. Sınıf öğrencilerinin %14,8 i hayır, 5. Sınıf öğrencilerinin %12,9 u hayır cevabını vererek eleştirel bakış açılarının yeterli düzeyde gelişmediği anlaşılmaktadır. Buna göre öğrencilerin konu ile ilgili benzer düşündükleri söylenebilir. Yani öğrencilerin sınıfları farklı olmasına rağmen olayları yorumlamada kullandıkları eleştirel bakış açısının aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 44 : “Yeterli kanıt ve bilgi olmadan bir konu hakkında karar vermektan kaçınıyorum.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	F	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	118	27,8	36	8,5	39	9,2	193	45,4
5. sınıf	140	32,9	53	12,5	39	9,2	232	54,6
Toplam	258	60,7	89	20,9	78	18,4	425	100

$$X^2 = 1,597$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,733$$

$$p > 0,005$$

Tabloda örnekleme oluşturan öğrencilerin “Yeterli kanıt ve bilgi olmadan bir konu hakkında karar vermektan kaçınıyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir: 4.sınıf öğrencilerinin %27,8 i evet, %8,5 i kısmen, %9,2 si hayır cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %32,9 u evet, %12,5 i kısmen, %9,2 si hayır cevabını vermişlerdir. 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin soru ile ilgili davranış

geliştirmede aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış, öğrencilerin konu ile ilgili benzer düşündükleri anlaşılmıştır.

Buna göre, öğrencilerin karar vermede sınıf farklılıklarına rağmen kanıt ve bilgiye dayandıkları söylenebilir.

Tablo 45 : “Arkadaş ya da öğretmenlerimle ilgili özel sayılabilecek bilgileri açıklamaktan ve onlar hakkında olumsuz konuşmaktan sakınırım.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	144	33,9	26	6,1	23	5,4	193	45,4
5. sınıf	158	37,2	42	9,9	32	7,5	232	54,6
Toplam	302	71,1	68	16,0	55	12,9	425	100

$$X^2 = 2,327$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,225$$

$$p > 0,005$$

Tabloya göre örnekleme oluşturan öğrencilerin “Arkadaş ya da öğretmenlerimle ilgili özel sayılabilecek bilgileri açıklamaktan ve onlar hakkında olumsuz konuşmaktan sakınırım.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir: 4. Sınıf öğrencilerinin %33,9 u evet, %6,1 i kısmen, %5,4 ü hayır cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %37,2 si evet, %9,9 u kısmen, %7,5 i hayır cevaplarını vermişlerdir.

4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin bu veriler doğrultusunda aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış, öğrencilerin “Arkadaş ya da öğretmenlerimle ilgili özel sayılabilecek bilgileri açıklamaktan ve onlar hakkında olumsuz konuşmaktan sakınırım” sorusuna toplamda %71,1 i evet cevabını vererek konu ile ilgili benzer düşündükleri söylenebilir.

Tablo 46 : “Grup çalışmalarında üzerime düşen görevleri yerine getiririm.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	176	41,4	15	3,5	2	0,5	193	45,4
5. sınıf	185	43,5	40	9,4	7	1,6	232	54,6
Toplam	361	84,9	55	12,9	9	2,1	425	100

$$X^2 = 10,879$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,001$$

$$p < 0,005$$

Örnekleme oluşturan öğrencilerin “Grup çalışmalarında üzerime düşen görevleri yerine getiririm.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %41,4 ü 5. Sınıf öğrencilerinin ise %43,5 i evet cevabını vermişlerdir. Buna göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin grup çalışmalarında sorumluluk alma yetilerinin toplamda %84,9 evet cevabı vererek geliştiği gözlenmektedir. Öğrencilerin konu ile ilgili benzer düşündükleri söylenebilir.

Yani 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sorumluluk alma yetilerinin çok üst düzeyde geliştiği düşünülebilir.

Tablo 47 : “Arkadaşlarıma ve öğretmenlerime gerekli konularda isteyerek yardımcı olurum.”

Sınıf	EVET		KISMEN		HAYIR		TOPLAM	
	f	%	F	%	f	%	f	%
4. sınıf	160	37,6	26	6,1	7	1,6	193	45,4
5. sınıf	185	43,5	41	9,6	6	1,4	232	54,6
Toplam	345	81,2	67	15,8	13	3,1	425	100

$$X^2 = 1,682$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,652$$

$$p > 0,005$$

Tablo 47'ye göre öğrencilerin “Arkadaşlarıma ve öğretmenlerime gerekli konularda isteyerek yardımcı olurum.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %37,6 sı evet, %6,1 i kısmen, %1,6 sı hayır cevaplarını verirken 5. Sınıf öğrencilerinin %43,5 i evet, %9,6 sı kısmen, %1,4 ü hayır cevaplarını vermişlerdir. Buna göre 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Öğrencilerin toplamda %81,2 si evet diyerek yardımlaşma davranışlarının yeteri düzeyde geliştiği ve öğrencilerin benzer düşündükleri söylenebilir.

Yani öğrencilerin öğretmenlerine ve arkadaşlarına isteyerek yardımcı oldukları düşünülebilir.

b) Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun işlenmesiyle öğrencilerdeki demokratik bilinç oluşumunun 4 ve 5. Sınıflara göre aralarında bir ilişki olup, olmadığına dair bulgular.

Tablo 48 : “Herkes düşündüğünü serbestçe açıklayabilmelidir.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	F	%
4. sınıf	143	33,6	23	5,4	27	6,4	193	45,4
5. sınıf	149	35,1	44	10,4	39	9,2	232	54,6
Toplam	292	68,7	67	15,8	66	15,5	425	100

$$X^2 = 7,099$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,076$$

$$p > 0,005$$

Tabloda görüldüğü gibi sosyal bilgiler dersinde TBMM'nin açılışı konusunun işlenmesiyle öğrencilerdeki demokratik bilinç oluşumunun 4 ve 5. Sınıf öğrencilerine göre aralarında bir ilişki olup olmadığı sunulmuştur.

Buna göre örnekleme katılan 4. Sınıf ve 5. Sınıf öğrencilerinin “Herkes düşündüğünü serbestçe açıklayabilmelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir.

4. sınıfların %39,3 ü katılım, %4,0 ı kısmen katılım, %2,1 i katılmam, cevabını verirken 5. Sınıf öğrencilerinin %42,4 ü katılım, %9,6 sını kısmen katılım, %2,6 sını katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu bilgiler doğrultusunda öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış, öğrencilerin konu ile ilgili benzer düşündükleri söylenebilir.

Buna göre 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin bireylerin düşüncelerini rahatça söyleyebilmeleri gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 49 : “Düşüncelerin örgütlenmesi toplumsal değerlere uygun olmalıdır.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%
4. sınıf	128	30,1	44	10,4	21	4,9	193	45,4
5. sınıf	145	34,1	59	13,9	28	6,6	232	54,6
Toplam	273	64,2	103	24,2	49	11,5	425	100

$$X^2 = 0,670$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,458$$

$$p > 0,005$$

Örnekleme oluşturan öğrencilerin “Düşüncelerin örgütlenmesi toplumsal değerlere uygun olmalıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %30,1 i katılım, %10,4 ü kısmen katılım, %4,9 u katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %34,1 i katılım, %13,9 u kısmen katılım, %6,6 sını katılmam cevabını vermişlerdir.

Buna göre aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Öğrencilerin konu ile ilgili sorulan soruda benzer düşündükleri ve düşüncelerin toplumsal değerlere uygun olması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 50 : “Herkese eşit oy hakkı verilmelidir.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	F	%	f	%	f	%	F	%
4. sınıf	140	32,9	22	5,2	31	7,3	193	45,4
5. sınıf	172	40,5	27	6,4	33	7,8	232	54,6
Toplam	312	73,4	49	11,5	64	15,1	425	100

$X^2 = 0,278$

sd = 2

p = 0,633

p > 0,005

Örnekleme oluşturan 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin “Herkese eşit oy hakkı verilmelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %32,9 u katılım, %5,2 si kısmen katılım, %7,3 ü katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %40,5 i katılım, %6,4 ü kısmen katılım, %7,8 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Öğrencilerin “Herkese eşit oy hakkı verilmelidir” sorusuna toplamda %73,4 katılım cevabını vererek herkesin seçme hakkının olması gerektiği konusunda benzer düşündükleri görülmüştür.

Tablo 51 : “Toplumun zararına yol açacak düşüncelerin örgütlenmesine izin verilmemelidir.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	137	32,2	15	3,5	41	9,6	193	45,4
5. sınıf	155	36,5	31	7,3	46	10,8	232	54,6
Toplam	292	68,7	46	10,8	87	20,5	425	100

$X^2 = 3,412$

sd = 2

p = 0,728

p > 0,005

Tablo 51'deki veriler doğrultusunda örnekleme oluşturan öğrencilerin "Toplumun zararına yol açacak düşüncelerin örgütlenmesine izin verilmemelidir." sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %32,2 si katılım, %3,5 i kısmen katılım, %9,6 s katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %36,5 i katılım, %2,3 ü kısmen katılım, %10,8 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin verdikleri cevapların oranları birbirine oldukça yakın olması konu hakkında benzer düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 52 : "Aklın yanında deneyimlerden de yararlanılmalıdır."

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	F	%
4. sınıf	148	34,8	32	7,5	13	3,1	193	45,4
5. sınıf	164	38,6	57	13,4	11	2,6	232	54,6
Toplam	312	73,4	89	20,9	24	5,6	425	100

$$X^2 = 4,468$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,476$$

$$p > 0,005$$

Örnekleme oluşturan öğrencilerin "Aklın yanında deneyimlerden de yararlanılmalıdır." sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %34,8 i katılım, %2,5 i kısmen katılım, %3,1 i katılmam cevaplarını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %38,6 s katılım, %13,4 ü kısmen katılım, %2,6 s katılmam cevaplarını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış, öğrencilerin konu hakkında benzer düşündükleri anlaşılmaktadır.

Yani 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin bilgiye ulaşmada aklın yanında deneyimlere de önem verdikleri düşünülebilir.

Tablo 53 : “Hiçbir yerden izin almadan her düşünce örgütlenebilmelidir.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	45	10,6	35	8,2	113	26,6	193	45,4
5. sınıf	62	14,6	43	10,1	127	29,9	232	54,6
Toplam	107	25,2	78	18,4	240	56,5	425	100

$$X^2 = 0,766$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,383$$

$$p > 0,005$$

Tabloya göre örnekleme oluşturan öğrencilerin “Hiçbir yerden izin almadan her düşünce örgütlenebilmelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin konu ile ilgili soruya %10,6 sı katılımı, %8,2 si kısmen katılımı, %26,6 sı katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %14,6 sı katılımı, %10,1 i kısmen katılımı, %29,9 u katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin sınıf farklılıklarına göre aralarında 0,005 anlam düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bu verilere göre öğrencilerin “Hiçbir yerden izin almadan her düşünce örgütlenebilmelidir” sorusuna yakın oranlarda cevaplar vererek benzer düşündükleri söylenebilir.

Tablo 54 : “Yaşamak hürriyeti ve kişi güvenliği her bireyin hakkıdır.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%
4. sınıf	159	37,4	24	5,6	10	2,4	193	45,4
5. sınıf	187	44,0	30	7,1	15	3,5	232	54,6
Toplam	346	81,4	54	12,7	25	5,9	425	100

$$X^2 = 0,357$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,568$$

$$p > 0,005$$

Tablodaki veriler doğrultusunda örnekleme oluşturan öğrencilerin “Yaşamak hürriyeti ve kişi güvenliği her bireyin hakkıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %37,4 ü katılım, %5,6 sı kısmen katılım, %2,4 ü katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %44,0 ı katılım, %7,1 i kısmen katılım, %3,5 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Buna göre aralarında 0,005 önem düzeyinde bir ilişki bulunmamıştır. Öğrencilerin toplamda %81,4 ü katılım cevabını vererek konu ile ilgili olarak benzer düşündükleri anlaşılmaktadır.

Yani her iki sınıf öğrencileri de yaşamak hürriyeti ve kişi güvenliğinin toplumu oluşturan her bireyin hakkı olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Tablo 55 : “Kadın ve erkek eşit oy hakkına sahip olmamalıdır.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	F	%
4. sınıf	100	23,5	20	4,7	73	17,2	193	45,4
5. sınıf	104	24,5	30	7,1	98	23,1	232	54,6
Toplam	204	48,0	50	11,8	171	40,2	425	100

$$X^2 = 2,173$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,212$$

$$p > 0,005$$

Örnekleme oluşturan öğrencilerin “Kadın ve erkek eşit oy hakkına sahip olmamalıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %23,5 i katılım, %4,7 si kısmen katılım, %17,2 si katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %24,5 i katılım, %7,1 i kısmen katılım, %23,1 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Buna göre “Kadın ve erkek eşit oy hakkına sahip olmamalıdır” sorusuna öğrenciler yakın oranlarda cevap verdikleri ve konu hakkında benzer düşündükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 56 : “Çoğunluk, yönetimi bir baskı aracı olarak kullanılmamalıdır.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	110	25,9	40	9,4	43	10,1	193	45,4
5. sınıf	107	25,2	61	14,4	64	15,1	232	54,6
Toplam	217	51,1	101	23,8	107	25,4	425	100

$$X^2 = 4,993$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,047$$

$$p > 0,005$$

Örnekleme oluşturan öğrencilerin “Çoğunluk, yönetimi bir baskı aracı olarak kullanılmamalıdır.” Sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %25,9 u katılım, %9,4 ü kısmen katılım, %10,1 i katılmam cevaplarını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %25,2 si katılım, %14,4 ü kısmen katılım, %15,1 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bu sonuca göre öğrencilerin bu konu hakkında benzer düşündükleri söylenebilir. Her iki sınıf öğrencileri de yönetimi elinde bulunduran çoğunluğun bunu bir baskı aracı olarak kullanmaması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 57 : “Okuma-yazma bilmeyenlere oy hakkı verilmemelidir.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	F	%
4. sınıf	45	10,6	17	4,0	131	30,8	193	45,4
5. sınıf	75	17,6	32	7,5	125	29,4	232	54,6
Toplam	120	28,2	49	11,5	256	60,2	425	100

$$X^2 = 8,727 \quad sd = 2 \quad p = 0,008 \quad p > 0,005$$

Tablodaki veriler doğrultusunda örnekleme oluşturan öğrencilerin “Okuma-yazma bilmeyenlere oy hakkı verilmemelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %10,6 sı katılım, %4,0 ı kısmen katılım, %30,8 i katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %17,6 sı katılım, %7,5 i kısmen katılım, %29,4 ü katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin aralarında sınıf farklarına göre 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış, 4. ve 5. sınıf öğrencilerin konu ile ilgili kararsız kalıp benzer düşündükleri söylenebilir.

Tablo 58 : “İnsan aklına fazla güvenilmemelidir.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%
4. sınıf	61	14,4	37	8,7	95	22,4	193	45,4
5. sınıf	62	14,6	85	20,0	85	20,0	232	54,6
Toplam	123	28,9	122	28,7	180	42,4	425	100

$$X^2 = 16,005 \quad sd = 2 \quad p = 0,343 \quad p > 0,005$$

Tablo 58 de örnekleme oluşturan öğrencilerin “İnsan aklına fazla güvenilmemelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %14,4 ü katılım, %8,7 si kısmen katılım, %22,4 ü katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %14,6 sı katılım %20,0 ı kısmen katılım, %20,0 ı katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış ancak “İnsan aklına fazla güvenilmemelidir” sorusuna 4. Sınıf öğrencilerinin %8,7’si kısmen katılım cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %20,0 ı kısmen katılım cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin genelde benzer düşüncelerine rağmen, “Kısmen katılım” oranlarında farklılıklar olduğu söylenebilir.

Tablo 59 : “Hiç kimse onur kırıcı davranışa tabi tutulmamalıdır.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	129	30,4	31	7,3	33	7,8	193	45,4
5. sınıf	165	38,8	37	8,7	30	7,1	232	54,6
Toplam	294	69,2	68	16,0	63	14,8	425	100

$$X^2 = 1,514$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,214$$

$$p > 0,005$$

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin “Hiç kimse onur kırıcı davranışa tabi tutulmamalıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %30,4 ü katılım, %7,3 ü kısmen katılım, %7,8 i katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %38,8 i katılım %8,7 si kısmen katılım, %7,1 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Buna göre öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin cevaplarının oranlarının birbirine çok yakın olduğu ve benzer düşündükleri söylenebilir.

Buna göre 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin hiç kimsenin onur kırıcı davranışa tabi tutulmaması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 60 : “Sakatlara oy hakkı verilmemelidir.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	47	11,1	15	3,5	131	30,8	193	45,4
5. sınıf	59	13,9	25	5,9	148	34,8	232	54,6
Toplam	106	24,9	40	9,4	279	65,6	425	100

$$X^2 = 1,327$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,539$$

$$p > 0,005$$

Örnekleme oluşturan öğrencilerin “Sakatlara oy hakkı verilmemelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %11,1 i katılım, %3,5 i kısmen katılım, %30,8 i katılmam cevabını verirken 5. Sınıf öğrencilerinin %13,9 u katılım, %5,9 u kısmen katılım, %34,8 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Öğrencilerin “sakatlara oy hakkı verilmemelidir” sorusuna toplamda %24,9 u katılım, %9,4 ü kısmen katılım, %65,6 sı katılmam cevaplarını vermişlerdir. Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin benzer düşündükleri söylenebilir.

Tablo 61 : “Bütün insanlar onur ve haklar bakımından eşit doğarlardır.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	123	28,9	28	6,6	42	9,9	193	45,4
5. sınıf	159	37,4	45	10,6	28	6,6	232	54,6
Toplam	282	66,4	73	17,2	70	16,5	425	100

$X^2 = 7,842$

sd = 2

p = 0,051

p > 0,005

Bu veriler doğrultusunda tabloyu oluşturan öğrencilerin “Bütün insanlar onur ve haklar bakımından eşit doğarlardır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %28,9 u katılım, %6,6 sı kısmen katılım, %9,9 u katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %37,4 ü katılım, %10,6 sı kısmen katılım, %6,6 sı katılmam cevabını vermişlerdir.

Buna göre öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış, öğrencilerin bu sonuca göre bu konu hakkında benzer düşündükleri söylenebilir. Yani her iki sınıf öğrencileri de bütün insanların farklılıklarına rağmen onur ve haklar bakımından eşit olduklarını düşündükleri söylenebilir.

Tablo 62 : “İnsan hak ve onuruna saygı toplum huzurunun ön şartıdır.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	150	35,3	33	7,8	10	2,4	193	45,4
5. sınıf	172	40,5	48	11,3	12	2,8	232	54,6
Toplam	322	75,8	81	19,1	22	5,2	425	100

$X^2 = 0,891$

sd = 2

p = 0,511

p > 0,005

Tablo 62 de görüldüğü gibi öğrencilerin “İnsan hak ve onuruna saygı toplum huzurunun ön şartıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %35,3 ü katılım, %7,8 i kısmen katılım, %2,4 ü katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %40,5 i katılım, %11,3 ü kısmen katılım, %2,8 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Buna göre öğrencilerin bu konu hakkında benzer ve yani her iki sınıf öğrencilerinde toplum içinde huzurlu yaşayabilmek için insan hak ve onuruna saygının gerekli olduğu düşündükleri söylenebilir.

Tablo 63 : “Yaşlılara oy hakkı verilmemelidir.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	35	8,2	14	3,3	144	33,9	193	45,4
5. sınıf	55	12,9	35	8,2	142	33,4	232	54,6
Toplam	90	21,2	49	11,5	286	67,3	425	100

$$X^2 = 9,964$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,018$$

$$p > 0,005$$

Tablodaki verilere göre örnekleme oluşturan öğrencilerin “Yaşlılara oy hakkı verilmemelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %8,2 si katılım, %3,3 ü kısmen katılım, %33,9 u katılmam cevabını verirken 5. Sınıf öğrencilerinin %12,9 u katılım, %8,2 si kısmen katılım, %33,4 ü katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuca göre öğrencilerin bu konu hakkında toplamda verdikleri %67,3 katılmam cevabı benzer düşündüklerini ortaya koymaktadır. Yani toplumun her bireyinin olduğu gibi yaşlılarında oy hakkına sahip olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Tablo 64 : “Eğitim seviyesi yüksek kişilere daha fazla oy hakkı verilmelidir.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	42	9,9	30	7,1	121	28,5	193	45,4
5. sınıf	51	12,0	53	12,5	128	30,1	232	54,6
Toplam	93	21,9	83	19,5	249	58,6	425	100

$$X^2 = 3,895$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,332$$

$$p > 0,005$$

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin “Eğitim seviyesi yüksek kişilere daha fazla oy hakkı verilmelidir.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %9,9 u katılım, %7,1 i kısmen katılım, % 28,5 i katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerin %12,0 ı katılım, %12,5 i kısmen katılım, %30,1 i katılımcı cevabını vermişlerdir.

Buna göre öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış, öğrencilerin bu sonuca göre bu konu hakkında benzer düşündükleri söylenebilir.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin seçme ve seçilme hakkının toplumu oluşturan her bireyin hakkı olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Tablo 65 : “Anlaş ve iş birliği içinde çalışmak demokratik hayatın vazgeçilmez bir parçasıdır.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	153	36,1	29	6,8	10	2,4	193	45,4
5. sınıf	169	39,9	47	11,1	16	3,8	232	54,6
Toplam	322	75,9	76	17,9	26	6,1	425	100

$$X^2 = 2,693$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,130$$

$$p > 0,005$$

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin “Anlayış ve iş birliği içinde çalışmak demokratik hayatın vazgeçilmez bir parçasıdır.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %36,1 i katılım, %6,8 i kısmen katılım, %2,4 ü katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %39,9 u katılım, %11,1 i kısmen katılım, %3,8 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Buna göre öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış bu sonuca göre “Anlayış ve işbirliği için çalışmak demokratik hayatın vazgeçilmez bir parçasıdır” sorusuna toplamda %75,9 katılım cevabını veren öğrencilerin demokratik bilinçlerinin bu konuda geliştiği görülerek benzer düşündükleri söylenebilir.

Tablo 66 : “Herkes kanun önünde eşit olup aynı haklara sahiptir.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
4. sınıf	151	35,5	25	5,9	17	4,0	193	45,4
5. sınıf	182	42,8	42	9,9	8	1,9	232	54,6
Toplam	333	78,4	67	15,8	25	5,9	425	100

$$X^2 = 6,919$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,311$$

$$p > 0,005$$

Tablo 66’da örnekleme oluşturan öğrencilerin “Herkes kanun önünde eşit olup aynı haklara sahiptir.” verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %35,5 i katılım, %5,9 u kısmen katılım, %4,0 i katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %42,8 i katılım, %9,9 u kısmen katılım, %1,9 u katılmam cevabını vermişlerdir.

Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin konu ile ilgili “Herkes kanun önünde eşit olup aynı haklara sahiptir” soruya toplamda %78,4 katılım, cevabı vererek benzer

düşündükleri ve kanunlar önünde her bireyin eşit haklara sahip olduklarını düşündükleri söylenebilir.

Tablo 67 : “Başarıda karşılıklı anlayış ve işbirliğinin önemi büyüktür.”

Sınıf	KATILIRIM		KISMEN KATILIRIM		KATILMAM		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%
4. sınıf	159	37,4	25	5,9	9	2,1	193	45,4
5. sınıf	170	40,0	46	10,8	16	3,8	232	54,6
Toplam	329	77,4	71	16,7	25	5,9	425	100

$$X^2 = 5,002$$

$$sd = 2$$

$$p = 0,040$$

$$p > 0,005$$

Tablodaki verilere göre öğrencilerin “Başarıda karşılıklı anlayış ve işbirliğinin önemi büyüktür.” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

4. Sınıf öğrencilerinin %37,4 ü katılım, %5,9 u kısmen katılım, %2,1 i katılmam cevabını verirken, 5. Sınıf öğrencilerinin %40,0 ı katılım, %10,8 i kısmen katılım, %3,8 i katılmam cevabını vermişlerdir.

Buna göre öğrencilerin aralarında 0,005 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamış öğrencilerin toplamda %77,4 katılım cevabını vererek konu ile ilgili benzer ve her iki sınıf öğrencilerinin de başarıya ulaşmak için karşılıklı işbirliği ve anlayışın önemli olduğunu düşündükleri söylenebilir.

V. BÖLÜM

5.1. Sonuçlar ve Öneriler

5.1.1. Sonuç

1. İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılması konusunun işlenmesiyle öğrencilerdeki demokratik bilinci oluşumunun cinsiyet farklılıklarına göre araştırma sonuçları.

Araştırmada cinsiyete göre bulgular elde edilmiş ve yorumlar yapılmıştır. Örneklemi oluşturan öğrencilerin yarısından fazlası kızdır. Kız öğrencilerin toplam öğrencilere oranı %51,5 iken erkek öğrencilerin oranı %48,5 tir.

Araştırmanın konusu olan "Demokratik Bilinç" oluşumunu tesbit edilmesi için uygulanan anket sorularıyla sonuçlar elde edilmiştir.

Uygulanan anket sonucunda öğrencilerin demokratik bilinçlerinin oluşumu arasındaki fark kızlar lehine bulunmuştur. Yani kız öğrencilerin daha demokratik tutum ve davranış içinde oldukları görülmektedir. Kız öğrencilerin toplum bilinçlerinin, yaşama hürriyetine olan saygılarının, arkadaşlarına saygı göstermelerinin, sorumluluk alma duygularının ve çoğunluğunun fikrini benimseme yetilerinin daha da geliştiği görülmüştür.

Bu durumun sebebi öğrencilerin okuldaki ve evdeki ortamlarının demokratik unsurlar içermesi ülke gerçeklerine karşı duyarlılıkları, kültürel çevrelerinin demokratik yapıya uygun olması, televizyon, radyo, gazete ve kişilerle olan ilişkilerindeki saygı ortamı sayılabilir.

2. İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde TBMM'nin açılması konusunun işlenmesiyle öğrencilerdeki demokratik bilincin oluşumunun sınıf farklılıklarına göre araştırma sonuçları.

Araştırma sınıf farklılıklarına göre bulgular elde edilmiş ve yorumlar yapılmıştır. Anket uygulanan öğrencilerin %45,4 ü 4. Sınıf, %54,6 sı ise 5. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Uygulanan anket sonucunda öğrencilerin sınıf farklılıklarına göre demokratik bilinçlerinin oluşumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Öğrencilerin demokratik bilinçlerinin 4 ve 5. Sınıflarda aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin genelde benzer düşüncülerinin sebebi 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin kavrama düzeylerinin birbirine yakın olması, iki sınıfın programının birbirine benzer olması, genelde yaş farklarının az ya da hiç olmaması öğrencilerin sosyo-kültürel çevrelerinin benzer türde olması, bu dönemlerdeki öğrencilerin benzer gelişim özellikleri sergilemeleri olarak gösterilebilir.

Genel olarak 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin anket sorularına verdikleri cevaplar demokratik bilinçlerinin gelişmekte olduğunu, öğrencilerin, kendilerini ifade edebildiklerini, kişi hak ve özgürlüklerine saygılı olduklarını, tarafsız düşünebildiklerini, çoğunluğun aldığı karara saygılı olabildiklerini, işbirliği içinde çalışabildiklerini ve toplum yaşamını düzenleyen kurallara uyabildiklerini gösteren cevaplar vermişlerdir.

5.1.2. Öneriler

Sosyal Bilgiler dersi 5. sınıf konusu olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin Açılması konusunun işlenmesiyle öğrenciler padişah, halife, hilafet, saltanat gibi kavramların yerine, ilk kez meclis, seçim, milletvekili, meclis başkanı ve millet idaresi gibi kavramlarla karşılaşmaktadırlar. Bu kavramlar konu içinde işlenirken değişik metotlar uygulanmalıdır. Örneğin meclisi dramatize eden oyunlar oynanabilir. Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde konu cd, video, slayt gibi araçlar kullanılarak desteklenebilir.

Günümüzde Türkiye Büyük Millet Meclisinin Açılması konusu öğrencilerce sıradan bir tarihsel bilgi olarak algılanmaktadır. Konunun bu sıradanlıktan kurtarılması ise; öğretmenlerin konunun önemini öğrencilere kavratması ve öğrencilerin konuya dikkatlerini çekici yöntemler kullanmasıyla aşılabilir.

Sosyal Bilgiler dersinin amacı olan “iyi vatandaş” yetiştirmek toplumun ihtiyacına uygun demokratik bilinci gelişmiş öğrenciler yetiştirilerek sağlanabilir. Bu amaçla öğrencilere kendini ifade edici bilgilerine uygun etkinlikler yaptırılması gerekmektedir. Bu etkinlikler şöyle sıralanabilir. Sınıf başkanlığı seçimleri düzenlenirken demokratik toplumların vazgeçilmez unsuru olan seçme ve seçilme hakkının tüm öğrencilere tanınarak oy kullanmalarının sağlanması, eğitsel kol çalışmalarında öğrencilerin değişik aşamalarda görev alarak

sorumluluk bilinçlerinin, kol kararlarında aktif olarak katılmalarıyla da kendini ifade etme becerilerinin gelişimi sağlanmalıdır. Öğrencilerin istekleri doğrultusunda törenlerde ve sınıf ortamında şiir, kompozisyon ve resim gibi çalışmalarda aktif olarak katılmaları sağlanarak öğrencilerin daha verimli, kendini ifade edici ve sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişmelerine olumlu yönde etki edecektir.

Belirli gün ve haftalarda, milli bayramlarda öğrencilere görev verilmeli ya da gözlemci olarak katılmaları sağlanabilir. Bu gibi günler öğretmenler tarafından resim, gazete, dergi, bu olaylarla ilgili yazılarla ve yaşadığımız yerlerdeki tarihi mekanların ziyareti ile desteklenebilir.

Ancak bütün bu çalışmaların uygulanabilmesi ve başarıya kavuşmasında programın uygulanmasında, yöntemlerin kullanılmasında, gezi-gözlem ve incelemelerin yapılmasında ve öğrencilerin demokratik bilinçlerinin oluşmasında en önemli sorumluluk öğretmenlere düşmektedir.

EKLER**EK 1****ANKET FORMU**

Sevgili öğrenciler,

Size uygulayacağımız bu anket formu sizlerde oluşan demokratik bilinci ve buna bağlı olarak davranışların ne derece oluştuğu sorulmaktadır. Cevap verirken sadece kendi görüşlerinize yer veriniz.

Bu ölçek sadece bilimsel araştırma amacı ile uygulanmaktadır. Cevaplarınız gizli tutulacaktır. Yardımlarınıza şimdiden teşekkürler.

A-KİŞİSEL BİLGİLER

1. Okulunuzun Adı.....
2. Babanızın Mesleği () Memur () İşçi () Esnaf () Serbest
3. Annenizin Mesleği () Memur () Ev Hanımı
4. Cinsiyetiniz () Kız () Erkek
5. Sınıfınız () 4. Sınıf () 5. Sınıf

B- ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI İLE İLGİLİ SORULAR

Lütfen her maddeyi dikkatle okuyunuz. Katıldığınız (Evet, Kısmen, Hayır) şıklarından birinin altına (x) işareti koyunuz.

- 1- Benim gibi düşünmeyen öğrenci arkadaşları suçlamaktan kaçınıyorum.
() Evet () Kısmen () Hayır
- 2- Arkadaşlarımın ve öğretmenlerimin görüşlerini tarafsız bir gözle bakarak anlamaya çalışırım.
() Evet () Kısmen () Hayır
- 3- Sınıf faaliyetleri (ders içi-ders dışı) ile ilgili konularda görüşlerimi hiçbir etki altında kalmaksızın açıkça söylerim.
() Evet () Kısmen () Hayır

4- Söz alan arkadaşlarımın konuşması bitinceye kadar dinlerim.

Evet Kısmen Hayır

5- Sınıf faaliyetleri ile ilgili konularda alınacak kararlarda kendi görüşlerimi ortaya koyarım.

Evet Kısmen Hayır

6- Sınıf faaliyetleri ile ilgili olan ve anlaşma sağlanamayan bir konuda, sınıf üyelerinin oylarına başvurulmasını isterim.

Evet Kısmen Hayır

7- Sınıf faaliyetleri ile ilgili olarak, sınıf üyelerinin çoğunluğunca benimsenen kararlara uyarım.

Evet Kısmen Hayır

8- Bireysel ya da grupla çalışmalarda kendime ayrılan süreyi iyi kullanırım.

Evet Kısmen Hayır

9- Olaylara eleştirel bir gözle bakarım.

Evet Kısmen Hayır

10- Yeterli kanıt ve bilgi olmadan bir konuda karar vermekten kaçınırım.

Evet Kısmen Hayır

11- Arkadaş ya da öğretmenlerimle ilgili özel sayılabilecek bilgileri açıklamaktan ve onlar hakkında olumsuz konuşmaktan sakınırım.

Evet Kısmen Hayır

12- Grup çalışmalarında üzerime düşen görevleri yerine getiririm.

Evet Kısmen Hayır

13- Arkadaşlarıma ve öğretmenlerime gerekli konularda isteyerek yardımcı olurum.

Evet Kısmen Hayır

C- DEMOKRATİK BİLİNÇ İLE İLGİLİ SORULAR

Lütfen her maddeyi dikkatle okuyunuz. Katıldığınız (Katılırim, Kısmen Katılırim, Katılmam) şıklarından birinin altına (x) işaretini koyunuz.

1- Herkes düşündüğünü serbestçe açıklayabilmelidir.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

2- Düşüncelerin örgütlenmesi toplumsal değerlere uygun olmalıdır.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

3- Herkese eşit oy hakkı verilmelidir.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

4- Toplumun zararına yol açacak düşüncelerin örgütlenmesine izin verilmemelidir.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

5- Aklın yanında deneyimlerden de yararlanılmalıdır.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

6- Hiçbir yerden izin almadan her düşünce örgütlenebilmelidir.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

7- Yaşamak hürriyeti ve kişi güvenliği her bireyin hakkıdır.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

8- Kadın ve erkek eşit oy hakkına sahip olmamalıdır.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

9- Çoğunluk, yönetimi bir baskı aracı olarak kullanmamalıdır.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

10- Okuma-yazma bilmeyenlere oy hakkı verilmemelidir.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

11- İnsan aklına fazla güvenilmemelidir.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

12- Hiç kimse onur kırıcı davranışa tabi tutulmamalıdır.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

13- Sakatlara oy hakkı verilmemelidir.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

14- Bütün insanlar onur ve haklar bakımından eşit doğarlar.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

15- İnsan hak ve onuruna saygı toplum huzurunun ön şartıdır.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

16- Yaşlılara oy hakkı verilmemelidir.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

17- Eğitim seviyesi yüksek kişilere daha fazla oy hakkı verilmelidir.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

18- Anlaş ve işbirliği içinde çalışmak demokratik hayatın vazgeçilmez parçasıdır.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

19- Herkes kanun önünde eşit olup, aynı haklara sahiptir.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

20- Başarıda karşılıklı anlaş ve işbirliğinin önemi büyüktür.

Katılırim Kısmen Katılırim Katılmam

KAYNAKÇA

- ATEŞ, Toktamış, **Demokrasi (Kavram-Tarihi-Süreç-İlkeler)**, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1991.
- AYBARS, Ergün, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, Ercan Kitapevi, İzmir, 2000
- BARTH, J.L, Demirtaş, Abdullah, **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi Kaynak Üniteler**, Yök/Dünya Bankası, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1997.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem, **Eğitim Psikolojisi Modern Eğitim Psikolojik Temelleri**, Emel Matbaası, Ankara, 1982.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş ve Arkadaşları, **İlkokul Öğretmenlerinin İnsan Hakları ve Demokrasi ile İlgili Tutumları**, M.Ü. II. Ulusal Eğitimi Sempozyumu Bildirileri 1996.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş, **Demokrasi Eğitimi**, Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara, 1990.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş, **Türkiye’de Demokrasi Eğitimi ve Eğitim Programları**, Konya 1989.
- CAN Gürhan, Yaşar Şefik, Sözer Ersan, **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1998.
- CEVİZCİ, Ahmet, **Felsefe Sözlüğü**, Ekin Yayınları, Ankara, 1996.
- ÇAM, Esat, **Siyaset Bilimine Giriş**, Genişletilmiş 5. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 1998.
- DEMİRBOLAT, Ayşe Ottekin, **Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslar arası Eğitim Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 1997.
- DUNNUR, Joseph, **Siyaset İlmi Sözlüğü**, Newyork, 1964.
- ERDEN, Münire, **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- EROĞLU, Hamza, **Türk İnkılap Tarihi**, Savaş Yayınları, Ankara , 1990
- GÜLMEZ, Mesut, **Türkiye’de İnsan Hakları Eğitim Çalışmalarına Toplu Bir Bakış**, TODAİE, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi, Cilt 17-18, İnsan Hakları Yıllığı, Ankara, 1995-1996.

- GÜNÇE, Gülseren, **Çocukta Zihin Gelişimi**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973.
- KOCAOLUK, Fatma, Mehmet Ş., **İlköğretim Okul Programı**, İstanbul, 1998.
- KÖKEN, Nevzat, **İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1995.
- KÖSTÜKLÜ, Nuri, **Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi**, Konya, 1999.
- MABOÇOĞLU, Mehmet, **Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bölümü VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, Konya, 1998.
- MARSHALL, Gordon, **Sosyoloji Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999.
- MEB, **Tebliğler Dergisi**, Milli Eğitim Basımevi, Sayı 2487 Ciyk 61, İstanbul, 1998.
- Meydan Larousse**, Cilt 3, s. 196.
- MOFFAT, D.P.H. Maurice, **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Çev : Nesrin Oran, İstanbul, 1957.
- Mustafa Armağan ve Dergileri, **Sosyal Bilimler Ansiklopedisi**, Vahdet Yayınları, İstanbul, 1990.
- NUTKU, Uluğ, **İnsan Felsefesi Çalışmaları**, Bulut Yayınları, İstanbul, 1998
- OTLUCA Muhittin, **Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslararası Eğitim Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 1997.
- OZANKAYA, Özer, **Cumhuriyet Çınarı Mustafa Kemal'i "Atatürk" Yapan Uygarlık Tasarımı**, Cem Yayınevi, İstanbul, 2003
- ÖZLEM, Doğan, **Siyaset Bilim ve Tarih Bilinci**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1999.
- PAYKOÇ, Fersun, **Tarih Öğretimi**, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1991.
- SAYDAM, M. Bilgin, **Deli Dumrul'un Bilinci**, Metis Yayınları, İstanbul, 1997.
- SÖNMEZ, Veysel, **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Klavuzu**, Ana Yayıncılık, Ankara, 1997.
- TEKELİ, İlhan, **Tarih Tarih Bilinci ve Gençlik**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998.

TC. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANİSYON MERKEZİ

- TİMUÇİN, Afşar, **Özgür Prometheus**, Bulut Yayınları, İstanbul, 2002.
- TOURAINÉ, Alain, **Demokrasi Nedir?** Çev : Olcay Kunal, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000.
- Türk Demokrasi Vakfı, **Demokrasi Nedir?** , Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara, 1992.
- Türk Demokrasi Vakfı, **T.C'nin 75. Yılında Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Bilgi Bankası.**, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları.
- TÜRKYILMAZ, Şevket, **Özel Eğitim Metodları I**, Ankara, 1972.
- YAVUZER, Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1984.
- YEŞİL, Rüştü, **İlköğretim Düzeyinde Okul ve Ailenin Demokratik Davranışlar Kazandırmadaki Etkisi**, Erzurum, 2001 (Doktora Tezi Yayınlanmamış).

İNTERNET KAYNAKLARI

- [http : //ari-tr.org/BULTEN/bulten20-2.htm](http://ari-tr.org/BULTEN/bulten20-2.htm).
- <http://kurtuluscephesi.com/sozluk/felsefesos.htm>.
- [http : //yayim.meb.gov.tr/yayimlar/146/saglam.htm](http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/146/saglam.htm).
- [http : // yayim.meb.gov.tr/yayimlar/145/ok-gode-alkan.htm](http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/145/ok-gode-alkan.htm).
- [http : //yunus.hacettepe.edu.tr/ergen/edusos/demokrasi eğitim.htm](http://yunus.hacettepe.edu.tr/ergen/edusos/demokrasi_egitim.htm).

ÖZGEÇMİŞ

Adem BELDAĞ, 1978 yılında Ordu'nun Korgan İlçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada bitirdikten sonra lise son sınıfı Tokat'ın Niksar ilçesinde tamamladı. 1996 yılında Atatürk üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümüne kayıt oldu. 2000 yılında buradan mezun olup aynı yıl Erzurum'a bağlı Aşkale ilçesinde sınıf öğretmenliğine başladı. Halen bu görevi sürdürmektedir.

